

Jaarverslag 2019

Stichting Christelijk Speciaal
Onderwijs Apeldoorn,
te Apeldoorn

Stichting Christelijk
Speciaal Onderwijs

Bouwen en Borgen

INHOUDSOPGAVE

Pagina:

Bestuursverslag:

Algemeen instellingsbeleid	5
Verslag toezichthoudend orgaan	25
Financieel beleid	53
Continuïteitsparagraaf	60
Kengetallen	68

Jaarrekening:

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	71
Balans per 31 december 2019	77
Staat van baten en lasten 2019	78
Kasstroomoverzicht 2019	79
Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans	80
Toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten	85
(Voorstel) bestemming van het resultaat	90
Gesegmenteerde staat van baten en lasten 2019	91
Gebeurtenissen na balansdatum	93
Verbonden partijen	94
Verantwoording subsidies	95
WNT-Verantwoording 2019	96
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	100
Gegevens over de rechtspersoon	101
Ondertekening door bestuurders en raad van toezicht	102

Overige gegevens:

Statutaire bepaling van het resultaat	104
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	105

Bijlagen:

Specificatie balansposten	110
Reserves en voorzieningen per kostenplaats	111
Staat van baten en lasten 2019 per kostenplaats	113

BESTUURSVERSLAG

Bouwen en Borgen – jaarverslag 2019

Het Jaarverslag 2019 van Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn krijgt als titel Bouwen en Borgen mee. Daarmee willen we aangeven dat er in 2019 hard gewerkt is om de fundamenten van de CSO organisatie te verstevigen. De aandacht was met name gericht op de interne organisatie, de onderwijskwaliteit en onze positionering. Onze scholen verschillen. Dat blijkt ook in het jaarverslag. Onze scholen werken in verbinding met elkaar: samen, maar toch uniek. Wij staan voor ontmoeting en dialoog en halen de samenleving in de school.

De CSO scholen vormen een bont palet van voorzieningen voor gespecialiseerd onderwijs. Samen werken ze aan leer- en ontwikkelingsmogelijkheden voor leerlingen van 4 t/m 19 jaar met een specifieke ondersteuningsbehoefte. Hoe bijzonder en speciaal een leerling ook is: CSO Apeldoorn gelooft dat er in onze maatschappij plaats is voor iedereen. Samen bieden we een veilige scholomgeving, waar kinderen rust en vertrouwen vinden. Iedereen kent elkaar: je mag zijn wie je bent. Iedere dag opnieuw.

2019 was een jaar van bezinning op koers en positionering. Samen met directie, een delegatie uit de schoolteams, de leden van het GMR-platform en leden van de Raad van Toezicht is de uitwerking van het strategische beleidsplan (SBP) voor de nieuwe planperiode 2019-2023 opgepakt. Het SBP is kaderstellend voor alle scholen en biedt scholen voldoende ruimte voor eigen kleur, ontwikkeling en invulling. Alle scholen hebben in 2019 een nieuw schoolplan voor de periode 2019-2022 opgesteld gebaseerd op het Strategisch Beleidsplan van Stichting CSO. Zo bouwen we aan onze gezamenlijke missie. Er is veel aandacht geweest voor het gezicht van CSO naar buiten. We zijn er in geslaagd om de organisatie en de scholen duidelijk te profileren en de mogelijkheden voor samenwerking met andere organisaties zijn opgepakt en in concrete projecten vorm te geven.

De inspectie van het onderwijs heeft in juni 2019 een 4-jaalijks onderzoek uitgevoerd op bestuursniveau, aangevuld met verificatieonderzoeken op De Prinsenhof, De Boog en so De Zonnehoeck. Op vso De Zonnehoeck is een risico-onderzoek uitgevoerd. Een inspectiebezoek vraagt veel van de scholen en de medewerkers. Er is hard gewerkt aan de voorbereiding. De uitkomst op bestuursniveau was wel volgens verwachting, maar toch wat teleurstellend: de inspectie is er nog niet van overtuigd dat er voldoende zicht is op de onderwijskwaliteit en of er voldoende gestuurd wordt op verbetering van de onderwijskwaliteit. De kwaliteit van VSO de Zonnehoeck werd nog niet als voldoende beoordeeld en het bestuur heeft de herstelopdracht gekregen om zowel op bestuursniveau als voor sbo De Prinsenhof en vso De Zonnehoeck in juni 2020 een werkend systeem van kwaliteitszorg in te richten. In 2020 krijgt vso De Zonnehoeck een nieuwe beoordeling. Tegen de achtergrond van het bovenstaande is een kwaliteitsverbetertraject opgezet met externe ondersteuning. Onze personeelsleden werken met enthousiasme en inzet aan verbetering van de onderwijskwaliteit. Zo bouwen we - ook in 2020 - verder aan de inrichting van de kwaliteitszorg en het intern scholentoezicht rekening houdend met de verschillen tussen de scholen van CSO Apeldoorn.

Onze scholen werken in verbinding met elkaar: samen, maar toch uniek. Wij staan voor ontmoeting en dialoog en halen de samenleving in de school. Met gedrevenheid wordt er gewerkt om de leerlingen een stimulerende maar vooral veilige omgeving te bieden. Dat doen we met plezier en daar zijn we trots op. Dank aan alle medewerkers die zich iedere dag weer inzetten om de kinderen die ons worden toevertrouwd, goed onderwijs te bieden.

ALGEMEEN INSTELLINGSBELEID

Inleiding

In dit bestuursverslag wordt aandacht besteed aan de financiële activiteiten van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn in het jaar 2019.

Jaarrekening

De in dit verslag opgenomen jaarrekening 2019 van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn is opgesteld door Dyade Onderwijsbedrijfsvoering B.V. Deze jaarrekening is gecontroleerd door accountantskantoor RA12 Accountants BV.

Kernactiviteiten en Beleid

Onder het bevoegd gezag van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn, met bevoegd gezag nummer 72464, vallen de onderstaande scholen:

<u>School</u>	<u>Brinnummer</u>
De Prinsenhof	01FJ
De Zonnehoeck	02VX
De Boog	15DN

Doelstelling van de organisatie (Missie en visie)

CSO biedt met hart en expertise leer- en ontwikkelingsmogelijkheden voor leerlingen van 4 t/m 19 jaar met een specifieke onderwijskundige en/of ondersteuningsbehoefte die op of binnen het SBO-, ZML-, praktijkonderwijs een passend onderwijszorgarrangement geboden kan worden.

In ons strategisch beleidsplan zijn de kernwaarden, het identiteitsbewijs, de belofte en de missie geformuleerd:

Zijn wie je bent

Hoe bijzonder en speciaal een leerling ook is: CSO Apeldoorn gelooft dat er in onze maatschappij plaats is voor iedereen. Samen bieden we een veilige schoolomgeving, waar je rust en vertrouwen vindt. Iedereen kent elkaar; je mag zijn wie je bent. Elke dag opnieuw. Op onze scholen bieden we leerlingen een plek waar ze zich gehoord én gezien voelen. We bereiden de leerlingen voor op een toekomst die bij hen past. Tegelijkertijd kijken we waar de samenleving behoefte aan heeft. Zo gaan we op weg naar een passend vervolg waar we trots op kunnen zijn!

Kwaliteit is het vertrekpunt

CSO Apeldoorn is in onze regio een sterke aanbieder in specialistisch onderwijs. Daar zijn we groot in. We delen onze christelijke identiteit en hebben dezelfde focus: de mogelijkheden van onze leerlingen benutten. Daarom gaan we voor een zo breed mogelijke ontwikkeling en een persoonlijke aanpak.

Als stichting zetten we in op deskundig personeel met een hoog expertiseniveau. We werken vanuit ambitie en toewijding. Wij zijn CSO Apeldoorn: samen en toch ook unieknet als al onze leerlingen! De missie van CSO luidt:

Vanuit onze christelijke identiteit willen we leerlingen toerusten om met vertrouwen hun toekomst tegemoet te gaan.

Wij gaan uit van de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Ons onderwijs bereidt hen daarop voor in een uitdagende omgeving, waarin ze zich gezien en gedragen voelen. Leerlingen mogen vanuit eigenheid hun talenten ontwikkelen.

Onze scholen werken in verbinding met elkaar: samen, maar toch uniek. Wij staan voor ontmoeting en dialoog en halen de samenleving in de school.

Leerlingen zijn voor ons uniek. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen.

Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en denkt mee over het eigen leerproces. Binnen de veilige omgeving van onze scholen kunnen de leerlingen zich ontwikkelen op basis van wederzijds vertrouwen en respect.

We zien ouders als partner: samen staan we voor de ontwikkeling van het kind.

We werken in dialoog met de samenleving die we beschouwen als een belangrijk referentiepunt.

Wat beloven we?

Als je op een van onze scholen zit dan beloven wij jou, leerling:

- een veilige plek, waar je jezelf mag zijn
- iedere dag een warm welkom en nieuwe kansen
- dat je leert omgaan met jezelf en anderen
- dat we je vragen wat je nodig hebt om je te ontwikkelen
- dat je met plezier naar school gaat

Als uw kind op een van onze scholen zit dan beloven wij u, ouder/ opvoeder:

- een uitdagende en stimulerende leeromgeving
- dat we samen met u werken aan de ontwikkelingsmogelijkheden van uw kind
- dat we zeggen wat we doen en doen wat we zeggen, ook als het moeilijk is
- dat we werken vanuit respect, openheid, inspiratie en verantwoordelijkheid

Wat is onze unieke kracht?

We zijn goed in: de verbinding zoeken met de omgeving en het bieden van een veilige plek

We blinken uit in: samenwerken, werken aan een brede ontwikkeling van leerlingen en voorbereiding op de maatschappij

We zijn leidend in: kansen bieden, mogelijkheden benutten en unieke aandacht voor ieder kind

Waar mag men ons op aanspreken?

Eerlijk, onderscheidend en betrokken.

We spreken elkaar aan op: veiligheid, vertrouwen, naastenliefde, openheid en respect en expertise.

Wanneer hebben we onze belofte ingelost?

- Leerlingen hebben inzicht gekregen in hun (on)mogelijkheden.
- Leerlingen hebben een passende vervolgplek gevonden.
- Ouders en leerlingen zijn trots op wat er bereikt is.

Toelating en toegankelijkheid

Om toegelaten te worden tot één van de scholen van CSO is een TLV (Toelaatbaarheidsverklaring) nodig van het Samenwerkingsverband voor plaatsing in het SBO, (V)SO en PrO. Leerlingen zonder christelijke achtergrond zijn welkom op de scholen. Van de leerlingen en de ouders wordt verwacht dat zij respect hebben voor de christelijke opvattingen volgens welke het onderwijs wordt vormgegeven.

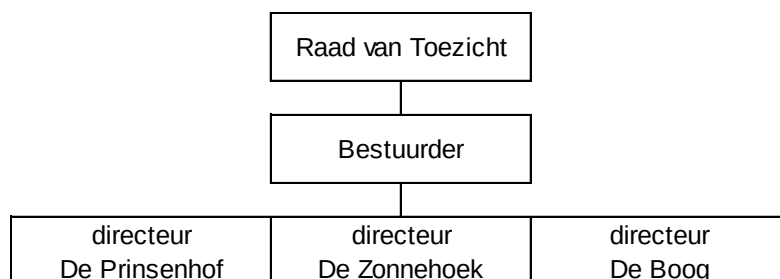
Juridische structuur

De rechtspersoon van het bevoegd gezag is een stichting. De Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn is op 2 november 1982 opgericht en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Apeldoorn onder dossiernummer 40103192. De juridische structuur is in 2019 niet gewijzigd. De statuten zijn ook niet aangepast.

Organisatiestructuur

De stichting kent een eenvoudige structuur. De bestuurstaken uitgeoefend door één bestuurder. Er is een Raad van Toezicht (RvT) die toezicht op de bestuurder uitoefent en onafhankelijk functioneert.

Dit geeft het volgende organogram:

Governance ontwikkelingen

De stichting heeft zich in 2018 omgevormd van een Raad van Bestuur met drie leden naar een structuur met een enkele bestuurder. De RvT heeft primair contact en overleg met de bestuurder. Daarnaast is er ook contact met het directeurenoverleg, de managementteams van de scholen en het GMR-platform.

In 2019 is gewerkt volgens dit nieuwe governance-model. Er hebben geen wijzigingen in het model plaatsgevonden. De RvT die de afgelopen jaren altijd uit drie leden heeft bestaan, is in 2019 (tijdelijk) uitgebreid met een vierde lid.

Code goed bestuur

CSO hanteert de Code Goed Bestuur van de PO-Raad en er zijn geen afwijkingen van die code. De scheiding tussen bestuur en toezicht is statutair vastgelegd.

Bestuurssamenstelling

Het bestuur is ultimo 2019 als volgt samengesteld:

Bestuurder : dhr. drs. D.J. Rensink

De Raad van Toezicht is ultimo 2018 als volgt samengesteld:

Voorzitter : dhr. drs. R.C.H. Steneker

Lid : dhr. P.J.H. Bouwsema

Lid : dhr. F.H. ten Klooster (per 1 juni 2019)

Lid : dhr. L. van Oorspronk

Bezoldiging bestuur en toezichthouders

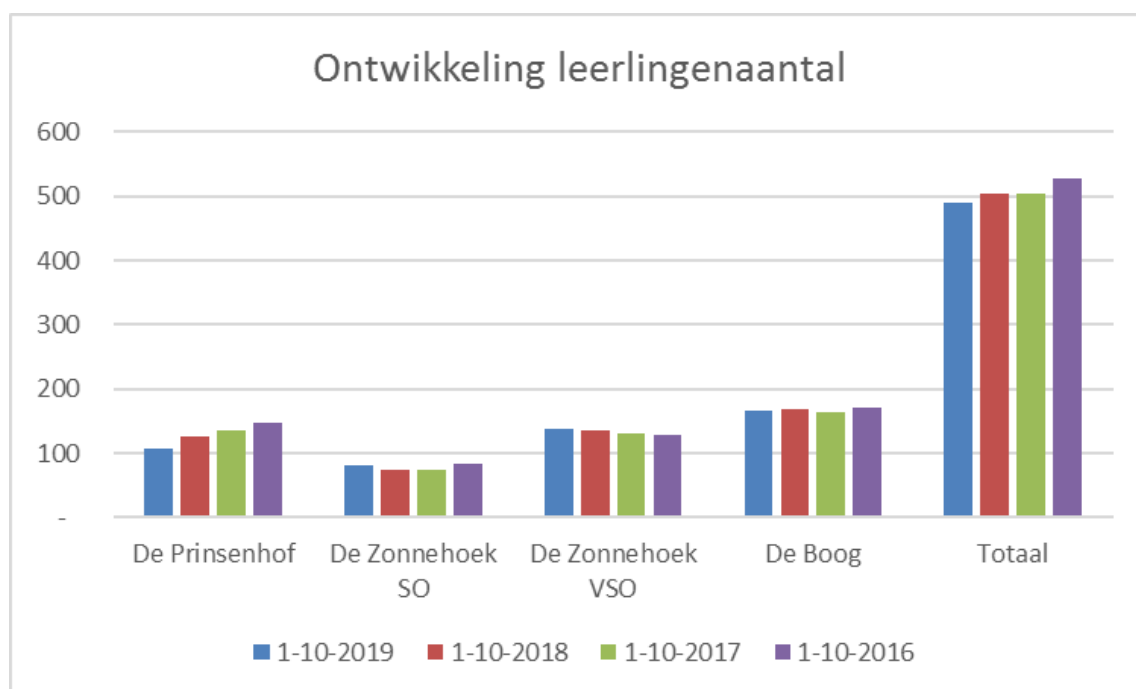
De bestuurder heeft een benoeming bij de stichting ontvangt bezoldiging conform de bestuurders cao Voortgezet Onderwijs.

De leden van de RvT ontvangen een jaarlijkse onkostenvergoeding ter hoogte van € 1.000 per lid. De leden van de RvT hebben geen dienstverband bij de stichting. Er zijn geen voornemens om de leden van de RvT een dienstverband bij de stichting te geven. De vergoedingen vallen ruim binnen de kaders van de Wet bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

Bekostigingsgrondslag

Het aantal leerlingen op 1 oktober vormt de grondslag voor de bekostiging. In onderstaand overzicht wordt het aantal leerlingen op 1 oktober 2019 vergeleken met de leerlingaantallen in de jaren 2018, 2017 en 2016.

	1-10-2019	1-10-2018	1-10-2017	1-10-2016
De Prinsenhof	107	126	135	147
De Zonnehoek SO	80	73	75	83
De Zonnehoek VSO	137	136	130	129
De Boog	166	169	165	170
Totaal	490	504	505	529

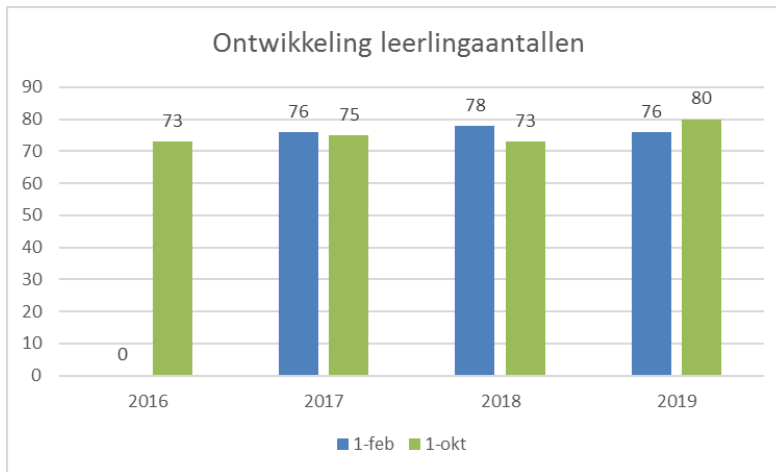
Toelichting bij de leerlingenontwikkeling per school

Ontwikkeling leerlingenaantallen Prinsenhof

Op 1 oktober 2019 heeft de Prinsenhof 107 leerlingen. Het leerlingenaantal daalt al langere tijd als gevolg van demografische ontwikkelingen en Passend Onderwijs. De afgelopen 4 jaar is het leerlingenaantal op De Prinsenhof met 40 gedaald. In de prognose verwachten we de komende jaren verder te dalen naar 85 leerlingen op 1 oktober 2023. De prognose is gerelateerd aan het aantal schoolverlaters en aan de verwachte instroom van nieuwe leerlingen. De komende jaren zullen veel leerlingen uit de bovenbouw uitstromen naar het Voortgezet Onderwijs. De leerlingen die instromen komen vanuit een voorschoolse setting, het regulier basisonderwijs of een andere school voor speciaal basisonderwijs. De nieuwe instroom blijft een onzekere factor. We merken dat de geografische ligging in Apeldoorn ongunstig is. Ouders kiezen vaak voor een SBO dicht bij huis.

Ontwikkeling aantal leerlingen Zonnehoek SO

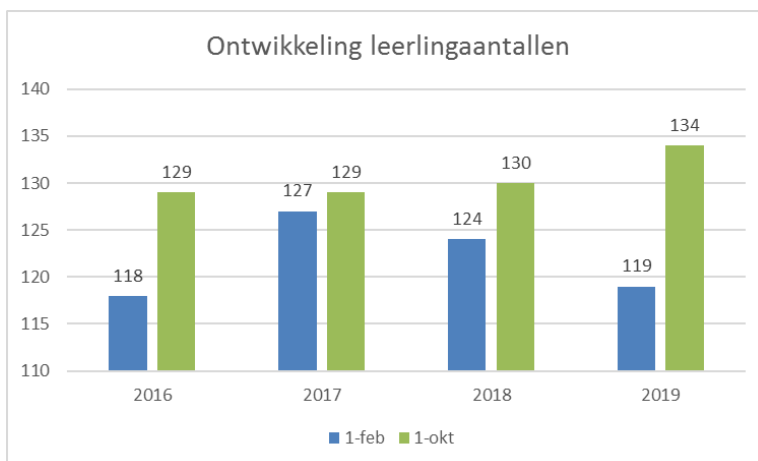
Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van het aantal leerlingen op de teldata 1 februari en 1 oktober in de afgelopen jaren zien.

De grafiek laat zien dat het aantal leerlingen fluctueert. In heel 2018 was er van februari tot oktober een daling te zien van met leerlingen. De uitstroom was hoger dan de instroom. In 2019 is het aantal leerlingen sterk gestegen. Op het SO is een extra groep geformeerd om alle leerlingen te kunnen plaatsen. Aan het volume van intakes en kennismakingen met ouders is dit ook duidelijk te merken. Tussen 1 oktober 2018 en 1 februari 2019 is het aantal leerlingen met 3 toegenomen. Tussen 1 februari 2019 en 1 oktober 2019 is het leerlingenaantal met 4 toegenomen. Aangezien er 24 leerlingen in 2018-2019 zijn uitgestroomd, betekent dit een toename van 31 leerlingen.

Ontwikkeling aantal leerlingen De Zonnehoek VSO

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van het aantal leerlingen op de teldata 1 februari en 1 oktober in de afgelopen jaren zien.

De grafiek laat zien dat het aantal leerlingen fluctueert en met name op teldatum 1 februari. In de periode 1 februari 2019 - 1 oktober 2019 is het aantal ingeschreven leerlingen sterk gestegen van 119 op 1 februari, naar 134 op 1 oktober 2019. In de periode 1 oktober 2018 - 1 oktober 2019 is het aantal leerlingen met 4 gestegen. Dit ondanks het gegeven dat in het schooljaar 2018-2019 31 leerlingen zijn uitgestroomd. Er zijn dus in deze periode 35 nieuwe leerlingen ingestroomd.

Dat dit consequenties heeft gehad voor de intake, plaatsing en formatieve invulling, zal duidelijk zijn. Dit betekent dat voor het schooljaar 2019-2020 een extra groep is geformeerd. Twee groepen zullen gehuisvest gaan worden op de locatie Kristal.

Ontwikkeling leerlingenaantallen De Boog

De afgelopen jaren is het leerlingaantal op de Boog gegroeid van 130 naar 169 leerlingen. Afgelopen schooljaar zijn we iets gedaald naar 165 leerlingen. Ook voor het volgende schooljaar verwachten wij een daling van het leerlingaantal. Dit heeft te maken met een grote uitstroomgroep en een daling van het aantal leerlingen die vanuit het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs overstapt. De leerlingen die instromen in klas 1 komen uit het speciaal basisonderwijs of het reguliere basisonderwijs. Een enkele leerling maakt de overstap vanuit het speciaal onderwijs naar onze school. Alle leerlingen op de Boog hebben een IQ tussen de 55-80 en een leerachterstand van tenminste 3 jaar.

Belangrijkste kenmerken van het gevoerde financiële beleid

De hoofddoelstellingen voor het financiële beleid zijn:

- CSO voert een gezond financieel beleid, waarvoor de volgende kerncijfers een indicatie zijn: solvabiliteit, rentabiliteit en de ratio weerstandsvermogen.
- CSO bewaakt permanent de mate waarin financiële middelen met name ten dienste van de leerlingen worden aangewend, voor zowel de korte als de lange termijn.

De stichting stelt jaarlijks een financieel beleidsplan op voor de komende vier jaar. In 2019 is het plan voor 2020-2023 opgesteld. Dit is eind 2019 afgerond.

Het plan bevat standaard:

- overkoepelende doelstellingen financieel beleid
- meerjarenbegroting
- investeringsbegroting
- risicoparagraaf
- ontwikkeling balansposities
- liquiditeitsbegroting

In het strategisch beleidsplan is op het resultaatgebied financiën een gezond financieel beleid als te realiseren resultaat geformuleerd.

Het beleidsplan 2020-2023 is opgesteld en vastgesteld terwijl er nog veel onduidelijkheden waren. Dit betrof onduidelijkheden over de verwerking van de extra vergoedingen van het ministerie, de nieuwe cao's en het onderhoud van de gebouwen. Daarnaast zijn de begrote resultaten negatiever dan gewenst. In de eerste maanden van 2020 zal meer duidelijkheid ontstaan. In juni 2020 zal een geactualiseerde begroting 2020 en een aangepast Financieel Beleidsplan worden gepresenteerd.

Allocatie van bekostiging

Binnen de stichting vindt geen reallocatie van de middelen plaats. De scholen ontvangen vergoedingen die het ministerie, het samenwerkingsverband of anderen toekent.

Er vindt alleen een geringe afdracht van de rijksbijdrage personeel en de rijksbijdrage materieel plaats ter dekking van de bovenschoolse kosten. De afdracht was in 2019 1 % en zal per 1 januari 2020 worden verhoogd naar 1,5%. Deze lasten zijn jarenlang gedekt door de financiële baten, maar mede door de lage rentestand, zijn de financiële baten niet meer voldoende om de lasten te dekken.

De afdracht is besproken in het directie-overleg.

Algemeen instellingsbeleid

Het algemeen instellingsbeleid op stichtingsniveau is beschreven in het strategisch beleidsplan. In 2018-2019 is een nieuw strategisch beleidsplan opgesteld en vastgesteld. De doelstellingen per schooljaar op overkoepelend niveau zijn opgenomen in het jaarplan van de stichting. De doelstellingen per school zijn opgenomen in de schoolplannen en de jaarplannen van de scholen. In onderstaande tekst wordt alleen ingegaan op het overkoepelende beleid. De jaarverslagen van de scholen zijn opgenomen na het algemene deel van het bestuursverslag.

De doelstellingen voor 2019 zijn opgenomen in plan voor januari 2019 - augustus 2020. In dit bestuursverslag wordt van de diverse doelstellingen aangegeven wat de stand van zaken is.

Bestuurlijke organisatie / Maatschappij en omgeving

De stichting heeft een (jaar)plan opgesteld voor de periode januari 2019 – augustus 2020 . Achter de doelstellingen is de stand van zaken per januari 2020 opgenomen.

Resultaatafspraak	Progressie
• Er is een strategisch beleidsplan CSO opgesteld voor de jaren 2019-2021 • Een bezinning op de identiteit van CSO is afgerond • De systematiek van periodiek werkoverleg is gekoppeld aan managementrapportages • De bezinning op de positie van CSO binnen de zorgstructuur Apeldoorn is afgerond en bij alle stakeholders bekend • Een passende integrale communicatiestrategie CSO is uitgewerkt en in uitvoering	Afgerond In uitvoering Afgerond Afgerond In uitvoering Videopresentatie scholen/CSO gereed

Onderwijs en kwaliteit

Voor 2019-2020 zijn de doelstellingen voor onderwijs en kwaliteit gecombineerd:

Resultaatafspraak	Progressie
• Uitgangspunten en beleidskeuzes kwaliteitszorg CSO beschreven	Afgerond, Verbeteropdracht inspectie medio 2020
• Er is een oudertevredenheidspeiling uitgevoerd	Afgerond
• De Monitor Goed Onderwijs is up to date op alle scholen en volledig gevuld	Afgerond, update medio 2020
• De mogelijkheden om Audits onderwijskwaliteit in te voeren zijn verkend en als pilot uitgevoerd	Audits uitgevoerd, volgende 2021
• De Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E) in het kader van Arbozorg is op alle scholen uitgevoerd en vertaald in een Plan van aanpak	Afgerond, het plan van aanpak voor CSO is vastgesteld
• De invoering AVG is succesvol afgerond	Afgerond
• De invoering van Officie 365 is verkend	In uitvoering
• Onderwijs op maat: afstemmen van het onderwijsaanbod op de leerbehoeftes van de leerlingen passend bij het uitstroomprofiel	In schoolplannen
• Verdiepen van de mogelijkheden om het eigenaarschap meer bij leerlingen te leggen	In schoolplannen
• Ouderbetrokkenheid vergroten en actief partnerschap ouders: We stimuleren éducatief partnerschap waarin school en ouders erop uit zijn om elkaar wederzijds te ondersteunen en proberen hun bijdrage zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, met als doel het leren, de motivatie en de ontwikkeling van leerlingen te bevorderen. We vragen van ouders hulp, input en feedback.	In schoolplannen

Monitor Goed Onderwijs

CSO kiest voor het gebruik van de Monitor Goed Onderwijs als systematiek voor beschrijving en borging van de eigen onderwijskwaliteit. De MGO is een gestandaardiseerd kwaliteitszorgsysteem waarin alle aspecten van onderwijskwaliteit conform de inspectiestandaarden beschreven worden. CSO scholen gebruiken sinds 2018 de Monitor Goed Onderwijs (MGO). Alle velden van de MGO worden waar mogelijk op bestuurs- en schoolniveau gevuld en toegelicht met bijlagen. De Monitor

biedt de mogelijkheid eigen keuzes te verantwoorden en op onderdelen een eigen normering aan te brengen.

Bestuursgericht toezicht onderwijsinspectie 2019

Medio 2019 heeft de inspectie van het onderwijs een 4- jaarlijks onderzoek uitgevoerd op bestuursniveau, aangevuld met verificatieonderzoeken op De Prinsenhof, De Boog en so De Zonnehoek. Op vso De Zonnehoek is een risico-onderzoek uitgevoerd.

Uit het verslag van de inspectie: “ Het samenwerken, delen en ontwikkelen van expertise vindt het bestuur belangrijk. Dit is zichtbaar op zowel de scholen als bij het bestuur. Ook richten het bestuur en de scholen zich sterk op het verstevigen van de samenwerking in de omgeving.

Het bestuur heeft een werkwijze ingericht waarmee het monitort en evalueert hoe het met de kwaliteit van het onderwijs op de scholen is gesteld. In de werkwijze maakt het bestuur gebruik van verschillende instrumenten waaronder een zelfevaluatie en audit. Ook werkt het bestuur met school- en jaarplannen. De thema's uit het strategisch beleidsplan vormen de uitgangspunten voor de school- en de jaarplannen. Het bestuur verantwoordt zich in het jaarverslag over de bereikte resultaten. De werkwijze is in de schoolplannen beschreven en in een handboek geborgd. Binnen deze werkwijze ziet het bestuur de directeuren als integraal verantwoordelijke voor de betreffende locaties. Dat betekent dat zij geheel verantwoording dragen over de kwaliteit van het onderwijs op de locaties en zich daarover aan het bestuur verantwoorden. Het financieel beheer van het bestuur is in orde. Het bestuur weet hoeveel geld het nu en in de toekomst nodig heeft voor het geven van goed onderwijs. Het bestuur verkrijgt en besteedt de middelen die het daarvoor van de rijksoverheid ontvangt in overeenstemming met de wettelijke eisen”.

Op het niveau van het bestuur en de vier scholen is specifiek gekeken naar het domein ‘Kwaliteitszorg en ambitie’.

Het volgende overzicht geeft de oordelen van de inspectie weer op de daaronder vallende standaarden:

Standaarden “Kwaliteit en ambitie”	De Prinsenhof	De Boog	De Zonnehoek (so)	De Zonnehoek (vso)	Bestuur
Kwaliteitszorg (KA1)	o	v	v	o	o
Kwaliteitscultuur (KA2)	-	v	g	v	v
Verantwoording en dialoog (KA3)	v	-	-	v	v

Op basis van het onderzoek concludeert de inspectie: “Het bestuur heeft een werkwijze voor de kwaliteitszorg ingericht, maar de werkwijze is op belangrijke onderdelen nog in ontwikkeling. Veel aandacht is uitgegaan naar de inrichting van de werkwijze en de bijbehorende processen. De volgende stap is dat de sturing van het bestuur inhoudelijk meer vorm en diepgang gaat krijgen en dat de stappen in het cyclisch werken leiden tot het doelgericht doorvoeren van verbeteringen in het onderwijs.” De standaard kwaliteitszorg is daarom als onvoldoende beoordeeld.

Op grond van het onderzoek heeft de inspectie voor het bestuur de volgende herstelopdracht gegeven. ‘Zowel op bestuursniveau als voor sbo De Prinsenhof en vso De Zonnehoek is er in juni 2020 een werkend systeem van kwaliteitszorg ingericht.’

Tegen de achtergrond van het bovenstaande is een traject opgezet met externe ondersteuning waarvan in dit voortgangsverslag de stand van zaken wordt weergegeven. De onderliggende doelen van dit traject (afgeleid van de herstelopdracht van de inspectie) zijn als volgt geformuleerd:

- De kwaliteit van CSO Apeldoorn is gedefinieerd (kwaliteitsmatrix).
- Op bestuursniveau en schoolniveau is zicht op kwaliteit (dashboard).
- De wijze waarop bestuur en scholen zicht krijgen op de kwaliteit, werken aan de kwaliteit, de dialoog aangaan en verantwoording afleggen over de gerealiseerde kwaliteit is vastgelegd (handleiding, borgingsdocument).

In de eerste fase, van januari t/m juli 2020 staat de (verdere) operationalisering van de CSO-kwaliteitsindicatoren centraal (streefdoelen en normering). De kwaliteitsindicatoren en de normering worden 'vertaald' naar een bestuurlijk dashboard en naar schooldashboards. Een en ander wordt getest in een eerste review-ronde. Doel is de werkprocessen en rond intern schooltoezicht en kwaliteitszorg zodanig ingericht te hebben dat de indicator KA1 in juni 2020 door de inspectie als voldoende wordt beoordeeld.

Onderwijsresultaten

Voor alle scholen geldt dat naast de onderwijskwaliteit de verdere implementatie van Passend Onderwijs het belangrijkste aandachtspunt is. De meeste onderwijskundige doelstellingen zijn geformuleerd op schoolniveau. Door de verschillen tussen de scholen zijn er weinig overkoepelende doelstellingen geformuleerd.

Voor de onderwijsresultaten per school wordt verwezen naar de aparte jaarverslagen per school die aan het einde van het algemeen instellingsbeleid zijn opgenomen.

Passend Onderwijs

De scholen van de stichting verzorgen speciaal onderwijs voor leerlingen die binnen het regulier onderwijs geen passende ondersteuning kunne krijgen. Leerlingen hebben een TLV nodig om toegelaten te worden tot één van de scholen. De scholen zijn daarmee een belangrijke schakel in de keten van Passend Onderwijs binnen het volledige onderwijsveld.

In het strategisch beleidsplan is over Passend Onderwijs het volgende opgenomen:

- we onderschrijven de uitgangspunten van Passend Onderwijs
- zorgplicht betekent dat scholen ervoor verantwoordelijk zijn om elk kind een goede onderwijsplek te bieden
- we maken binnen de samenwerkingsverbanden PO en VO afspraken over de ondersteuning aan leerlingen en de bekostiging daarvan. In het ondersteuningsplan worden die afspraken vastgelegd
- het speciaal onderwijs verdwijnt niet. CSO is een actieve partner in het zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking en biedt hoogwaardig specialistisch onderwijs aan die kinderen die dat nodig hebben. Behoud van identiteit en autonomie zijn daarbij uitgangspunt.

Personeel

Strategisch personeelsbeleid

Het strategisch personeelsbeleid is afgestemd op de onderwijskundige visie en de richtinggevende doelen van de stichting. Er wordt personeel aangetrokken dat de visie op onderwijs en de richtinggevende doelen kan vormgeven. Daarnaast wordt er ook gekeken of het te benoemen personeel aansluit bij de specifieke visie op onderwijs van de school.

We willen kwalitatief goed onderwijs aanbieden met voldoende en gekwalificeerd personeel. Ons integraal personeelsbeleid is daarop gericht. De invoering van Passend Onderwijs heeft onder meer

gezorgd voor een daling van de leerlingaantallen en daarmee een daling van de inkomsten, wat betekent dat de formatieve inzet moet worden teruggebracht.

Het personeelsbeleid wordt in de school door de directeur vormgegeven door een goede begeleiding van de medewerkers, zeker van hen die nieuw zijn benoemd. Elke leerkracht heeft daarom een mentor. Ook wordt door gesprekken en groepsbezoeken door de directeur, adjunct-directeur, intern begeleider en/of de bouwcoördinatoren het personeelsbeleid gemonitord en geëvalueerd. De directeuren hebben zicht op de kwaliteit van de medewerkers.

De bestuurder voert de dialoog over het strategisch personeelsbeleid met de directeuren mede in de management rapportages. De directeuren doen dit met de medewerkers in de algemene gesprekken en in de gesprekscyclus.

Voor 2019-2020 zijn de doelstellingen:

Resultaatafspraak	Progressie
Onderzoeken van mogelijkheden om het thema Leren van en met elkaar vorm te geven en verbindingen te leggen op alle niveaus in de CSO organisatie met aandacht voor een gezamenlijke scholingsagenda	Uitgesteld, start voorjaar 2020
Beleid Duurzame Inzetbaarheid medewerkers is opgesteld : kaders formuleren voor leeftijdsbewust personeelsbeleid	In uitvoering
Gesprekkencyclus is geactualiseerd en in uitvoering	In uitvoering
Verzuimreductie: actief sturen om het voortschrijdend gemiddeld ziekteverzuimcijfer op of beneden het landelijk gemiddelde van de sector te krijgen conform het verzuimbeleid CSO.	Afgerond ERD per 1-1-2020
Professioneel statuut CSO	Afgerond met ontwikkelteam
Werkverdelingsplan (PO) en Taakbeleid (VO), conform CAO 2018	Afgerond
Optimaliseren fysieke omstandigheden scholen en optimaliseren werkklimaat personeel en leerlingen	In uitvoering RI&E en plannen verduurzaming gebouwen

Eigen Risicodrager vervanging en verzuimverzekering Risicofonds

Per 1 januari 2020 zijn alle scholen van CSO eigen risicodrager voor wat betreft de kosten van vervanging. Op basis van een uitgebreide analyse is eind 2019 dit besluit met instemming van de GMR PO genomen. Belangrijkste argument voor een ERD is het ontbreken van voldoende beschikbare korttijdelijke vervangers. Op basis van de verzuimcijfers is een ERD verantwoord. De Boog is al een aantal jaren eigen risicodrager. Om de grootste risico's voor vervangingskosten bij ziekte op te kunnen vangen is voor alle scholen een verzekering afgesloten bij het Risicofonds. Deze vergoedt boven een bepaalde drempel de salariskosten van wegens ziekte afwezig personeel. Het eigen risico is beperkt. De kosten van de vervanging zijn binnen dit eigen risico voor eigen rekening. Hiervoor is een opslag (bedrag) in de formatie opgenomen. Per saldo is er ruim 4% van het personeel

budget beschikbaar voor (interne) oplossing van vervanging. Scholen moeten in principe alle kortijdelijke vervanging uit het beschikbare budget voor personeel voorzien.

Inzet middelen werkdrukverlichting

Vanaf augustus 2018 wordt per leerling in het PO € 155,55 per schooljaar ontvangen voor de verlaging van de werkdruk. Deze middelen zijn in overleg met de teams van de Prinsenhof en de Zonnehoek ingezet.

Om te bepalen hoe de middelen ingezet moesten worden is een enquête afgenomen waarin de medewerkers konden aangeven hoe zij de middelen wilden inzetten. Op basis hiervan is een voorstel gemaakt.

Het proces op De Prinsenhof en De Zonnehoek bestond uit de volgende stappen:

1. Brief en akkoord besproken in de MR-vergadering en in overleg met PMR is een plan gemaakt om met het team te bespreken wat de bestemming van het geld kan worden.
2. PMR heeft een bijeenkomst voor het team georganiseerd.
3. De uitkomsten zijn besproken in een vergadering van de PMR.
4. De directie schrijft een bestedingsplan.
5. De PMR keurt dit bestedingsplan goed.
6. Eventuele vacatures worden uitgezet.
7. Op de teamvergadering wordt de werkdrukscan uitgezet.
8. Een jaar later wordt deze nogmaals afgenomen om te bezien wat het resultaat is van de genomen maatregelen.

De Prinsenhof heeft de middelen ingezet voor een onderwijsassistent: extra handen in de klas.

De Zonnehoek heeft de middelen ingezet voor:

- 0,25 fte onderwijsassistent: woensdag- en vrijdagmorgen, hulp in klas, administratieve taken werkgroepen, ondersteuning pauze.
- 0,35 fte onderwijsassistent: extra handen onderbouw en zorg-/structuurgroepen
- Extra inzet beweegwijs: onderbouw (ma/vrij) en bovenbouw (do)

Andere genomen maatregelen om de werkdruk te verlagen waren:

- Aanpassen schooltijden naar het vijf gelijke dagen model: juiste verhouding tussen de lesuren en overige uren van teamleden en leerlingen.
- Afnames werkdrukscan met daarbij een toelichting.
- Bestedingsplan voor inzet middelen per locatie.
- Werken volgens organisatie-model van Sterk Speciaal: organisatiestructuur, ontwikkelteams (uren in taakbeleid), heldere besluitvormingsprocedure, effectief vergaderen
- Voor de zomervakantie de jaarplanning/-kalender naar het team
- Training omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag: preventief, wat te doen bij opbouw van spanning, leren omgaan met je eigen sterke kanten en valkuilen – training voor SO en VSO team.

Dit besluit betrof de inzet van de middelen voor de periode augustus 2018 - juli 2019. Vanaf augustus 2019 wordt € 225,= per leerling per schooljaar ontvangen. De middelen zijn in de periode augustus - december op grotendeels dezelfde manier ingezet. Bij beide scholen heeft een uitbreiding bij het ondersteunend personeel plaatsgevonden.

Personele bezetting

Per 31 december 2019 waren 163 personen in dienst van het bestuur, samen hadden zij een totale betrekkingssomvang van 105,32 fte. In onderstaande tabellen is de opbouw van het personeelsbestand per 31 december 2019 en 2018 weergegeven. De formatieve inzet op 31 december 2019 is 8,0 fte hoger dan de formatieve inzet per 31 december 2018. Een deel van de extra inzet wordt gedekt door de middelen voor de werkdrukverlaging.

Bij alle scholen is er sprake van uitbreiding van de formatieve inzet. Bij de Prinsenhof heeft de uitbreiding plaatsgevonden bij het ondersteunend personeel. De formatieve inzet van De Zonnehoek is uitgesplitst in de inzet bij het VSO en bij het SO. De inzet bij de leerkrachten en bij het ondersteunend personeel is toegenomen. In formatieve inzet bij de directie is afgenomen. Bij De Boog is de formatieve inzet bij de leerkrachten toegenomen. Om de kwaliteit van het onderwijs in stand te houden en gekwalificeerd personeel te behouden, zal de noodzakelijke reductie in de formatie in beginsel via natuurlijk verloop plaats vinden, waardoor de personeelskosten relatief hoger zullen zijn.

Personele bezetting op 31 december 2019

functie	wtf totaal	wtf Prinsenhof	wtf Zonnehoek VSO	wtf Zonnehoek SO	wtf Boog	wtf bestuur
directie	4,7000	1,4000	0,5000	1,4000	0,8000	0,6000
leerkrachten	62,4048	12,4863	16,8399	14,3341	18,7445	0,0000
ondersteunend personeel	38,2163	6,1828	14,9220	13,9937	3,1178	0,0000
totaal	105,3211	20,0691	32,2619	29,7278	22,6623	0,6000

Personele bezetting op 31 december 2018

functie	wtf totaal	wtf Prinsenhof	wtf Zonnehoek	wtf Boog	wtf bestuur
directie	4,900	0,8000	2,6000	0,8000	0,7000*
leerkrachten	59,291	13,7015	27,9050	17,6845	0,0000
ondersteunend personeel	33,126	3,1328	26,8751	3,1178	0,0000
totaal	97,317	17,6343	57,3801	21,6023	0,7000*

* Dit is inclusief een tijdelijke uitbreiding van 0,2 fte. De reguliere formatieve inzet is 0,5 fte.

Zaken met een behoorlijke personele betekenis en personele ontwikkeling

Door het Passend Onderwijs daalt het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal (basis) onderwijs. Leerlingen krijgen in beginsel binnen het reguliere onderwijs aanvullende zorg. Het uitgangspunt is ook dat niet voor een duurdere onderwijsvorm wordt gekozen, als een goedkopere mogelijk is. Daarnaast is er sprake van een daling van het totale leerlingenaantal, waarvan de gevolgen de komende jaren met name in het Voortgezet Onderwijs zichtbaar zullen worden. Dit betekent dat de scholen te maken krijgen met dalende leerlingaantallen, wat resulteert in lagere inkomsten.

Om de lasten in evenwicht te brengen met de baten, zal met name de formatieve inzet moeten worden teruggebracht. Dit zal zoveel mogelijk via natuurlijk verloop worden gerealiseerd. Er is op 31 december 2019 geen sprake van plaatsing in het risicodragend deel van de formatie (rddf). Er is ook geen melding naar de PO-Raad gestuurd over te verwachten rddf-plaatsing.

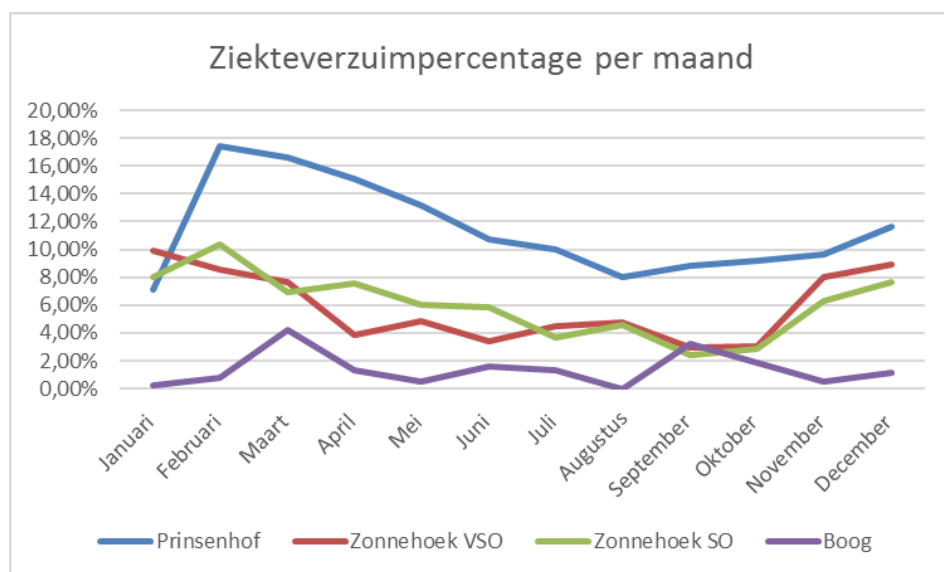
In juli 2018 is via een ministeriële regeling het verzoek om de ketenbepaling voor de invalkrachten in het primair onderwijs buiten te werking te stellen, vastgesteld. Hierdoor wordt het makkelijker om met dezelfde vervangers te blijven werken, wat beter is voor de rust in de groepen.

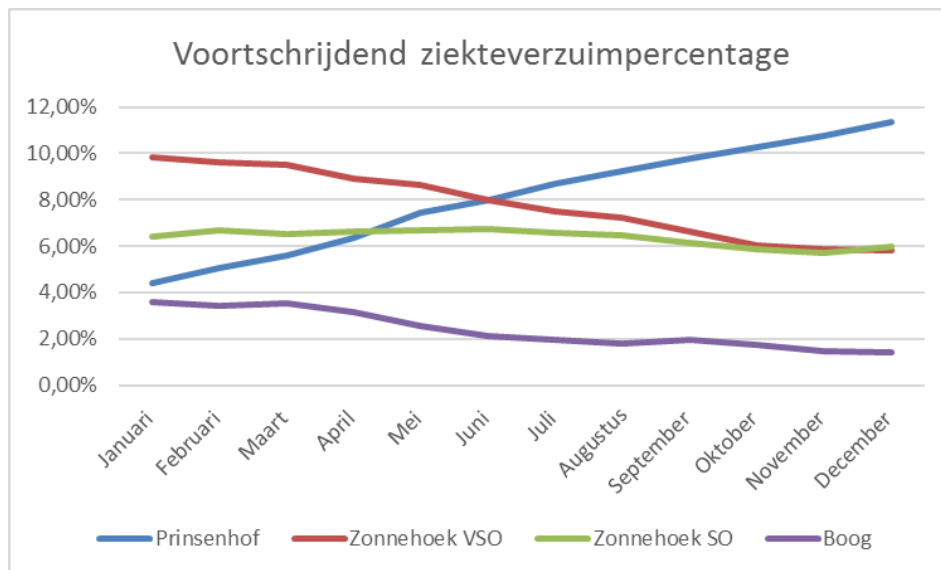
Werkgevers die op of na 1 juli 2015 een transitievergoeding hebben betaald bij ontslag wegens langdurige arbeidsongeschiktheid kunnen een compensatie krijgen van het UWV. Deze kosten kunnen in 2020 worden gedeclareerd. In 2019 zijn geen transitievergoedingen uitbetaald. Op de balans is een vordering opgenomen voor in 2018 betaalde transitievergoedingen.

Ziekteverzuim

In onderstaande tabel is het ziekteverzuim van de scholen per maand weergegeven. Het ziekteverzuim op De Prinsenhof is in 2019 sterk gestegen. Bij De Zonnehoek is het verzuim zowel op het VSO als op het SO licht gedaald. De Boog had in 2018 al een zeer laag ziekteverzuim. Het is in 2019 nog verder gedaald.

Maand	Prinsenhof	Zonnehoek VSO	Zonnehoek SO	Boog
Januari	7,09%	9,91%	8,00%	0,25%
Februari	17,47%	8,59%	10,33%	0,80%
Maart	16,59%	7,66%	6,96%	4,26%
April	15,08%	3,82%	7,61%	1,35%
Mei	13,22%	4,89%	6,04%	0,48%
Juni	10,75%	3,44%	5,82%	1,58%
Juli	9,98%	4,53%	3,64%	1,34%
Augustus	8,05%	4,76%	4,54%	0,00%
September	8,85%	2,91%	2,42%	3,19%
Oktober	9,21%	3,07%	2,82%	1,84%
November	9,64%	8,05%	6,30%	0,48%
December	11,68%	8,90%	7,70%	1,16%
Gemiddeld over heel 2019	11,36%	5,82%	5,97%	1,39%
Gemiddeld over heel 2018	4,79%	6,61%	6,26%	3,67%

Het voortschrijdend ziekteverzuim is het ziekteverzuim over de afgelopen 12 maanden. Het voortschrijdend verzuim van juli 2019 is het gemiddeld ziekteverzuim over de periode augustus 2018 t/m juli 2019. Hierbij is rekening gehouden met wijzigingen in de formatieve inzet.

De afgelopen jaren is een aantal keer gekeken naar de kosten en baten van “Eigen risico drager” (ERD) m.b.t. het vervangen van personeel dat valt onder het Vervangingsfonds. Tot 2019 heeft het onderzoek steeds aangegeven dat het effect van ERD negatief zou zijn voor CSO. In 2019 is besloten om uit het Vervangingsfonds te treden. Belangrijke overwegingen waren de dalende verzuimcijfers, het gebrek aan vervangers en de voorwaarden van het Vervangingsfonds, waarbij het niet mogelijk is om een leerkracht te laten vervangen door bijvoorbeeld een onderwijsassistent. Er is een verzekering afgesloten bij het Risicofonds.

Beleid inzake beheersing aanvragen uitkeringen na ontslag

Het beleid van het bestuur is erop gericht dat wordt voorkomen dat personeelsleden worden ontslagen. Indien daarvan wel sprake is, ondersteunt het bestuur het betreffende personeelslid op een adequate en financieel verantwoorde manier in het vinden van een andere betrekking. Hierbij kan ook worden gedacht aan het aanbieden van een loopbaanbegeleidingstraject waarbij een nieuwe werkkring buiten het onderwijs wordt gevonden.

In 2019 was er geen sprake van gedwongen ontslag op basis van formatiedaling.

Horizontale verantwoording

De formele horizontale verantwoording is vormgegeven via de medezeggenschapsraden en het platform gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Ten behoeve van het strategisch beleidsplan is een stakeholder/issue analyse uitgevoerd. Er is bepaald:

- wie de belangrijkste stakeholders zijn
- issues die bij de stakeholders m.b.t. CSO leven
- succesfactoren die van belang zijn in het omgaan met de stakeholders
- de wensen van CSO naar de stakeholders (issues vanuit het CSO)

In het kader van de kwaliteitszorg worden jaarlijks tevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. In 2019 zijn oudertevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. Op basis van de resultaten van de onderzoeken zijn per school verbeterpunten in kaart gebracht. De vervolgacties in de vorm van ontwikkeling van beleid, of directe implementatie van de aanpassingen vinden plaats in het schooljaar na het onderzoek.

Klachtenafhandeling

CSO beschikt over een klachtenregeling. De kern van het klachtenbeleid is dat klachten over de dagelijkse gang van zaken in de school in onderling overleg tussen ouders, leerlingen, personeel en de schoolleiding op een adequate manier worden afgehandeld. Indien dat gelet op de aard van de klacht niet mogelijk is of als afhandeling niet naar tevredenheid is verlopen, kan men een beroep doen op de klachtenregeling.

Samengevat zijn de volgende stappen beschreven:

- 1 naar de schoolcontactpersonen
- 2 naar de externe vertrouwenspersoon
- 3 naar de landelijke klachtencommissie

De scholen zijn aangesloten bij de Landelijke Geschillencommissie Bijzonder Onderwijs.

De in 2019 ontvangen klachten die een minder formele status hadden, zijn naar tevredenheid en in goed overleg met alle betrokkenen op schoolniveau afgehandeld.

Afgelopen jaar heeft er bij de Boog 1 ouder een schriftelijke klacht ingediend op school. Dit was een klacht n.a.v. de melding vanuit school bij Veilig Thuis. De betreffende ouder is op school geweest voor een gesprek en is tevreden naar huis gegaan met een passend vervolgtraject in samenwerking met de hulpverlening. Er zijn geen klachten ingediend bij de Landelijke Klachtencommissie.

Zie hiervoor ook het verslag van de Externe Vertrouwenspersonen in dit Jaarverslag.

Verbonden partijen

Vanaf 1 augustus 2014 zijn De Zonnehoek (SO) en De Prinsenhof verbonden aan het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn PO. De Zonnehoek (VSO) en De Boog zijn verbonden aan het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn VO. Door de aangesloten schoolbesturen wordt gezamenlijk vormgegeven aan een stelsel waarbij sprake is van flexibele inrichting van de speciale onderwijszorg. Hierdoor zijn besturen en scholen in Apeldoorn en omstreken in staat aan de zorgvraag en zorgplicht te voldoen.

De middelen van de samenwerkingsverbanden worden grotendeels ingezet voor de reguliere bedrijfsvoering. Het gaat hierbij om de basisbekostiging die via het samenwerkingsverband wordt ontvangen. De aanvullende groeibekostiging, die wordt ontvangen door De Prinsenhof en De Zonnehoek, wordt eveneens gebruikt voor de reguliere bedrijfsvoering. De detacheringsbaten worden gebruikt te dekking van de loonkosten van betrokken medewerkers.

Indien aanvullende vergoedingen worden ontvangen, dan worden deze ingezet voor het doel dat het samenwerkingsverband aan de middelen heeft toegekend.

De Boog besteedt de ontvangen middelen aan de zorgstructuur en de verbetering ervan.

Samenwerking

Lokale en regionale samenwerking

De scholen werken al meerdere jaren met diverse organisaties, onderwijsinstellingen en landelijke overkoepelende organisaties als het Landelijk werkverband speciaal basisonderwijs, Lecso (Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs), Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs samen.

Er wordt tevens samengewerkt met ondersteunende organisaties als Kentalis, de Ijsselgroep, zorginstellingen s-Heerenloo en Passarel, de arbodienst BlijWerkt en de landelijke besturenorganisaties.

Binnen de gemeente Apeldoorn wordt samengewerkt met de gemeente en met de andere scholen, onder andere via de LEA (Lokale Educatieve Agenda). Twee unieke samenwerkingsprojecten willen we in dit verslag uitlichten.

Experiment De Prinsenhof- SO Het Hofpark (experimenteerplan SBO en SO)

In april 2018 is een experimenteeraanvraag gedaan bij OCW voor een onderwijsinhoudelijk gerichte samenwerking tussen SBO De Prinsenhof en SO Het Hofpark (voorheen Markerichtersveld) vallend onder het bevoegd gezag van de Onderwijsspecialisten.

Het primaire doel is om samen een breed gedifferentieerde school in te richten voor primair onderwijs, waarin de uitstekende en gespecialiseerde onderwijsondersteuning voor leerlingen hét kenmerk van de school is.

In 2018 is gestart met het experiment door de vorming van twee gezamenlijke kleutergroepen, één in augustus 2018 en één in oktober. Vanaf januari 2019 zijn beide kleutergroepen gemengd en werden groepsbesprekingen gecombineerd. De ouders van de leerlingen zijn in deze ontwikkelingen meegenomen.

In 2019 is toegewerkt naar meer integratie van de overlegmomenten en meer afstemming van de Commissie van Begeleiding. Er heeft tweewekelijks overleg plaatsgevonden tussen de directies van De Prinsenhof en het Hofpark. Er heeft geregeld overleg plaatsgevonden tussen de Commissie van Begeleiding van De Prinsenhof en het Hofpark. De teams van de twee scholen hebben gezamenlijke teamvergaderingen gehad. De vakleerkrachten bewegingsonderwijs werken intensief samen. De samenwerking heeft in 2019 steeds meer vorm gekregen.

Project de Meerwaarde: deelname Zonnehoeck

Voor een aantal kinderen is er in het SWV Apeldoorn geen passende onderwijsondersteuning terwijl er wel sprake is van onderwijsperspectief. Het gaat om kinderen met een matige tot (zeer) ernstige verstandelijke beperking, soms in combinatie met een ernstige beperking, en moeilijk verstaanbaar gedrag; EMB+. Een aantal betrokken organisaties heeft de handen ineen geslagen om gezamenlijk een passend aanbod te creëren, CSO De Zonnehoeck, Onderwijsspecialisten De Kroon, 's Heerenloo en Passarel.

In september 2019 is de Meerwaarde na een voorbereiding van twee jaar van start gegaan met drie leerlingen en een team van zes medewerkers. De leeftijden van de leerlingen zijn verdeeld over het PO en het VO. Al vrij snel na de start kwamen de eerste signalen dat de samenstelling van leerlingen en hun individuele hulpvraag lastig te combineren waren. Door omstandigheden hebben twee leerlingen het project vrij snel weer verlaten, waardoor er eind 2019 nog maar één leerling deelnam aan het project. Omdat er potentieel meer leerlingen te verwachten zijn is besloten door te gaan met het project. Er is een nieuwe projectleider en de samenwerking tussen de organisatie wordt weer opgepakt. Begin 2020 zal al twee nieuwe leerlingen geplaatst in het project en zijn contacten met meer andere organisaties gelegd, waardoor meer mogelijke leerlingen in beeld zijn gekomen waar het project passend zou zijn.

ANBI-status

In 2017 is de ANBI-status aangevraagd voor Stichting CSO. Deze is begin 2018 verleend.

Huisvesting

De scholen streven naar een huisvestingssituatie die bijdraagt aan het realiseren van de onderwijskundige doelstellingen. De scholen beschikken over een eigen schoolgebouw. In 2019 hebben geen grote wijzigingen op huisvestingsgebied plaatsgevonden. Een deel van het gebouw van de Prinsenhof is sinds augustus 2018 in gebruik bij SO Het Hofpark op basis van medegebruik. De scholen werken intensief samen.

Bij alle scholen heeft regulier (groot) onderhoud in lijn met de meerjarenonderhoudsplannen plaatsgevonden. In 2019 zijn de onderhoudsplannen tweemaal herzien. Uit de plannen bleek dat de komende jaren bij de scholen meer groot onderhoud nodig is dan werd gedacht. Met name het pannendak van de Boog bleek slecht te zijn en niet geschikt voor het plaatsen van zonnepanelen. Dit zal in 2020 worden vervangen, waarna zonnepanelen geplaatst zullen worden. Ook het dak van de Prinsenhof wordt voorzien van zonnepanelen. Het binnenklimaat bij de locaties van De Zonnehoek vraagt om verbeteringen. Het gaat hierbij zowel om de SO als de VSO locatie. In 2020 wordt hiervoor een verbeterplan uitgewerkt.

Duurzaamheid

Stichting CSO maakt daar waar mogelijk duurzame keuzes bijvoorbeeld rond inzetbaarheid van medewerkers, inkopen, energiegebruik en onderhoud schoolgebouwen. In het strategisch beleidsplan is duurzaamheid een belangrijk thema: “We hebben de aarde in bruikleen en moeten deze bewaren”.

In 2019 is ESD+ subsidie voor zonnepanelen op de Boog en de Prinsenhof verkregen. De panelen zullen in 2020 worden geplaatst. Op het dak van het Kristal, waar de Zonnehoek SO in is gevestigd, liggen al enkele jaren zonnepanelen.

Het realiseren van de energiedoelstellingen wordt niet alleen nagestreefd door het zelf opwekken van energie. Ook energiebesparing is een belangrijke doelstelling binnen de stichting. Zo is de verlichting van De Boog in 2019 vervangen voor ledverlichting. Bij de andere gebouwen zal dit in 2020 gebeuren. Alle scholen gebruiken groene energie en nemen elektriciteit af van officieel geregistreerde windmolens. De CO2 uitstoot van het aardgas is vergroend door middel van aankoop van Gold Standard certificaten (VER's) voor het jaar 2020.

Zaken met politieke of maatschappelijke impact

Het afgelopen jaar is het onderwijs veel in het nieuws geweest over de salariering en de werkdruk. Er is ook op een aantal CSO scholen gestaakt. De extra aandacht voor het onderwijs heeft onder andere gezorgd voor extra middelen voor de werkdrukvermindering en een behoorlijke salarisverhoging in de nieuwe cao PO. Binnen de CSO heeft een beperkt aantal medewerkers meegedaan aan de stakingen.

In 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht geworden. Deze verordening heeft belangrijke consequenties voor het onderwijs. Het gaat daarbij niet alleen om de

gegevensuitwisseling, maar ook privacybescherming, bijvoorbeeld om de foto's op de website e.d. De stichting heeft in 2018 al het beleid vastgelegd in het document Informatiebeveiligings- en privacy beleid. Er is een externe Functionaris Gegevensbescherming aangesteld. Eén van de doelstellingen voor 2019-2020 was de invoering van de AVG. De invoering is afgerond, maar AVG is een blijvend punt van aandacht.

Stellige bestuurlijke voornemens

De stichting heeft voor 2020 geen stellige voornemens met grote financiële impact anders dan de voornemens zoals zijn opgenomen bij de diverse onderdelen van het jaarplan. Er zijn in 2020 nog geen bestuursbesluiten genomen die een belangrijke wijziging van het beleid betekenen of die een grote financiële impact hebben. De financiële gevolgen van een aantal voornemens op het gebied van onderhoud, klimaatsverbetering gebouwen en duurzaamheid zullen in een aanpassing van het Financieel Beleidsplan 2020-2023 worden opgenomen.

Besteding van de middelen uit de prestatieboxregeling

Vanaf 2012 ontvangen de scholen subsidie in het kader van de prestatiebox. Voor de scholen Prinsenhof en Zonnehoek ligt een bestuursakkoord met daarin opgenomen prestatieafspraken tussen het ministerie en de PO-Raad aan ten grondslag. De vier actielijnen in het bestuursakkoord zijn:

1. Talentontwikkeling door uitdagend onderwijs
2. Een brede aanpak voor duurzame onderwijsverbetering
3. Professionele scholen
4. Doorgaande ontwikkellijnen

De middelen zijn in 2019 met name ingezet voor de doorgaande ontwikkellijnen en de duurzame onderwijsverbetering. De inzet heeft zich met name geuit in hogere nascholingslasten.

VERSLAG TOEZICHTHOUDEND ORGAAN

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door de Raad van Toezicht (RvT). De RvT is in 2019 (tijdelijk) uitgebreid naar vier personen. De raad van Toezicht volgt de principes van Good Governance, zoals geformuleerd in de code Goed Bestuur.

De RvT van CSO heeft drie taken: toezicht houden op de gang van zaken, klankbord zijn voor de bestuurder en de werkgeversrol vervullen voor het bestuur.

De RvT is in 2019 vier keer formeel bij elkaar geweest, in januari, april, juni en oktober. Bij alle vergaderingen was de bestuurder aanwezig. In deze vergaderingen wordt de bestuurder actief bevraagd naar de voortgang van het strategisch beleidsplan en de financiële gang van zaken. Dit komt tot uitdrukking in het vaststellen van de begroting en het goedkeuren van het jaarverslag.

De Raad van Toezicht vervult ook de rol van sparringpartner van de bestuurder. De Raad van Toezicht kijkt 'van buiten naar binnen' en vervult in dat opzicht de belangrijke rol van adviseur van de bestuurder en is beschikbaar om de bestuurder te adviseren bij belangrijke bestuurlijke dilemma's. Ten aanzien van zowel de toezicht- als de adviestaak geldt dat sprake is van een permanente dialoog tussen Raad van Toezicht en bestuurder waarbij voor beide geldt dat ieder van een eigen verantwoordelijkheid een belangrijke bijdrage levert aan het realiseren van de missie en visie van de stichting ten behoeve van kwetsbare leerlingen. In 2019 heeft de Raad van Toezicht sparringpartner geweest bij een aantal ethische kwesties en is het bestuur ondersteund en geadviseerd over beleidsvraagstukken en financiële problematiek.

In 2019 heeft de toezichthoudende taak zich zowel gericht op de voortgang van de afzonderlijke beleidsterreinen als op het strategische beleid van de stichting als geheel. Er is een stramen van vaste en wisselende agendapunten die in een jaarcyclus zijn opgenomen.

In 2019 heeft de Raad van toezicht een zelfevaluatie uitgevoerd. Doel was de voortgang van het interne toezicht in kaart te brengen en te bespreken en het lerend vermogen van de toezichthouder te verhogen.

In 2020 is de voorzitter van de Raad van Toezicht, de heer Rob Steneker aftredend. Met het oog op die vacature heeft een benoemingprocedure Lid Raad van Toezicht plaatsgevonden. De wervingsprocedure is begeleid door een extern bureau - B&T- en er zijn gesprekken gevoerd met 3 voorgedragen kandidaten. In de adviescommissie zaten twee leden van de Raad van Toezicht, de bestuurder en de voorzitter van het GMR-platform. In de vergadering van 8 april 2019 heeft de Raad van Toezicht op voordracht van de adviescommissie de heer F(reek) ten Klooster met ingang van 1 juni benoemd als lid van de Raad van Toezicht CSO Apeldoorn.

In 2019 heeft overleg met het platform Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR) plaatsgevonden. Er is twee maal per jaar overleg tussen de Raad van Toezicht en GMR-platform. Hiermee bevordert de RvT de openheid en transparantie in de organisatie. Voorafgaande aan drie van de vier vergaderingen van de RvT vindt overleg plaats met het managementteam van één van de scholen.

De RvT wordt via kwartaalrapportages geïnformeerd over de stand van zaken. Terugkerende onderwerpen in de kwartaalrapportages zijn de bestuurlijke organisatie, onderwijs, personeel, kwaliteitszorg en financiën. Tijdens de vergadering worden de actuele zaken ook besproken.

In 2019 waren belangrijkste onderwerpen:

- kwaliteitszorg
- inspectiebezoeken
- voortgangsrapportages
- financiële tussenrapportages

In 2019 heeft de RvT haar toezichthoudende taak uitgevoerd door:

- het goedkeuren van de begroting 2019

- het goedkeuren van het Financieel Beleidsplan 2019-2022
- het goedkeuren van het jaarplan 2019-2020
- het goedkeuren van de jaarrekening en het jaarverslag 2018
- het goedkeuren van het financieel beleidsplan 2019-2023
- het aanwijzen van de accountant voor het controleren van de jaarrekening 2019

Inspectieonderzoek

In het kader van het 4-jarlijks kwaliteitsonderzoek van de inspectie van het onderwijs naar het bestuurlijk functioneren heeft de kwaliteit van het onderwijs, de kwaliteitscultuur binnen de stichting en de bestuurlijke aansturing van beleid vaak aandacht gekregen. De positieve waardering op de onderdelen kwaliteitscultuur (KA2), verantwoording en dialoog (KA3) en de verbeteropdracht van de inspectie op het domein KA1 interne kwaliteitszorg heeft de dialoog tussen Raad van Toezicht en de bestuurder over kwaliteitszorg geïntensiveerd. De Raad van Toezicht is betrokken geweest bij het inspectieonderzoek en bij de opzet van het verbeterplan. De voortgang van dit plan wordt in de Rvt vergaderingen besproken. Het is ook een belangrijk thema bij andere vormen van overleg tussen bestuurder, RvT en directies.

De RvT is van mening dat in 2019 een bijdrage is geleverd aan het realiseren van de doelstellingen zoals zijn opgenomen in het strategisch beleidsplan. Voor de behaalde resultaten wordt verwezen naar het algemeen bestuursverslag. Tevens is zij van mening dat de rijksbijdragen op doelmatige wijze zijn besteed ten behoeve van het onderwijs en dat aan de wettelijke voorschriften is voldaan.

Jaarverslag De Prinsenhof

Schoolprofiel

De Prinsenhof is een christelijke school voor speciaal basisonderwijs voor leerlingen van 4 tot 12 á 13 jaar. Binnen De Prinsenhof bieden wij een passende onderwijsomgeving voor leerlingen met een speciale hulpvraag. Wij accepteren ieder kind zoals hij of zij is en er is ruimte voor verschillen en mogelijkheden. Wij zien vertrouwen als de basis voor groei. Wij bieden een veilige plek waar kinderen zichzelf, hun mogelijkheden en hun grenzen leren kennen. Samen vieren we successen en lossen we problemen op. Wij leren kinderen om samen te werken en bereiden ze voor om zo zelfstandig mogelijk te functioneren in het vervolgonderwijs en in de maatschappij. Kinderen zijn voor ons uniek en een inspiratiebron. Zij hebben hun eigen mogelijkheden en ieder kind heeft een actieve rol in zijn eigen ontwikkeling. Leerlingen leren van en met elkaar. Ouders zijn belangrijke gesprekspartners. Wij werken met hen samen vanuit vertrouwen en respect.

Op 1 oktober 2019 waren er 107 leerlingen ingeschreven. Zij zijn verdeeld over 9 groepen. De ondersteuningsbehoeften zijn divers. Het IQ varieert sterk en er is uitstroom richting VSO cluster 3-ZML tot Havo. Voor elke leerling wordt aan het begin van het schooljaar een Ontwikkelingsperspectief Plan (OPP) opgesteld, hierin worden per leerling onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in kaart gebracht en doelen gesteld. Iedere leerling werkt op zijn eigen niveau aan de gestelde doelen. Bij veel leerlingen is er sprake van een disharmonisch ontwikkelingsprofiel met daarbij behorende leerstoornissen. Een groot deel van onze leerlingen heeft sociaal emotionele problemen waarvan een aanzienlijk deel gediagnosticeerd is met sociaal-emotionele en/of gedragsproblemen (o.a. ADHD, ASS, TOS, PTSS, Hechtingsproblematiek).

Bijzondere activiteiten en gebeurtenissen

De Prinsenhof is actief op zoek gegaan naar nieuwe vormen van samenwerking. Met ingang van het schooljaar 2018-2019 is een Experimenteerbeschikking aangevraagd om op experimentele basis de integratie tussen SO en SBO te onderzoeken. Inhoudelijke samenwerking, met respect voor identiteit, is gestart met SO Het Hofpark (voorheen SO Markerichtersveld), in één gebouw, met als doel bundeling van expertise om nog beter maatwerk te kunnen leveren/optimaal te kunnen differentiëren in het belang van de leerlingen.

Concreet heeft dat in 2018-2019 geleid tot gecombineerde kleutergroepen. In het schooljaar 2019-2020 is de samenwerking gezocht om een extra aanbod voor leerlingen met internaliserende problematiek te creëren, voor zowel De Prinsenhof als Het Hofpark.

Ook wordt er in het schooljaar 2019-2020 samenwerking gezocht met SO De Zonnehoeck (cluster 3-ZML) om gebruik te kunnen maken van hun expertise voor leerlingen met een prognose uitstroom VSO-ZML.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en uitkomsten van verbeteractiviteiten

Rekenonderwijs

De analyse van de resultaten met betrekking tot Rekenen-Wiskunde heeft geleid tot aanpassingen in het aanbod van werkvormen binnen het rekenonderwijs. In het schooljaar 2018-2019 zijn we gestart met het implementeren van het programma Gynzy op iPads. In het lopende schooljaar 2019-2020 is gebleken dat dit programma nog meer mogelijkheden biedt om te differentiëren en dit ook zorgt voor betere resultaten.

Methode aanvankelijk lezen

Na onderzoek hebben wij er voor gekozen om de methodiek ZLKLS samen met de KIM versie van de

methode Veilig Leren Lezen te gebruiken. Hierin zijn de leerlijnen technisch lezen, spelling, begrijpend lezen, spreken en luisteren, woordenschat en leesbevordering stevig verankerd. Deze methode is aangeschaft en we zijn bezig met implementatie.

Sterk Speciaal

In maart 2019 zijn we gestart met Sterk Speciaal. Met dit traject werken we aan een systematische kwaliteitsverbetering. We richten ons op het verdergaand verbeteren van het onderwijs, het verhogen van de leeropbrengsten, het verstevigen van de organisatie, het verhelderen van de besluitvorming en het versterken van het draagvlak voor alle verbeteringen en vernieuwingen. Dit gebeurt op een planmatige manier met een logisch opgebouwd aanpak en een inzichtelijke beleidscyclus. Sinds september 2019 werken we met vier ontwikkelteams. Het ontwikkelteam samenwerking SBO en SO zal zich richten op de vertaling van onze visies naar concrete activiteiten voor de komende schooljaren. Het ontwikkelteam didactisch handelen richt zich op het implementeren van één onderwijskundige lijn in alle groepen. Daarnaast wordt in kaart gebracht welke onderwijskundige ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld coöperatief werken of bewegend leren, ingepast kunnen worden binnen het didactisch handelen. Het ontwikkelteam pedagogisch handelen onderzoekt hoe we het leef- en leerklimaat binnen onze school nog verder kunnen verbeteren. Het ontwikkelteam Passend Onderwijs doet onderzoek om te komen tot een schoolstandaard voor de leeropbrengsten van de leerlingen.

Opbrengsten

Leeropbrengsten van de schoolverlaters

Jaarlijks worden de leeropbrengsten van de schoolverlaters in kaart gebracht. Dit betreft de uitstroomgegevens in samenhang met de eindresultaten. Voor het cursusjaar 2018-2019 is daarbij gebruik gemaakt van de normering die door de Inspectie van het Onderwijs wordt gehanteerd. Bij deze normering is rekening gehouden met wat gemiddeld genomen verwacht kan worden van scholen met een vergelijkbare leerlingenpopulatie qua (cognitieve) capaciteiten. Het betreft de inzichtelijke vakgebieden Begrijpend Lezen en Rekenen-Wiskunde.

groep	LIn meetellend	Gem. IQ	vak	Gem. vs	Onder-grens	vak	Gem. vs	Onder-grens
P	15	91,26	BL	40,86	(34)	R&W	88,20	(85)
L*	15	74,66	BL	26,75	(22)	R&W	63,86	(69)
allen	30	82,96	BL	34,59	(28)	R&W	76,03	(77)

* = Praktijkstroomgroep BL = begrijpend lezen R&W = rekenen & wiskunde vs = vaardigheidsscore

Toelichting op bovenstaand overzicht

- Leerlingen die in het betreffende schooljaar of het schooljaar daarvoor zijn ingestroomd op De Prinsenhof, zijn niet meegenomen in de berekening (zij hebben te kort deelgenomen aan het onderwijsaanbod van onze school).
- Het doel voor 2019 was dat de gezamenlijke scores van de verschillende schoolverlatersgroepen bij zowel begrijpend lezen als rekenen en wiskunde boven de ondergrens van de inspectie liggen.
- Op het gebied van Begrijpend Lezen zijn de opbrengsten dit jaar volgens verwachting en in lijn met onze doelen. Op het gebied van Rekenen-Wiskunde is ons doel nog niet behaald. Echter zien we een aanzienlijke verbetering ten opzichte van 2018. De totaal score ligt veel dichterbij ons streefdoel. We hanteren hierbij de norm van de inspectie. Er is gekozen om vanaf het schooljaar 2018-2019 voor alle leerlingen (vanaf groep 5) een iPad ter beschikking te stellen en het programma Gynzy te implementeren. Deze methode geeft nog meer

mogelijkheden om te differentiëren in het oefenaanbod. Het implementeren en borgen hiervan loopt door in het schooljaar 2019-2020. We zien in de resultaten van 2019 al een stijging van de rekenopbrengsten. Daarnaast is het ontwikkelteam didactisch handelen bezig met het optimaliseren van de instructies bij o.a. rekenen.

Ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters

Voor elke leerling wordt jaarlijks, bij de start van het schooljaar, een Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opgesteld. Daarin wordt aan de hand van de ondersteuningsbehoeften van de leerling doelen gesteld. Ook wordt een prognose van de uitstroombestemming gegeven. In 2019 is gekeken naar de verwachte uitstroombestemming die is opgenomen in het OPP twee jaar voorafgaand (2016-2017) aan het moment van de uitstroom. Hieronder een overzicht van deze gegevens.

Onder het niveau dat was vastgesteld in het OPP 2016-2017	13%
Op het niveau dat was vastgesteld in het OPP 2016-2017	67%
Boven het niveau dat was vastgesteld in het OPP 2016-2017	20%

Het doel voor 2019 was dat 70% uitstroomt volgens de prognose gesteld in 2016-2017. Dit doel is nog niet behaald. Wel is er een verbetering geconstateerd in vergelijking met 2018. Om de prognose nog nauwkeuriger en onderbouwd te geven zijn we in het schooljaar 2017-2018 gestart met het in kaart brengen van het leerrendement per vakgebied. In relatie met het IQ geeft dit de mogelijkheid een betere prognose uitstroom te formuleren. Dit schooljaar is het resultaat nog niet te zien in de uitstroom, omdat we kijken naar het OPP twee jaar voorafgaand aan het moment van uitstroom. De verwachting is dat het percentage dat uitstroomt op niveau in 2020 aanzienlijk zal stijgen.

Bestendinging

In de tabel hieronder is de bestendinging van de leerlingen die op 1 augustus 2018 uitgestroomd zijn naar het Voortgezet Onderwijs te zien. Na het eerste jaar in het Voortgezet Onderwijs zit 94% van de leerlingen op hetzelfde niveau als ons advies. De norm die wij gesteld hebben is 85%.

Uitstroom 01-08-2018	2018-2019 34 leerlingen	
	Aantal	%
Op een hoger niveau dan advies	1	3%
Op hetzelfde niveau als advies	32	94%
Op een lager niveau dan advies	1	3%

Doel voor 2020

- De eindopbrengsten van alle vakgebieden liggen in het schooljaar 2019-2020 boven de ondergrens, die de inspectie hanteert. Een meer concreet doel kan vooraf niet gesteld worden omdat jaarlijks het gemiddelde niveau wordt afgezet tegen het gemiddelde IQ van de betreffende schoolverlatersgroep.
- De Prinsenhof streeft naar het stellen van reële prognoses van uitstroombestemming en stelt als doel dat 80% op het niveau uitstroomt dat was vastgesteld twee jaar voorafgaand aan het moment van de uitstroom. Daarbij stellen wij als doel dat 85% van de leerlingen na het eerste jaar in het Voortgezet Onderwijs op hetzelfde niveau zit als het advies.

Jaarverslag De Zonnehoeck SO

Schoolprofiel

SO De Zonnehoeck is een onderwijs- en expertisecentrum voor leerlingen van 4-12 jaar met een verstandelijke beperking. SO/VSO De Zonnehoeck staat regionaal en landelijk bekend om zijn deskundigheid op het gebied van autismespectrumstoornissen (ASS).

Leerlingen zijn voor ons: uniek, puur, talentvol en inspirerend. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen. Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Elke leerling vraagt zorg, veiligheid en perspectief op ontwikkeling en elke leerling wil gezien worden. Dit zien we terug in hoe we elke dag ons onderwijs verzorgen, onze omgang met de leerlingen en hun ouders, de zorg en begeleiding die we de leerlingen bieden, de samenwerking met andere instanties, ons gebouw en de schoolomgeving.

Vanuit onze christelijke levensbeschouwing werken we aan een brede ontwikkeling van elke leerling. We geloven in de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Met de Bijbel als inspiratiebron, stimuleren we elkaar tot verantwoordelijkheid voor onze aarde en de samenleving. Dit willen we uitstralen in de wijze waarop we met elkaar omgaan: met een open houding en respect voor ieders mening.

In 2019 hebben we het profiel van onze school herschreven. In onze school is kwaliteit het vertrekpunt. We willen bereiken dat:

- leerlingen een passende vervolgplek gevonden hebben;
- leerlingen inzicht hebben gekregen in hun (on)mogelijkheden;
- ouders en leerlingen trots zijn op wat de leerling bereikt heeft.

Veiligheid en welbevinden van leerlingen is daarbij essentieel, evenals de professionaliteit van alle medewerkers. Er is sprake van een professionele cultuur. Het pedagogisch en didactisch handelen zijn speerpunten in de voortdurende ontwikkeling van de competenties van de medewerkers. Iedere medewerker draagt de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de realisering van de doelen van onze school. Het tonen van eigenaarschap door medewerkers is een belangrijke succesfactor voor onze organisatie. Medewerkers zijn ook verantwoordelijk voor hun eigen ontwikkeling, welzijn en loopbaan.

Dit alles wordt ondersteund door een zichtbaar management en gedeeld leiderschap.

Het aanbod is herschreven en sluit aan bij de hedendaagse inzichten en is passend voor mogelijkheden van de leerlingen. Als school willen we nummer één zijn in ons vak.

Bijzondere activiteiten en gebeurtenissen

In het begin van 2019 is er door een externe adviseur samen met de zorgcoördinatoren gekeken naar het primaire proces op SO De Zonnehoeck. De doelstelling was tweeledig: een beeld vormen van de huidige onderwijskwaliteit en de MT-leden ondersteunen in hun ontwikkeling v.w.b. de aansturing van dat onderwijs. Door het afleggen van 12

klassenbezoeken met daaraan gekoppeld een nagesprek werd duidelijk dat er goed is en wordt nagedacht over het onderwijs aan de doelgroepen van het SO. De school heeft de doelen in kaart, het aanbod is er op afgestemd en de leerlingen zijn goed in beeld.

Dit werd bevestigd door een kwaliteitsonderzoek door de inspectie van het onderwijs. Zicht op ontwikkeling en

Onze missie:

***Onze school is een plek waar
wij samen onszelf mogen zijn.***

Onze visie:

***Leerlingen zijn voor ons: uniek,
puur, talentvol en inspirerend.***

begeleiding kregen 'voldoende' en samenwerking met interne en externe partners werd beoordeeld met een 'goed'. De kwaliteitszorg kreeg een 'voldoende' met als notitie dat de streefdoelen specifiek geformuleerd kunnen worden en de analyse scherper tijdens de evaluatie van het onderwijsproces. SO De Zonnehoek gaat elke dag op zoek naar de mogelijkheden van de leerlingen in plaats van zich te focussen op de beperkingen. De cultuur op de school werd omschreven als open, creatief, veilig en ondersteunend. Kwaliteitscultuur werd hierdoor beoordeeld met een 'goed'. In de eerste helft van 2019 is een nieuw schoolprofiel opgesteld, als basis voor het schoolplan 2019-2023. Het is immers belangrijk dat iedereen die bij de school betrokken is, weet wat voor school we willen zijn.

De hernieuwde visie en missie zijn vastgesteld in het schoolplan. In het schoolplan zijn, naast de doelen voor 2019-2020 opgenomen in het plan van aanpak, ook de doelen en te bereiken resultaten voor de daaropvolgende jaren geformuleerd. We hebben geïnvesteerd in een nieuwe huisstijl en PR van de school.

Verantwoording opbrengsten SO De Zonnehoek

Het hoofddoel van ons onderwijs is: ontwikkeling van (een optimale) maatschappelijke zelfredzaamheid m.b.t. wonen, werken en vrijetijdsbesteding.

Wat willen we bereiken?

- Ten minste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een plek in het vervolgonderwijs gevonden.
- Eén jaar na het schoolverlaten SO zit 85% van de leerlingen nog op de vervolgplek, de dagbestedingsplek of volgt de vervolgopleiding waarnaar hij/zij is uitgestroomd.
- In 90% van de gestelde uitstroombrofielen met daarbij passende leerroutes en streefdoelen, zoals omschreven in het ontwikkelperspectief is deze passend bij de ontwikkeling en uitstroom van de leerlingen.

Uitstroomperspectief en relatie met IQ

In onderstaande tabel is het aantal uitgestroomde leerlingen vermeld ingedeeld naar IQ. Voor wat betreft het schooljaar is de indeling IQ overgenomen uit de vragenlijst uitstroom scholen voor speciaal onderwijs. De indeling wijkt deels af van de indeling gebruikt in voorgaande jaren.

IQ	2016-2017	2017-2018	IQ	2018-2019
>130	0	0	>121	0
115-129	0	0	111-120	0
100-114	0	0	90-110	0
85-99	0	0	80-89	1
70-84	1	2	70-79	1
55-69	5	14	50-69	15
geschat IQ 35-54	9	3	geschat IQ 35-49	2
geschat IQ <35	2	1	geschat IQ <35	1
onbekend	6	1	onbekend	4

In het SO ZML worden vanaf 2019 de volgende uitstroomperspectieven onderscheiden:

Uitstroomperspectief 1: Belevingsgericht dagbesteding	IQ <20
Uitstroomperspectief 2: Taakgerichte en activerende dagbesteding	IQ 20-34
Uitstroomperspectief 3: Arbeidsmatige dagbesteding en beschutte arbeid	IQ 35-49
Uitstroomperspectief 4: (Beschutte) arbeid	IQ 50-69
Uitstroomperspectief 5: Arbeid met certificaten en MBO	IQ>70

Uit de tabellen blijkt dat, wat betreft 2018-2019, voor de veel leerlingen (15 van de 24, 62,5%) op grond van hun IQ uitstroomperspectief 4 (Beschutte Arbeid) het meest voor de hand ligt. Het beeld betreft aantal leerlingen op uitstroomperspectief 4 is herkenbaar, als je het vergelijkt met het jaar ervoor. Uitstroomperspectief alleen gebaseerd op het IQ geeft een vertekend beeld. De doelgroep op het SO heeft grotendeels door stoornis in het autistisch spectrum, hechtingproblematiek en andere beperkingen een complexe hulpvraag en komen hierdoor moeilijk tot leren.

Uitstroom SO 2018-2019

De volgende tabel laat het aantal leerlingen zien dat in de afgelopen drie schooljaren is uitgestroomd en hun uitstroombestemming. Deze data zijn voor de jaarlijkse risicobepaling doorgegeven aan de inspectie.

	2016-2017		2017-2018		2018-2019	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
leerlingen die de SO hebben verlaten, langer dan 1 jaar op ons SO	22		19		23	
leerlingen die de SO hebben verlaten, korter dan 1 jaar op ons SO	1	4,3%	2	10,5%	1	4,2%
SO dagbesteding al dan niet verbonden aan een ambulante of (semi) residentiële instelling						
SO cluster 3	2	8,7%	4	19%	6	25%
SO cluster 4						
SO arbeid/praktijkgericht onderwijs al dan niet verbonden aan een ambulante of (semi) residentiële instelling					6	25%
reguliere arbeidsplaats al dan niet met een subsidie						
sociale werkvoorziening/sociale werkplaats/beschermde werkomgeving						
arbeidstrainingscentrum welke niet verbonden is aan een mbo (atc)						
dagbesteding arbeidsgericht	13	56,5%	15	71,4%	1	4,2%
dagbesteding activerend					2	8,3%
dagbesteding belevingsgericht	6	26,1%	1	4,8%	9	37,5%
zorg/behandeling zonder onderwijs al dan niet verbonden aan een ambulante of (semi) residentiële instelling (bijv. jeugddetentie)	1	4,3%				
niet bekostigd onderwijs						
thuiszitter, niet meer leerplichtig						
thuiszitter, met leerplichtontheffing						
thuiszitter, zonder leerplichtontheffing						
MBO/BOL/BBL						
Praktijkonderwijs	1	4,3%				
Onbekend						

In het schooljaar 2018-2019 zijn 24 leerlingen uitgestroomd, iets meer dan in de twee voorgaande schooljaren. Het aantal leerlingen was op 1-10-2018 (73) en 1-2-2019 (76) gedaald ten opzichte van

het daaraan voorafgaande schooljaar. Op 1-10-2019 was het aantal leerlingen, ondanks de naar verhouding grote uitstroom weer gegroeid naar 80 leerlingen. Er was dus in de periode 1-2-2019 en 1-10-2019 sprake van een grote instroom.

Gerealiseerde uitstroom in relatie tot vastgesteld uitstroomperspectief.

In de OPP's worden de uitstroomperspectieven vastgesteld. Jaarlijks wordt door de CvB gekeken of het uitstroomperspectief van elke leerling moet worden bijgesteld op grond van de ontwikkeling van de leerlingen. De volgende tabel laat per uitstroomperspectief zien hoeveel leerlingen conform het uitstroomperspectief, hoger of lager zijn uitgestroomd dan het twee jaar voorafgaande aan het geplande moment van uitstroom vastgestelde uitstroomperspectief.

Van de 16 leerlingen zijn er 14 leerlingen uitgestroomd conform het gestelde uitstroomprofiel van 2 jaar daarvoor. Een percentage van 87,5%, wat ruim boven de eigen gestelde norm (75%) uitkomt. De 2 leerlingen die niet conform hun gestelde uitstroombestemming zijn uitgestroomd, zijn gestart in uitstroombestemming 3, waar de grootste groep van SO De Zonnehoek onder valt.

Conclusie uitstroom

Als te bereiken doelstelling hebben we geformuleerd:

Ten minste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een passende arbeidsplaats of dagbestedingsplek gevonden.

We hebben gezien dat 50% van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen in 2018-2019 is uitgestroomd naar een vorm van dagbesteding. Tellen we daarbij de 50% van het aantal leerlingen dat is uitgestroomd naar vervolgonderwijs binnen cluster 3 of praktijkonderwijs, komen we op een volledige 100% score. Daarmee is de doelstelling van 90% passende arbeidsplaats of dagbestedingsplek in 2018-2019 behaald.

Bovenvermelde data moeten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. We hebben maar cijfers over één jaar. In 2019 zijn we gestart met het beter in beeld brengen van deze data. We kunnen dus nog geen trend onderscheiden. Een nadere analyse zou moeten uitwijzen of er in dit jaar sprake is geweest van bijvoorbeeld eenmalig bijzondere omstandigheden, er zich niet voorziene zaken in de ontwikkeling van de leerlingen hebben voorgedaan, of dat uiteindelijk in overleg met ouders en leerlingen toch voor een andere uitstroombestemming is gekozen.

Het is voor ons wel zaak om de ontwikkeling van de leerlingen nauwgezet te volgen en scherp aan de wind te zeilen met het bepalen van het uitstroomprofiel. Is de afweging van de factoren die van invloed zijn op het bepalen van de uitstroombestemming wel voldoende in evenwicht? Het is goed hierbij te bedenken dat de inspectie bij de jaarlijkse risicobepaling specifiek kijkt naar het IQ in relatie tot der gerealiseerde uitstroom.

18-19				
uitstroom bestemming	aantal leerlingen	uitstroom conform best.	uitstroom > best.	uitstroom < best.
1	1	1	0	0
2	2	2	0	0
3	12	10	1	1
4	1	1	0	0
5	0	0	0	0
	16	14	1	1
		70%		

Plaatsbestendinging

In het schooljaar 2016-2017 zijn 22 leerlingen uitgestroomd. Hiervan zaten op 1-10-2018 en 1-10-2019 22 leerlingen (84,6%) op dezelfde plaats als waar ze naar zijn uitgestroomd. In het schooljaar 2017-2018 zijn 21 leerlingen, waarvan 18 (85,7%) leerlingen op 1-10-2019 nog op dezelfde plaats zaten. De inspectie hanteert als ondergrens dat tenminste 75% van de uitgestroomde leerlingen na één jaar nog op dezelfde plek zitten als waar ze naar zijn uitgestroomd. Onze eigen ambities liggen hoger: op 85% na 1 jaar en op 80% na 2 jaar.

Conclusie

De ondergrens zoals die door de inspectie wordt gehanteerd, hebben we ruimschoots gehaald. Met de volledige score van 100% in de meeste jaren, en 1 schooljaar 95% (1 leerling) maken we onze ambities meer dan waar.

Bestendinging					
uitstroom in schooljaar	uitstroom aantal lln.	na 1 jr.		na 2jr	
		aantal lln.	%	aantal lln.	%
16-17	22	22	100%	22	100%
17-18	20	19	95%	19	95%
18-19	22	22	100%		
19-20					
norm			85%		80%

Uitstroomprofielen en passende leerroutes 2018-2019 SO

	Uitstroom Bestemming 1	Sociale- en emotionele ontwikkeling	Praktische redzaamheid;	Leren leren
gemiddelde		3,1	3,0	2,9
plusscore		46,7%(7)	53,3%(8)	34,8% (7)
niveauscore		35,3% (8)	40%(6)	65,3% (9)
zorgscore		0%	6,7% (1)	0%

Rekenen	Zintuiglijke-motorische ontwikkeling	Mondelinge taal	Schriftelijke taal
x	3,1	3,2	x
x	50% (8)	86,8%(11)	x
x	34,8%(7)	31,3%(5)	x
x	6,3% (1)	0%	x

Geen bijstelling uitstroombestemming 1

	Uitstroom Bestemming 2	Sociale- en emotionele ontwikkeling	Praktische redzaamheid	Leren leren
gemiddelde		3,2	3,3	3,0
plusscore		37,5%(6)	31,3%(5)	31,3%(5)
niveauscore		62,5%(10)	68,8%(11)	86,8%(11)
zorgscore		0%	0%	0%

Rekenen	Zintuiglijke- motorische ontwikkeling	Mondelinge taal	Schriftelijke taal
3,1	3,4	3,2	2,9
7,1%(1)	25%(4)	37,5%(6)	26,7%(4)
71,4%(10)	86,8%(11)	65,3%(9)	60%(9)
21,4%(3)	6,3%(1)	6,3%(1)	13,3%(3)

Uitstroom 2 bijstelling naar beneden: 1 leerling

	Uitstroom Bestemming 3	Sociale- en emotionele ontwikkeling	Praktische redzaamheid	Leren leren
gemiddelde		5,7	5,8	5,4
plusscore		10,8%(4)	11,8%(4)	11,4%(4)
niveauscore		82,9%(33)	85,3%(29)	80%(28)
zorgscore		0%	2,9%(1)	8,6%(3)

Rekenen	Zintuiglijke- motorische ontwikkeling	Mondelinge taal	Schriftelijke taal
6,1	5,8	5,7	6,1
27,8%(10)	7,9%(3)	2,6%(1)	20,6%(7)
72,2%(26)	98,5%(34)	79,4%(37)	76,5%(26)
0%	2,6%(1)	0%	2,9%(1)

Geen bijstellingen uitstroombestemming 3

	Uitstroom Bestemming 4	Sociale- en emotionele ontwikkeling	Praktische redzaamheid;	Leren leren
gemiddelde		7,0	8,0	7,4
plusscore		0% (0)	0%(0)	0%(0)
niveauscore		100% (8)	100% (4)	100%(6)
zorgscore		0%(0)	0%(0)	0%

Rekenen	Zintuiglijke- motorische ontwikkeling	Mondelinge taal	Schriftelijke taal
8,3	8,1	7,9	8,6
28,6%(2)	0%(0)	0%(0)	55,6%(5)
71,4%(5)	100%(8)	100%(7)	44,4%(4)
0%(0)	0%(0)	0%(0)	0%(0)

Geen bijstellingen uitstroombestemming 4

(toelichting; De scores lijken niet te kloppen, maar 1 leerling is net op school en er is nog niet bij alle vakken gescoord. Een andere leerling is nog in deeltijd op school, dus doet ook nog niet aan alle vakken mee.)

In het schooljaar 2018/ 2019 zaten er 78 leerlingen op de SO locatie van De Zonnehoek. Voor nieuwe leerlingen is binnen zes weken na hun start een ontwikkelingsperspectief opgesteld. De opbrengsten worden gemonitord a.d.h.v. ons leerlingvolgsysteem Logos. Dit gebeurt in ieder geval drie keer in het

schooljaar door de leerkracht en twee keer in het jaar door de leden van de commissie voor de begeleiding. De opbrengsten voor het schooljaar 2018/ 2019 komen overeen met de vooraf gestelde doelstellingen.

In bovenstaand overzicht is zichtbaar dat er eenmaal een uitstroombestemming (2 naar 1) naar beneden is bijgesteld. In geen enkel geval is een uitstroombestemming naar boven bijgesteld. Ook is er voor een enkele leerling een leerroute aangepast. Dit is gebeurd n.a.v. het bespreken van de vorderingen door de leerkracht met de leden van de commissie voor de begeleiding, ouders/verzorgers en de betreffende leerling. Uitgevoerde interventies hebben niet voldoende opgeleverd waardoor er besloten is deze leerroutes naar beneden bij te stellen. Ons doel voor dit jaar was dat 90% van de gestelde uitstroombestemmingen met daarbij passende leerroutes en streefdoelen, zoals omschreven in het ontwikkelperspectief past bij de ontwikkeling en uitstroom van de leerlingen. Dit doel is behaald, blijkend uit bovenstaande tabellen.

Resultaten processen schoolontwikkeling 2019.

Na de positieve beoordeling door de inspectie en de aangereikte aandachtspunten die daaruit voortkwamen hebben we ons jaarplan opgesteld. Naast de beoordelingen 'goed' op de kwaliteitsgebieden 'samenwerking' en 'kwaliteitscultuur', kreeg het SO voldoende op 'zicht op ontwikkeling' en 'kwaliteitszorg'.

Vanuit de volgende kwaliteitsgebieden hebben we doelen opgenomen in ons jaarplan:

- Kwaliteitszorg en kwaliteitscultuur
- Zicht op ontwikkeling
- Didactisch handelen
- Beredeneerd aanbod
- Implementatie en borging

De uitgewerkte doelen zijn opgenomen in het jaarplan.

Ontwikkeling

De Zonnehoeke biedt kwalitatief goed onderwijs. We blijven continu in beweging en we blijven ons ontwikkelen. Veranderingen in de maatschappij zorgen voor veranderingen in de school. Daar spelen wij graag proactief op in. We organiseren geregeld studiedagen voor het hele team en teamleden volgen individuele scholing. Soms voeren we nieuwe werkwijzen in of schaffen we nieuwe onderwijsmaterialen aan.

De belangrijkste resultaten in de schoolontwikkeling 2018-2019 zijn:

- Met het schoolteam samen is het schoolplan 2019-2023 geschreven waarin de richting en doelstellingen voor de komende jaren verwoord zijn.
- Voor beide locaties is een veiligheidsplan geschreven, een werkdocument dat in de komende jaren zal worden uitgebreid en daardoor steeds meer schoolspecifiek.
- We hebben doelgericht gewerkt a.d.h.v. een taalbeleidsplan, rekenbeleidsplan en cultuurbeleidsplan zodat we de kwaliteit van deze vakken blijven waarborgen.
- Het PA-programma is geïmplementeerd (sport) en uitgebreid met het vak horeca.
- De visie en het aanbod op bewegend leren is neergezet.
- De visie en de werkwijze op teamleren en collegiale consultatie is neergezet.
- Het werken met gebaren in de klas is op een hoger niveau getild: alle teamleden hebben de gebarencursus gevolgd en met leerlingen en ouders hebben we het project Gebaren Boost gedaan.
- We werken thematisch aan onze doelen.

Jaarverslag De Zonnehoeke VSO

Schoolprofiel

Leerlingen zijn voor ons: uniek, talentvol en inspirerend. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen. Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Elke leerling vraagt zorg, veiligheid en perspectief op ontwikkeling en elke leerling wil gezien worden. Dit zien we terug in hoe we elke dag ons onderwijs verzorgen, onze omgang met de leerlingen en hun ouders, de zorg en begeleiding die we de leerlingen bieden, de samenwerking met andere instanties, ons gebouw en de schoolomgeving.

Vanuit onze christelijke levensbeschouwing werken we aan een brede ontwikkeling van elke leerling. We geloven in de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Met de Bijbel als inspiratiebron, stimuleren we elkaar tot verantwoordelijkheid voor onze aarde en de samenleving. Dit willen we uitstralen in de wijze waarop we met elkaar omgaan: met een open houding en respect voor ieders mening.

VSO De Zonnehoeck is een onderwijs- en expertisecentrum voor leerlingen van 12-20 jaar met een verstandelijke beperking. SO/VSO De Zonnehoeck staat regionaal en landelijk bekend om zijn deskundigheid op het gebied van autismespectrumstoornissen (ASS).

In 2019 hebben we het profiel van onze school herschreven. In onze school is kwaliteit het vertrekpunt. We willen bereiken dat:

- leerlingen een passende vervolgplek gevonden hebben.
- leerlingen inzicht hebben gekregen in hun (on)mogelijkheden.
- ouders en leerlingen trots zijn op wat de leerling bereikt heeft.

Veiligheid en welbevinden van leerlingen is daarbij essentieel, evenals de professionaliteit van alle medewerkers. Er is sprake van een professionele cultuur. Het pedagogisch en didactisch handelen zijn speerpunten in de voortdurende ontwikkeling van de competenties van de medewerkers. Iedere medewerker draagt de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de realisering van de doelen van onze school. Het tonen van eigenaarschap door medewerkers is een belangrijke succesfactor voor onze organisatie. Medewerkers zijn ook verantwoordelijk voor hun eigen ontwikkeling, welzijn en loopbaan.

Dit alles wordt ondersteund door een zichtbaar management, dat uitgaat van de visie 'gedeeld leiderschap'.

Het aanbod is herschreven en sluit aan bij de hedendaagse inzichten en is passend voor de mogelijkheden van de leerlingen. Als school willen we nummer één zijn in ons vak.

Bijzondere activiteiten en gebeurtenissen

In het begin van 2019 is er een externe audit uitgevoerd. Uit de audit bleek dat het onderwijs op VSO De Zonnehoeck op meerdere punten verbetering behoeft. Dit werd later in het jaar bevestigd door een kwaliteitsonderzoek door de Inspectie van het Onderwijs. De kwaliteit van het onderwijs op Zonnehoeck VSO is als niet voldoende beoordeeld, leidend tot een verbeteropdracht. Onder begeleiding van een extern adviseur is op basis daarvan een plan van aanpak opgesteld voor een omvangrijk schoolverbeteringsprogramma. De doelen en te bereiken resultaten zijn gegroepeerd in vijf thema's. Zie hiervoor het hoofdstuk 'Resultaten processen schoolverbetering'. Voor het uitwerken van de thema's zijn actieplannen opgesteld en actieteams gevormd. De schoolleiding en de actieteams worden daarin ondersteund door de extern adviseur.

Onze missie:

Onze school is een plek waar wij samen onszelf mogen zijn.

Onze visie:

Leerlingen zijn voor ons: uniek, puur, talentvol en inspirerend.

In de eerste helft van 2019 is een nieuw schoolprofiel opgesteld, als basis voor het schoolplan 2019-2023. Het is immers belangrijk dat iedereen die bij de school betrokken is, weet wat voor school we willen zijn.

De hernieuwde visie en missie zijn vastgesteld in het schoolplan. In het schoolplan zijn, naast de doelen voor 2019-2020 opgenomen in het plan van aanpak, ook de doelen en te bereiken resultaten voor de daaropvolgende jaren geformuleerd. We hebben geïnvesteerd in een nieuwe huisstijl en PR van de school. Ook is er geïnvesteerd in communicatie middels een tweedaagse.

Verantwoording opbrengsten VSO De Zonnehoek

Het hoofddoel van ons onderwijs is: ontwikkeling van (een optimale) maatschappelijke zelfredzaamheid m.b.t. wonen, werken en vrijetijdsbesteding.

Wat willen we bereiken?

- Ten minste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een passende arbeidsplaats of dagbestedingsplek gevonden.
- Eén jaar na het schoolverlaten zit 85% van de leerlingen nog op de arbeidsplaats, de dagbestedingsplek of volgt de vervolgopleiding waarnaar hij/zij is uitgestroomd.
- In 90% van de gestelde uitstroombrofielen met daarbij passende leer routes en streefdoelen zoals omschreven in het ontwikkelperspectief is dit profiel passend bij de ontwikkeling en uitstroom van de leerlingen.

Uitstroombropectief en relatie met IQ

In onderstaande tabel is het aantal uitgestroomde leerlingen vermeld ingedeeld naar IQ. Voor wat betreft het schooljaar 2018-2019 is dezelfde indeling aangehouden als in voorgaande jaren. Deze indeling wijkt enigszins af ten opzichte van de indeling waar de Inspectie van het Onderwijs van uitgaat bij de jaarlijkse vragenlijst risicobepaling.

IQ	2016-2017	2017-2018	2018-2019
> 130	0	0	0
115-129	0	0	0
100-114	0	0	0
85-99	3	2	0
70-84	4	4	7
55-69	11	6	9
geschat IQ 35-54	8	6	9
geschat IQ < 35	0	2	2
onbekend	0	0	4

In het VSO ZML worden vanaf 2019 de volgende uitstroombropectieven onderscheiden:

Uitstroombropectief 1: Belevingsgerichte dagbesteding	IQ < 20
Uitstroombropectief 2: Taakgerichte en activerende dagbesteding	IQ 20-34
Uitstroombropectief 3: Arbeidsmatige dagbesteding en beschutte arbeid	IQ 35-49
Uitstroombropectief 4: (Beschutte) arbeid	IQ 50-69
Uitstroombropectief 5: Arbeid met certificaten en MBO	IQ > 70

Uit de tabellen blijkt dat, wat betreft 2018-2019, voor de meeste leerlingen (20 van de 31, 65%) op grond van hun IQ een dagbestedingsplaats of (beschutte) arbeid het meest voor de hand ligt. In de voorgaande jaren lag dit percentage op ongeveer hetzelfde niveau.

Uitstroom VSO 2018-2019

De volgende tabel laat het aantal leerlingen zien dat in de afgelopen drie schooljaren is uitgestroomd en hun uitstroombestemming. Deze data zijn voor de jaarlijkse risicobepaling doorgegeven aan de inspectie.

	2016-2017		2017-2018		2018-2019	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
leerlingen die de VSO hebben verlaten, langer dan 1 jaar op ons VSO	25	96%	20	100%	31	100%
leerlingen die de VSO hebben verlaten, korter dan 1 jaar op ons VSO	1	4,0%				
VSO dagbesteding al dan niet verbonden aan een ambulante of (semi)residentiële instelling	1	4,0%			1	3,2%
VSO cluster 3			1	5,0%		
VSO cluster 4			2	10,0%		
VSO arbeid/ praktijkgericht onderwijs al dan niet verbonden aan een ambulante of (semi)residentiële instelling	2	8,0%				
reguliere arbeidsplaats al dan niet met een subsidie	5	20,0%	5	25,0%	3	9,7%
sociale werkvoorziening/ sociale werkplaats/ beschermde werkomgeving					3	9,7%
arbeidsstrainingscentrum dat niet verbonden is aan een mbo (atc)						
dagbesteding arbeidsgericht	10	40,0%	6	30,0%	11	35,5%
dagbesteding activerend	4	16,0%	3	15,0%	4	12,9%
dagbesteding belevingsgericht					3	9,7%
zorg/behandeling zonder onderwijs al dan niet verbonden aan een ambulante of (semi)residentiële instelling (bijv. jeugddetentie)						
niet-bekostigd onderwijs						
thuiszitter, niet meer leerplichtig	1	4,0%	1	5,0%	3	9,7%
thuiszitter, met leerplichtonthefving						
thuiszitter, zonder leerplichtonthefving	1	4,0%				
MBO/BOL/BBL	3	12,0%			1	3,2%
Praktijkonderwijs	1	4,0%	1	5,0%	1	3,2%
Onbekend	1	4,0%	1	5,0%	1	3,2%

In het schooljaar 2018-2019 zijn 31 leerlingen uitgestroomd. Dit is aanmerkelijk meer dan in de twee voorgaande schooljaren. Het aantal leerlingen op 1-10-2018 (130) was op 1-2-2019 gedaald naar 119. Op 1-10-2019 was het aantal leerlingen, ondanks de naar verhouding grote uitstroom weer gegroeid naar 134 leerlingen. Er was dus in de periode 1-2-2019 en 1-10-2019 sprake van een grote instroom.

Uit de tabel blijkt dat 18 leerlingen in 2019 zijn uitgestroomd naar een vorm van dagbesteding. Dit is 58% van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen. Bijna 10% van de leerlingen is uitgestroomd naar een plaats in de sociale werkvoorziening. Het totaal (68%) komt nagenoeg overeen met de mogelijke uitstroom (65%) op basis van het IQ, zoals dat in de tabel in paragraaf 5.1 is te zien.

Het aantal leerlingen dat uitgestroomd is naar een reguliere arbeidsplaats al dan niet met subsidie was in 2018-2019 is eveneens bijna 10%. Dit is substantieel lager dan in de voorgaande jaren. Verder

valt op dat in 2018-2019 'slechts' één leerling (3,2%) is uitgestroomd naar het MBO of een vorm van het voortgezet onderwijs, terwijl dit in 2016-2017 nog 12% was. Verder valt op dat drie uitgestroomde leerlingen vallen in de groep thuiszitter, niet meer leerplichtig. Dit is een verdubbeling ten opzichte van de voorgaande jaren.

Gerealiseerde uitstroom in relatie tot vastgesteld uitstroomperspectief

In de OPP's worden de uitstroomperspectieven vastgesteld. Jaarlijks wordt door de CvB gekeken of het uitstroomperspectief van elke leerling moet worden bijgesteld op grond van de ontwikkeling van de leerlingen. De volgende tabel laat per uitstroomperspectief zien hoeveel leerlingen conform het uitstroomperspectief, hoger of lager zijn uitgestroomd dan het twee jaar voorafgaande aan het geplande moment van uitstroom vastgestelde uitstroomperspectief.

18-19				
uitstroom bestemmin	aantal leerlingen	uitstroom conform	uitstroom > best.	uitstroom < best.
1	2	2	0	0
2	2	2	0	0
3	10	8	1	1
4	9	4	3	2
5	7	5	1	1
	30	21	5	4
		70%		
		75%		
		80%		

Opvallend is dat 7 van de 16 leerlingen die twee jaar voorafgaande aan het moment van uitstroom in profiel 4 of 5 vielen niet conform het uitstroomprofiel zijn uitgestroomd. Enerzijds zijn deze leerlingen hoger, anderzijds lager uitgestroomd. Bij de drie andere uitstroomprofielen is hiervan niet dan wel nauwelijks sprake.

De lagere dan wel hogere uitstroom m.b.t. profiel 4 en 5 maakt wel dat we onze eigen voorlopige norm (75%) niet hebben gehaald.

Conclusie uitstroom

Als te bereiken doelstelling hebben we geformuleerd:

Ten minste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een passende arbeidsplaats of dagbestedingsplek gevonden.

We hebben gezien dat 68% van het totaal aantal uitgestroomde leerlingen in 2018-2019 is uitgestroomd naar een vorm van dagbesteding, dan wel een beschermde werkomgeving. Tellen we daarbij de 10% van het aantal leerlingen dat is uitgestroomd naar een reguliere arbeidsplaats (al dan niet met subsidie), dan komen we op 78%. Daarmee is de doelstelling van 90% passende arbeidsplaats of dagbestedingsplek in 2018-2019 niet gehaald. Dit is te verklaren door de uitstroom van 1 leerling naar vso dagbesteding, 3 leerlingen die thuiszitten (niet meer leerplichtig) en 1 leerling van wie de uitstroom niet bekend is, in totaal 16%.

We hebben kunnen constateren dat van de 16 leerlingen bij wie twee jaar voor daadwerkelijke uitstroom een uitstroomperspectief 4 of 5 is vastgesteld er 9 daadwerkelijk zijn uitgestroomd conform het uitstroomperspectief. Dat wil niet zeggen dat een deel van de leerlingen niet is uitgestroomd naar een voor hen passende plek. Bij uitstroomperspectief 2 en 3 is dit nagenoeg niet het geval.

Bovenvermelde data moeten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. We hebben maar cijfers over één jaar. In 2019 zijn we gestart met het beter in beeld brengen van deze data. We

kunnen dus nog geen trend onderscheiden. Een nadere analyse zou moeten uitwijzen of er in dit jaar sprake is geweest van bijvoorbeeld eenmalig bijzondere omstandigheden, of er zich niet voorziene zaken in de ontwikkeling van de leerlingen hebben voorgedaan, of dat uiteindelijk in overleg met ouders en leerlingen toch voor een andere uitstroombestemming is gekozen.

Het is voor ons zaak om de ontwikkeling van de leerlingen nauwgezet te volgen en scherp aan de wind te zeilen met het bepalen van het uitstroomprofiel. Is bij de afweging van de factoren die van invloed zijn op het bepalen van de uitstroombestemming de balans wel in evenwicht? Het is goed hierbij te bedenken dat de inspectie bij de jaarlijkse risicobepaling specifiek kijkt naar het IQ in relatie tot de gerealiseerde uitstroom.

Plaatsbestendinging

In het schooljaar 2016-2017 zijn 22 leerlingen uitgestroomd. Hiervan zaten op 1-10-2018 en 1-10-2019 22 leerlingen (84,6%) op dezelfde plaats als waar ze naar zijn uitgestroomd. In het schooljaar 2017-2018 zijn 21 leerlingen uitgestroomd, waarvan 18 (85,7%) leerlingen op 1-10-2019 nog op dezelfde plaats zaten. De inspectie hanteert als ondergrens dat ten minste 75% van de uitgestroomde leerlingen na één jaar nog op dezelfde plek zitten als waar ze naar zijn uitgestroomd.

Bestendinging						
uitstroom in schooljaar	uitstroom aantal lln.	na 1 jr.		na 2jr		
		aantal lln.	%	aantal lln.	%	
16-17	26	22	84,6%	22	84,6%	
17-18	21	18	85,7%			
18-19	31					
19-20						
norm			85%		80%	

De ondergrens zoals die door de inspectie wordt gehanteerd, hebben we ruimschoots gehaald. Onze eigen ambities hebben we op twee van de drie momenten gehaald en één keer nagenoeg.

Uitstroomprofielen en passende leerroutes 2018-2019

	2018 (132 leerlingen)						2019 135 leerlingen					
	Bijstelling naar boven		Gelijk		Bijstelling naar beneden		Bijstelling naar boven		Gelijk		Bijstelling naar beneden	
	aan tal	%	aan tal	%	aan tal	%	aan tal	%	aan tal	%	aan tal	%
Uitstroombestemming	3	2,4	122	97,6	0	0	4	3	131	97	0	0
Sociale en emotionele ontwikkeling	6	4,8	117	93,6	2	1,6	5	3,8	129	95,5	1	0,8
Praktische redzaamheid Wonen en vrije tijd	2	1,6	123	98,4	0	0	3	2,3	132	97,7	0	0
Praktische redzaamheid Op weg naar werk	1	0,8	124	99,2	0	0	2	1,5	133	98,5	0	0
Leren leren	7	5,6	118	94,4	0	0	10	7,6	123	90,9	2	1,5
Rekenen	9	7,2	115	92	1	0,8	9	6,8	122	90,2	4	3
Zintuiglijke – motorische ontwikkeling	3	2,4	122	97,6	0	0	3	2,3	132	97,7	0	0
Mondelinge taal	4	3,2	120	96	1	0,8	9	6,8	126	93,2	0	0
Technisch lezen	22	17,6	103	82,4	0	0	21	15,9	112	82,6	2	1,5
Begrijpend lezen	12	9,6	112	89,6	1	0,8	12	9,1	123	90,9	0	0
Spelling	9	7,2	116	92,8	0	0	11	8,3	123	90,9	1	0,8

Gekeken naar de opbrengsten van de afgelopen twee schooljaren valt op te merken dat van 97% (beide schooljaren) van onze leerlingen de uitstroombestemming goed is ingeschat en dat zij op niveau bediend worden. Daarnaast is zichtbaar dat dit ook geldt voor de verschillende domeinen/leerroutes (gemiddeld ruim boven de 90% voor beide schooljaren). Hier valt zelfs op enkele gebieden een hoge score waar te nemen in het naar boven bijstellen van de leerroute(s). Waar een bijstelling is gedaan, is dit veelal naar boven (bijvoorbeeld in uitstroombestemming; 3%, 4 leerlingen); dit geeft aan dat wij de leerlingen goed volgen en hoge verwachtingen hebben. Bijstellingen vinden altijd plaats na goed overleg met het klassenteam, ouders en waar mogelijk uiteraard de leerling zelf. Wanneer een leerroute naar beneden dient te worden bijgesteld is dit alléén na gepleegde interventies en grondige evaluatie. Zichtbaar is dat dit slechts sporadisch gebeurt.

Praktijkvorming en stage

Het stagebeleid is een belangrijk aspect van het onderwijs op onze VSO-school. Het volgen van de stages bereidt de leerlingen mede voor op het vinden van een voor de leerlingen passende plek in onze samenleving. In de stages wordt aangesloten bij de uitstroombestemming en worden hoge verwachtingen gesteld aan de leerlingen.

Bij het kwaliteitsonderzoek heeft de inspectie de standaard Praktijkvorming en stage als voldoende beoordeeld. De stages voldoen aan de wettelijke criteria. De school heeft in een handboek het beleid op arbeidstoeleiding beschreven. Het verloop van de stage wordt gevolgd door de school en de stagebegeleider. Volgens de inspectie kan de school binnen het curriculum het onderwijsaanbod nog beter bij de stagetrajecten aan laten sluiten zodat leerlingen optimaal voorbereid worden op de stagetrajecten. Verder is het van belang dat de school de stagedoelen in het ontwikkelingsperspectief opneemt zodat ze ook een bijdrage leveren aan de evaluatie van het uitstroomperspectief.

In onderstaand overzicht is te zien hoeveel leerlingen de afgelopen twee schooljaren welke stage hebben gevolgd en het percentage stages dat door de leerlingen met succes is gevolgd. Als norm hanteren we dat ten minste 85% van de leerlingen de verdiepingsstages en plaatsingsstages met succes moeten hebben gevolgd. Onze ambitie daarbij is 90%. De tabel wijst uit dat we onze norm in 2018-2019 hebben gehaald en ten aanzien van de plaatsingsstages ook onze ambitie hebben gerealiseerd.

Aantallen leerlingen en gevolgde stages									
schooljaar	17-18			18-19			19-20		
stage soort	aantal	suc.	%	aantal	suc.	%	aantal	suc.	%
intern	16	16	100%	18	18	100%			
snuffel	20	19	95%	18	17	94%			
verdieping	17	16	94%	18	16	89%			
plaatsing	11	11	100%	13	13	100%			
structuur	9	9	100%	8	8	100%			

Tijdens de snuffelstages wordt met name onderzocht wat bij de leerling past en wat de leerling aankan. Er wordt gericht gewerkt aan competenties die de leerling nodig heeft voor een passende vervolgplek. Op 15-jarige leeftijd nemen we het arbeidskundig onderzoek af, om zo de doelen voor de laatste jaren op De Zonnehoek te bepalen.

In samenwerking met de praktijkschool De Boog en ROC Aventus geven we de leerlingen de gelegenheid om voor hen passende certificaten te halen. In onderstaand overzicht is te zien hoeveel leerlingen branchegerichte cursussen hebben gevolgd, hoeveel cursussen zijn aangeboden en het aantal behaalde certificaten.

Branchegerichte cursussen								
17-18			18-19			19-20		
aant.	aant.	aant.	aant.	aant.	aant.	aant.	aant.	aant.
ln	curs	cert.	ln	curs	cert.	ln	curs	cert.
73	38	50	75	42	57			

Het verloop van de cursussen en het slagingspercentage stemmen ons tot tevredenheid. In de school zie je dat deelname aan cursussen een vast patroon is geworden in de schoolcultuur. Leerlingen bewegen zich steeds gemakkelijker in deze wereld. Ons aanbod is inmiddels zeer divers en ook de invloed van stagebedrijven is zichtbaar in ons cursusaanbod. Als stagebieders aangeven dat bepaalde

cursussen zinvol zijn voor hun stagiaires proberen wij die vraag te honoreren. Dit jaar was de NEN-cursus daar een voorbeeld van.

Resultaten processen schoolontwikkeling 2019

In het voorjaar van 2019 is een externe audit uitgevoerd en in juni 2019 heeft de Inspectie van het Onderwijs een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd. De kwaliteitsgebieden 'Onderwijsproces' en 'Kwaliteitszorg en ambitie' zijn door de inspectie als onvoldoende gewaardeerd. Binnen het kwaliteitsgebied 'Onderwijsproces' werden de standaarden aanbod, didactisch handelen en onderwijstijd als onvoldoende aangemerkt. De standaarden zicht op ontwikkeling, stage en samenwerking waren voldoende. Een aantal aspecten van de standaard 'Zicht op ontwikkeling' kan nog verder ontwikkeld worden. De kwaliteitsgebieden 'Schoolklimaat' en 'Onderwijsresultaten' zijn als voldoende beoordeeld. Er is opdracht gegeven voor de uitvoering van een verbetertraject. Op grond van beide rapportages is een plan van aanpak opgesteld. Het plan van aanpak bestaat uit vier thema's, waarin concrete doelen en te bereiken resultaten met betrekking tot de volgende thema's zijn opgenomen. De vier thema's met de belangrijkste doelen zijn:

- Zicht op ontwikkeling: er is sprake van een vastgesteld valide en betrouwbaar toetsbeleid. De resultaten worden geïnterpreteerd, geanalyseerd en gewaardeerd. Er is een evaluatie- en beoordelingssystematiek vastgelegd.
- Beredeneerd aanbod: er is een eigentijds, samenhangend en breed aanbod uitgewerkt in voor de leerlingen passende leerroutes, vastgelegd in het OPP. Het stagebeleid is daaraan complementair.
- Pedagogisch-didactisch handelen: de leerkrachten geven effectieve instructie. Deze instructie is beredeneerd en gepland.
- Kwaliteitszorg: de school heeft een uitgewerkt stelsel van kwaliteitszorg op basis waarvan zij kwaliteit kan 'sturen' en zich intern en extern kan verantwoorden (verantwoording en dialoog).

Met de uitvoering van het plan van aanpak is een voortvarende start gemaakt. Verdere uitwerking vindt plaats in de periode september 2019 – juni 2020.

Jaarverslag De Boog

Schoolprofiel

De Boog is een kleine Christelijke school voor praktijkonderwijs voor leerlingen van 12-18 jaar die moeite hebben met leren. Wij geloven in de mogelijkheden van ieder kind en zorgen ervoor dat zij later zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij. Ons onderwijs bereidt hen daarop voor in een uitdagende omgeving met de praktijk van het dagelijks leven als uitgangspunt. Betrokken en bevlogen medewerkers bereiden de leerlingen voor op deelname aan het arbeidsproces en begeleiden ze naar een passende plek in het vervolgonderwijs of een baan op de arbeidsmarkt (evt. gecombineerd met een opleiding). Wij vinden het belangrijk dat de leerlingen zich gezien en begrepen voelen en staan open voor ontmoeting en dialoog. Op de Boog mag je zijn wie je bent.

We zijn steeds op zoek naar mogelijkheden om de talenten van leerlingen verder te ontwikkelen. Ouders/verzorgers zijn voor ons een belangrijke sparringpartner in de begeleiding en ontwikkeling van het kind.

Schoolorganisatie

De leerlingen zijn verdeeld over 6 leerjaren en 11 klassen waarbij de klassen in de onderbouw (klas 1 en 2) bewust wat kleiner worden gehouden, zodat er voldoende aandacht en begeleiding is voor alle leerlingen en we de ontwikkelingen goed kunnen monitoren. Normaliter zijn de klassen in de bovenbouw groter (max 17 leerlingen), maar het afgelopen jaar hebben we ook deze klassen klein kunnen houden. Dit heeft te maken met tussentijdse uitstroom naar het VSO of verhuizing van leerlingen naar een andere woongroep. Ook zijn er 2 leerlingen versneld vanuit leerjaar 3 naar leerjaar 6 gegaan en hebben we door een samenwerking met het VMBO nu ook 2 leerlingen die als gastleerling meedraaien in een 2^e en 3^e klas VMBO BB. Leerjaar 5 is wel een grote klas. Dit is mogelijk doordat de leerlingen een persoonlijk rooster hebben waarbij cursussen en extra stage tot de mogelijkheden behoren en ze dus niet allemaal tegelijk aanwezig zijn. We streven er wel naar dat alle leerlingen tenminste de lessen Nederlands, rekenen, burgerschap en bewegingsonderwijs op het rooster hebben staan. Leerlingen uit klas 6 zijn de leerlingen die een entreeopleiding op het MBO volgen. Zij zijn 4 dagen de school uit in verband met stage en lessen op het ROC. Eén dag in de week komen zij terug op school voor huiswerkbegeleiding en gesprekken met de trajectbegeleiders.

Verdeling klassen en aantal leerlingen schooljaar 2019-2020

leerjaar 1:	2 klassen: 1 klas van 14 en 1 klas van 15 leerlingen
leerjaar 2:	2 klassen van 11 leerlingen en 1 klas van 12 leerlingen
leerjaar 3:	2 klassen van 14 leerlingen
leerjaar 4:	1 klas van 13 en 1 klas van 11 leerlingen
leerjaar 5	1 klas van 25 leerlingen
leerjaar 6	1 klas van 25 leerlingen

Bijzondere activiteiten en gebeurtenissen:

Om voor alle leerlingen zoveel mogelijk onderwijs op maat aan te kunnen bieden en een bijdrage te leveren aan het ontdekken en ontwikkelen van de talenten werken wij veel samen met de partners om ons heen. Er is een samenwerking met de VMBO scholen waarbij de mogelijkheid bestaat om leerlingen mee te laten draaien met bestaande klassen tijdens de praktijkvakken.

Dit schooljaar hebben wij de samenwerking met het VMBO weer verder uitgebreid. Er zijn 2 leerlingen die als gastleerling alle vakken op een VMBO school volgen. Wij begeleiden ze op afstand en zijn aanwezig bij de evaluatiegesprekken die 1x in de 2 maanden plaatsvinden op de VMBO scholen. Ook hebben we dit jaar een leerling in klas 1 laten starten met als doel die binnen een schooljaar te begeleiden naar een volledige overgang naar het VMBO. Deze leerling had de beschermde omgeving van ons nodig om zelfvertrouwen op te bouwen en onder begeleiding van ons geleidelijk in te stromen op het VMBO. In maart 202 is de overstap gerealiseerd. Wij kijken tevreden terug op deze mooie samenwerking die volledig past in ons beeld van Passend Onderwijs. Voor leerlingen die 16 jaar of ouder zijn, hebben wij een samenwerking met ROC Aventus en Helicon. Leerlingen krijgen zo de mogelijkheid om een entreediploma te halen en eventueel door te stromen naar niveau 2. Om dit mogelijk te maken hebben de praktijkscholen uit het Stedenvierkant een convenant afgesloten met ROC Aventus en Helicon. Daarnaast hebben wij een uitgebreid stagenetwerk waardoor leerlingen stage kunnen lopen die past bij de begeleiding - en/of ontwikkel behoefte en interesse van de leerlingen. Tijdens de gehele schoolcarrière is het voor alle leerlingen mogelijk om certificaten te halen. Dit kunnen ofwel branchegerichte certificaten zijn of certificaten op gebied van Nederlands, rekenen/wiskunde en Engels.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en uitkomsten verbeteractiviteiten:

In 2019 hebben wij met het team gewerkt aan een aantal ontwikkelingen uit het jaarplan. Voor deze ontwikkelingen zijn projectplannen geschreven en elke project werd aangestuurd door een projectleider. De ontwikkelingen in het jaarplan hebben weer een connectie met het schoolplan van de Boog.

De volgende ontwikkelingen zijn gerealiseerd:

- **Leerlijnen praktijk:** Voor alle praktijkvakken zijn er leerlijnen geschreven. Tot nu toe hebben wij gewerkt met competenties voor alle praktijkvakken. Deze competenties gebruiken de leerkrachten om de leerling te beoordelen (4 puntenschaal). In de praktijk blijkt dit echter niet goed te werken. Iedere leerkracht vult het op zijn eigen manier in, waardoor een leerling voor eenzelfde niveau bij de ene leerkracht een score van 1 bolletje zou kunnen krijgen en bij de andere leerkracht misschien wel 4 bolletjes. Het is verder lastig om aan te geven hoe de leerling zich ontwikkelt binnen zijn leerjaar en zijn leeftijdgenoten en hoe zijn ontwikkeling is op de lange termijn. De afgelopen 2 jaren hebben de praktijkcollega's in het werkveld onderzocht wat er op andere scholen wordt gedaan en hebben zij voor hun eigen vak opnieuw leerlijnen geschreven.
- **Textaid en muiswerk:** Alle AVO-collega's zijn geschoold in het werken met de programma's Textaid (leesondersteuning op de computer) en Muiswerk. Er is een plan gemaakt hoe deze programma's ter ondersteuning in de lessen kunnen worden ingezet. De AVO-coördinator heeft onderzocht welke leerlingen voor het programma Textaid in aanmerking komen en hoe deze leerlingen getraind worden in het werken met Textaid. Er zijn 2 leerlingen aangewezen die samen met de begeleidende leerkracht de andere leerlingen les hebben gegeven in het gebruik van dit programma. Alle ouders waarvan de zoon/dochter met Textaid gaan werken hebben een ouderavond bijgewoond en zijn op de hoogte van de mogelijkheden om er ook thuis mee te werken. Voor Muiswerk is er aan de hand van de resultaten bij Nederlands en rekenen gekeken welke leerlingen baat hebben bij het werken met het programma Muiswerk. De IB-er heeft hiervoor samen met de leerkrachten een overzicht gemaakt. Vanaf de start van schooljaar 2019-2020 zijn beide programma ingezet tijdens de lessen.
- **Presentis toegankelijk voor ouders en leerling:** Wij werken al een aantal jaren met het leerlingvolgsysteem van Presentis. Hierin zit ook de mogelijkheid om ouders mee te laten

kijken vanuit huis. Vorig jaar is er onderzocht welke onderdelen van het leerlingvolgsysteem voor ouders en leerling toegankelijk moeten zijn en in welke onderdelen zij ook zelf informatie kunnen delen. Het team heeft een scholing gekregen om ouders hierin te begeleiden en de juiste taal te hanteren om het leerlingvolgsysteem te vullen.

- **Genormeerde toetsen:** Ieder jaar nemen wij voor de leerlingen genormeerde toetsen af. De toetsen die wij daarvoor gebruikten waren te verouderd en gaven ook geen goed beeld van het niveau van de leerlingen en de ontwikkeling die de leerlingen hebben gemaakt. De Avo - coördinator heeft vorig jaar onderzocht welke toetsen een beter beeld geven van het niveau en de ontwikkeling van de leerling en ook past bij het praktijkonderwijs. Er is een besluit genomen en de AVO leerkrachten hebben allemaal een scholing gehad in het klaarzetten en afnemen van de nieuwe toetsen.
- **Schoolplan 2019-2023:** De afgelopen jaren is het schoolplan van de Boog geschreven door de directie aangevuld met de coördinatoren voor stage, AVO en praktijk en de psycholoog en IB-ers. Er was wel een terugkoppeling met het team en er werden feedbackbijeenkomsten voor het team georganiseerd, maar het werd geen levend document van /voor ons allemaal. Om meer eigenaarschap bij het team te stimuleren hebben wij de input voor het nieuwe schoolplan 2019-2023 in 4 bijeenkomsten met het hele team verzameld. Dit waren zeer inspirerende bijeenkomsten met als resultaat een schoolplan wat wordt gedragen door voor ieder teamlid.

Opbrengsten

Het hoofddoel van het praktijkonderwijs is:

Ontwikkeling van (een optimale) maatschappelijke zelfredzaamheid m.b.t. burgerschap, wonen en vrijetijdsbesteding, toeleiding naar en behouden van een passende arbeidsplaats.

Om hier gestalte aan te geven hebben wij voor het schooljaar 2018-2019 de volgende ambities vastgesteld:

1. Tenminste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een passende (arbeids)plaats.
2. Eén jaar na het schoolverlaten heeft tenminste 75% van de schoolverlaters nog een passende arbeidsplek.
3. Niet meer dan 5 % van de leerlingen heeft een leesniveau lager dan AVI E5 (niveau functionele geletterdheid).
4. Tenminste 50 % van de leerlingen heeft een leesniveau AVI E7 of hoger.
5. Alle schoolverlaters hebben minimaal 1 certificaat tijdens hun schoolloopbaan behaald.
6. Op de Prozo enquête voor leerlingen en ouders in het praktijkonderwijs scoren wij op het onderdeel veiligheid ten minste hetzelfde als de landelijke score of hoger.

Ad 1

In het schooljaar 2018-2019 zijn er 4 leerlingen tijdens het schooljaar uitgestroomd naar een andere vorm van onderwijs (3 leerlingen naar VSO school cluster III en 1 leerling naar MBO opleiding) Van de overige 30 leerlingen hebben 10 leerlingen de Boog verlaten met een baan, 9 leerlingen met een baan en opleiding op niveau 2 (BBL niv. 2) en zijn er 10 leerlingen verder gegaan met een opleiding op niveau 2 (BOL niv.2). Voor 1 leerling was het ingezette traject nog niet afgerond, maar lag er al wel een plan.

	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19
werk	65%	54%	37%	27%	35%
werk + BBL opleiding	17%	26%	33%	46%	29%

leren	13%	12%	27%	23%	32%
anders	4%	8%	4%	4%	4%

Van alle schoolverlaters heeft iedereen een passende plek in de maatschappij of een passende vervolgopleiding gevonden. Dit is een score van 100%.

Ad 2

Van de schoolverlaters in het schooljaar 2017-2018 hebben een jaar later in 2019 nog 20 leerlingen een passende arbeidsplek, passende arbeidsplek met BBL-opleiding of zijn bezig met een vervolgopleiding. Van 2 leerlingen is het niet duidelijk wat het vervolgtraject is en 1 leerling is gestopt met zijn opleiding op niveau 2 en is aan het nadenken of hij wil werken of andere opleiding wil gaan doen. Dit betekent dat na één jaar nog 86% van de schoolverlaters een passende werk/opleidingsplek heeft.

Ad 3

Van de schoolverlaters heeft 1 leerling een leesniveau lager dan AVI E5. De overige leerlingen hebben leesniveau AVI E5 of hoger. 3% van de schoolverlaters heeft een leesniveau lager dan AVI E5. Dit is lager dan het percentage dat we als ambitie hebben vastgesteld.

Leesniveau	aantal leerlingen
< E5	1 (3%)
>E5	29 (97%)
E7 of >	22 (73%)

Ad 4

Van de 30 schoolverlaters hebben 22 leerlingen een leesniveau van AVI E7 of hoger. Dit is hoger dan de 50% die we als ambitie hadden vastgesteld. Nadat we 2 jaar geleden hadden geconcludeerd dat het leesniveau van de schoolverlaters aan het dalen was en ook de leerlingen minder vooruitgang lieten zien, hebben we het leesonderwijs aangepakt en een aantal vernieuwingen doorgevoerd. De ingezette stijgende lijn van vorig jaar zien we ook dit jaar terug in de cijfers.

Ad 5

De afgelopen jaren hebben wij op de Boog hard gewerkt aan het uitbreiden van ons aanbod cursussen en IVIO examens. Wij hebben gemerkt dat het halen van een certificaat een belangrijke bijdrage levert aan de eigenwaarde en het zelfvertrouwen van de leerlingen en de kans op doorstroom naar een entreeopleiding en werk of vervolgopleiding vergroot. Vergroten van de kans van slagen in opleiding en/of werk wordt bevestigd door een onderzoek dat in 2017 is uitgevoerd in opdracht van 4 praktijkscholen in het Stedenvierkant waar de Boog ook aan mee heeft gewerkt. Eén van de conclusies uit dit onderzoek is dat het succesvol afronden van een entree of niveau 2 opleiding relatie heeft met het wel of niet behalen van een certificaat gedurende de schoolloopbaan in het praktijkonderwijs. Het gaat dan om branchegerichte certificaten en/of IVIO certificaten voor Nederlands, rekenen of Engels

Van de 30 schoolverlaters hebben alle leerlingen één of meerdere certificaten gehaald. Een score van 100%

Ad 6

Leerling enquête:

Op alle items van het onderdeel Veiligheid hebben wij hoger gescoord dat het landelijk gemiddelde. Doordat er nu een nieuwe vragenlijst is uitgezet kunnen we geen goed vergelijk met de voorgaande jaren maken. De gemiddelde score op alle items bij het onderdeel Veiligheid is 3.93 op een score van maximaal 4.

10. Veiligheid

	2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019		2019-2020	
	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog
31. Andere leerlingen pesten mij op school.	-	-	-	-	-	-	3.91	-	3.84	3.88
32. Medeleerlingen pesten mij via internet / telefoon.	-	-	-	-	-	-	3.95	-	3.92	3.98
33. Andere leerlingen discrimineren mij op school.	-	-	-	-	-	-	3.93	-	3.86	3.92
34. Andere leerlingen slaan of schoppen mij op school.	-	-	-	-	-	-	3.94	-	3.87	3.94
Gemiddelde score	-	-	-	-	-	-	3.93	-	3.86	3.93

Ouder enquête

Ook bij de ouderenquête hebben hoog gescoord met een gemiddelde van 3.60 op een maximale score van 4.

5. Veiligheid

	2013-2014		2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018		2018-2019	
	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog
17 Mijn zoon/dochter voelt zich veilig op school.	3.37	-	3.41	-	3.39	-	3.41	-	3.42	-	3.55	3.62
18 Als mijn zoon/dochter gepest wordt, doen de leraren daar wat aan.	3.34	-	3.36	-	3.35	-	3.34	-	3.38	-	3.49	3.53
19 Op school zijn er regels hoe leerlingen met elkaar om moeten gaan.	3.49	-	3.51	-	3.52	-	3.51	-	3.52	-	3.65	3.64
Gemiddelde score	3.40	-	3.43	-	3.42	-	3.42	-	3.44	-	3.56	3.60

Met tevredenheid kunnen we vaststellen dat wij de ambities die wij vooraf hebben vastgesteld allemaal zijn behaald. De extra investering op gebied van lezen die het afgelopen jaar is ingezet heeft als resultaat dat we dit jaar weer bijna alle leerlingen (29 van de 30 leerlingen) op niveau van functionele geletterdheid hebben kunnen laten uitstromen. Doordat alle leerlingen een passende plek in de maatschappij hebben gevonden of een passende vervolgopleiding hebben gevonden en zijn ingeschreven hebben we een belangrijke bijdrage geleverd aan het behalen van het hoofddoel van het praktijkonderwijs.

Jaarverslag GMR-platform CSO Apeldoorn

De samenstelling van de GMR:

Corinda van der Tas (secretaris)	Leerkracht De Boog	Okt. '18 – okt. '24
Patrick Weaver	Ouder De Boog	Tot juli 2019
Ronald Burger	Ouder De Boog	Sept. '19 – sept. '25
Manon van Weezel	Leerkracht De Prinsenhof	Okt. '18 – okt. '24
Dirry Drenth	Ouder De Prinsenhof	Tot juli 2019
Stefan Klomp	Ouder De Prinsenhof	Sept. '19 – juni '21
Marianne van der Plank (voorzitter)	Leerkracht De Zonnehoek	Okt. '18 – okt. '24
Manuela Guerra	Ouder De Zonnehoek	Okt. '18 – okt. '24

In 2019 kwam de GMR 4x bij elkaar, de bestuurder was aanwezig bij deze vergaderingen. Daarnaast is een 2x overleg/kennismaking geweest met de Raad van Toezicht.

De GMR kwam altijd bijeen in de vorm van een gewone vergadering waarbij alle partijen aanwezig zijn. De agendapunten voor de vergadering worden 2 weken voor de vergadering voorbereid door de voorzitter en de bestuurder. De punten die hieruit voorkomen worden door de secretaris in een agenda gezet en samen met de stukken verstuurd naar de GMR-leden.

De behandelde onderwerpen

- Jaarplan stichting CSO 2019-2020
- Raad van Toezicht
 - Inzicht in taakverdeling maken van de leden van de Raad van Toezicht
 - Vacature i.v.m. het aftreden van de voorzitter de Raad van Toezicht
 - Meer zichtbaar worden van de Raad van Toezicht binnen de stichting
- Financieel beleidsplan en begroting
- Strategisch beleidsplan
- Kwaliteitsbeleid
- ARBO/ RI&E
- Positioneren CSO in zorgstructuur
- Inspectie
- Professioneel statuut
- CSO scholingsplan
- Functieboek
- Leeftijdsbewust personeelsbeleid
- Klimaat scholen
- Wachtwoordenbeleid
- GMR algemeen
 - Jaarverslag GMR
 - Zichtbaarheid GMR

De GMR heeft in de meeste van de hierboven genoemde onderwerpen advies- of instemmingsrecht. Voor een compleet beeld wordt verwezen naar de notulen van de vergaderingen.

Het overleg met het bestuur en de achterban

De eerder gemaakte afspraken voor adequate samenwerking tussen het bestuur en het GMR-platform zijn nagekomen.

De bestuurder heeft 4x per jaar overleg met de directeur van een school, hieruit komt een managementrapportage (schoolontwikkeling/personele zaken/financiën).

Deze rapportage is een leidraad voor rapportage aan de Raad van Toezicht.

1x per 3 weken is er een directie-overleg met alle directeuren.

De GMR monitort direct het beleid van de bestuurder, de Raad van Toezicht doet dit op afstand. Dit is vastgelegd in een bestuurs- en managementstatuut.

Overleg met de achterban vond plaats via de MR van elke school: elk lid van de GMR was ook lid van de MR van de betreffende scholen.

Gevolgde scholing

Er is dit jaar geen scholing gevolgd, wel zijn een aantal GMR leden naar het WMS congres geweest. Daarnaast werden we bij vragen ondersteund door het CNV in de persoon van Angela Roerdink en Klaas Jurriens.

Toekomst

De GMR is een bovenschools klankbord dat werkt aan kwaliteit in een gezonde organisatie die transparant is in financieel en onderwijskundig opzicht.

- De GMR wil strategisch meedenken over het beleid van de stichting. Dat moeten we doen door ons proactief op te stellen en gevraagd en ongevraagd advies te geven.
- De GMR wil open en duidelijk communiceren met de betrokkenen, bestuurder, Raad Van Toezicht en de Medezeggenschapsraden.
- De GMR overlegt, neemt standpunten in en maakt deze kenbaar.
- De GMR is deskundig en wil zich verdiepen en/of specialiseren.

Wij willen een GMR zijn die gericht met diverse betrokkenen respectvol wil samenwerken door middel van heldere afspraken, duidelijke structuur en een open communicatie. Dit willen we bereiken door:

- Ons proactief op te stellen.
- De GMR heeft een totaal overzicht van de beleids- en bestuur stukken en weet wat de status hiervan is (aangegeven op een jaaroverzicht).
- De GMR is medeverantwoordelijk voor de inhoud van de beleidsstukken

Communicatie:

- De GMR is door de Medezeggenschapsraden benaderbaar om zich te laten informeren.
- De GMR neemt hierin zelf ook initiatief.
- De GMR communiceert met de Bestuurder.
- Voor het goed functioneren van de GMR is het noodzakelijk dat de Bestuurder de GMR tijdig en volledig informeert.

JAARVERSLAG EXTERNE VERTROUWENSPERSOON EVP IJSSELGROEP

CSO maakt in het kader van de klachtenregeling gebruik van de diensten van een Externe onafhankelijke vertrouwenspersoon die verbonden is aan de Ijssegroep. Jaarlijks worden in een jaarverslag de bevindingen opgenomen:

“Ongewenste omgangsvormen, het kan overal voorkomen. Zo kan het ook gebeuren dat binnen een school of het schoolbestuur er klachten en/of zorgen ontstaan rondom situaties van niet gewenst gedrag. Deze kunnen van inhoud variëren tussen communicatie, pesten, agressie, discriminatie, intimidatie tot seksuele intimidatie. Ook klachten of vermoedens van een zedendelict door een medewerker jegens een minderjarig leerling, bijvoorbeeld verkrachting, ontucht of grooming komen voor.

Als vertrouwenspersoon kan ik door betrokkenen benaderd worden om hen bij te staan. In deze rol vervul ik een aantal hoofdtaken nl.: opvang, ondersteuning en begeleiding van een klager. In de praktijk betekent dat, dat ik luister naar betrokkene, werk aan het opbouwen van een vertrouwelijke relatie en kom tot een goede definitie van de klacht/zorg om daarna samen mogelijke stappen te onderzoeken.

Tevens fungeer ik als achterwacht voor de schoolcontactpersonen. Een goede positionering van deze personen is in zijn algemeenheid van belang voor de scholen. Zij hebben de mogelijkheid contact met me op te nemen om te overleggen rondom zaken die bij hen als schoolcontactpersoon spelen.

Wanneer er trends te zien zijn of opvallende zaken naar voren komen zal ik als extern vertrouwenspersoon aanbevelingen doen richting het bestuur.

In 2019 jaar hebben er binnen de Stichting 2 casussen gespeeld waarbij ik als extern vertrouwenspersoon ben benaderd. Er is geen sprake geweest van een officiële klacht bij de klachtencommissie. Deze klachten/zorgen binnen de stichting zijn op zichzelf staande casussen. Voor de schoolcontactpersonen heb ik een nascholingsbijeenkomst gehouden, waarbij er een aantal aandachtspunten naar voren zijn gekomen die met de bestuurder zijn gedeeld.

Casussen:

- Vertrouwensgesprek met ouder in verband met peestsituatie op school. Mogelijkheden met elkaar besproken.
- Vertrouwensgesprek met oud leerling met betrekking tot pesten en grensoverschrijdend gedrag in het verleden. Opties doorgenomen en begeleid in het proces”.

FINANCIEEL BELEID

Onderstaand is de balans van 31 december 2019 opgenomen. Deze is vergeleken met de balans van 31 december 2018. Na de balans volgt een korte toelichting op de belangrijkste wijzigingen in de balans.

Financiële positie op balansdatum

Activa	31-12-2019	31-12-2018	Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Materiële vaste activa	891.368	800.114	Eigen vermogen	5.540.407	6.141.561
Financiële vaste activa	1.755.130	1.775.117	Voorzieningen	782.692	597.820
Vorderingen	545.569	606.160	Langlopende schulden	2.495	3.150
Liquide middelen	4.045.498	4.341.224	Kortlopende schulden	911.971	780.084
Totaal activa	7.237.565	7.522.615	Totaal passiva	7.237.565	7.522.615

Toelichting op de balans:

Activa

materiële vaste activa

In 2019 is € 251.000 geïnvesteerd in materiële vaste activa. Hiervan kwam € 181.000 voor rekening van De Zonnehoek. Het VSO heeft € 160.000 geïnvesteerd, waarvan € 62.000 in meubilair. In ICT-middelen is € 49.000 geïnvesteerd, met name in touchscreenborden en probooks. In leermiddelen is € 45.000 geïnvesteerd, met name in Zedemo. Het SO heeft € 21.000 geïnvesteerd, met name in ICT-middelen (probooks) en meubilair.

De Boog heeft € 48.000 geïnvesteerd, waarvan € 33.000 in ICT-middelen, met name in laptops en het netwerk. Daarnaast is vooral geïnvesteerd in nieuwe verlichting. De Prinsenhof heeft € 22.000 geïnvesteerd in probooks en de methode Veilig Leren Lezen.

De totale afschrijvingslasten bedroegen € 160.000. De investeringen waren € 91.000 hoger dan de afschrijvingslasten. De boekwaarde van de materiële vaste activa is met dat bedrag toegenomen.

In 2019 heeft een inventarisatie plaatsgevonden van de nog aanwezige materiële vaste activa. Op basis daarvan is materiële vaste activa met een aanschafwaarde van € 348.000 gedesinvesteerd.

Deze materiële vaste activa was volledig afgeschreven, waardoor de desinvestering geen invloed had op de boekwaarde.

financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit obligaties bij diverse banken en staatsobligaties. In 2019 zijn obligaties van de Bank Nederlandse Gemeentes verkocht. Deze obligaties hadden op 31 december 2018 een boekwaarde van € 520.000

In 2019 is voor € 500.000 geïnvesteerd in obligaties van de Nederlandse Waterschapsbank. De waarde van de diverse obligaties is in 2019 nagenoeg gelijk gebleven.

De totale waarde van de financiële vaste activa is door de twee transacties in 2019 met € 20.000 gedaald.

vorderingen

De hoogste vordering is de vordering op het ministerie i.v.m. het betaalritme van de personele bekostiging bij De Prinsenhof en De Zonnehoek. In de periode augustus-december wordt minder dan 5/12 van de jaarsubsidie ontvangen, waardoor er op 31 december sprake is van een vordering. De rijksbijdragen 2019-2020 zijn hoger dan de rijksbijdrage 2018-2019, waardoor de vordering op het

ministerie hoger is. De vordering bedraagt in totaal € 341.000 en is € 12.000 hoger dan op 31 december 2018.

De vorderingen zijn in totaal € 61.000 lager dan op 31 december 2018. Deze daling wordt veroorzaakt door een lagere vordering op de gemeente. Deze is € 72.000 lager onder andere doordat de gemeente de vordering betreffende de ESF in 2019 heeft voldaan.

De overige vorderingen bestaan voor het grootste deel uit een vordering op het UWV wegens uitbetaalde transitievergoedingen. Deze kunnen in 2020 worden gedeclareerd. De overige vorderingen zijn lager dan op 31 december 2018 onder andere door lagere nog te ontvangen huur. Op 31 december 2019 waren er meer vooruitbetaalde kosten dan een jaar eerder.

Aan de vorderingen zijn geen risico's verbonden, waardoor geen voorziening wegens mogelijke oninbaarheid is opgenomen.

liquide middelen

De omvang van de liquide middelen is in 2019 met € 296.000 afgenomen. Dat is minder dan het negatieve resultaat van 2019

De lagere daling wordt met name veroorzaakt door de toevoegingen aan de voorzieningen. Dit zijn lasten die niet voor een verlaging van de liquide middelen zorgen. Ook de hogere kortlopende schulden hadden een gunstige invloed op de omvang van de liquide middelen. In het kasstroomoverzicht wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de liquide middelen.

Passiva:

eigen vermogen

Het negatieve resultaat van € 601.000 is onttrokken aan het eigen vermogen. Bij de resultaatverdeling is € 596.000 aan de algemene publieke reserve onttrokken. De algemene reserve bedraagt op 31 december 2019 € 5.532.000.

Naast de algemene reserve is er de bestemmingsreserve nulmeting. Deze is ontstaan bij de invoering van de lumpsumbekostiging. De op dat moment aanwezige materiële vaste activa is tegen boekwaarde opgenomen in de administratie. Hier is de bestemmingsreserve nulmeting tegenover gezet. De reserve is bedoeld ter dekking van de afschrijvingslasten van de betreffende materiële vaste activa en heeft daarmee een eindig karakter. Deze afschrijvingslasten bedroegen in 2019 € 5.000. Dit bedrag is ten laste van de reserve gebracht. De reserve bedraagt op 31 december 2019 € 8.000.

voorzieningen

De stichting heeft drie voorzieningen, nl. een voorziening levensfasebewust personeelsbeleid, een jubileumvoorziening en een voorziening groot onderhoud.

De voorziening levensfasebewust personeelsbeleid is in 2016 gevormd. Deze is bedoeld ter dekking van de salarislasteren bij de opname van gespaarde uren duurzame inzetbaarheid. In 2019 is € 1.000 aan de voorziening toegevoegd wegens in 2019 gespaarde uren. Er zijn geen uren opgenomen. De voorziening bedraagt op 31 december 2019 € 16.000.

De jubileumvoorziening is bedoeld ter dekking van de gratificaties bij een 25- of 40-jarig dienstverband. In 2019 is € 12.000 aan jubileumgratificaties betaald. Dit bedrag is aan de voorziening onttrokken. Aan de voorziening is € 28.000 toegevoegd ter dekking van toekomstige gratificaties. De voorziening bedraagt op 31 december 2019 € 181.000.

De voorziening groot onderhoud is bedoeld ter dekking en egalisatie van de lasten van het groot onderhoud. In 2019 is op basis van de nieuwe meerjarenonderhoudsplannen € 217.000 aan de voorziening toegevoegd. Aan de voorziening is € 49.000 onttrokken wegens uitgevoerde werkzaamheden. Dit betrof De Prinsenhof en De Boog. Bij de Prinsenhof zijn met name de boilers vervangen. Bij De Boog betroffen de werkzaamheden met name de isolatie van het dak. De voorziening bedraagt op 31 december 2019 € 783.000.

langlopende schulden

De langlopende schulden bestaan uit vooruit ontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies zijn gebruikt om materiële vaste activa aan te schaffen. Jaarlijks wordt een bedrag overgeheveld naar de kortlopende schulden ter compensatie van de afschrijvingen van deze materiële vaste activa in het komende jaar. In 2019 is € 1.000 naar de kortlopende schulden overgeheveld, aangezien dit bedrag in 2020 zal vrijvallen.

kortlopende schulden

De kortlopende schulden bestaan voor 70% uit salarisgebonden schulden. Dit zijn de af te dragen loonheffing en pensioenpremies over december en het nog te betalen vakantiegeld over juli tm december. Deze schulden worden eind januari en eind mei betaald. De salarisgebonden schulden zijn in totaal € 50.000 hoger dan op 31 december 2018 door de hogere formatieve inzet. De salarisgebonden schulden bedragen in totaal € 637.000.

De kortlopende schulden zijn in totaal € 131.000 hoger dan op 31 december 2018. Naast de salarisgebonden schulden zijn is ook het crediteurensaldo sterk gestegen. Dit is € 90.000 hoger dan op 31 december 2018. De facturen waren te laat ontvangen om nog voor de jaarwisseling te betalen. Het totaal aan vooruitontvangen bedragen is ongeveer gelijk gebleven. De overige overlopende passiva is gestegen.

Analyse resultaat

De begroting van 2019 liet een negatief resultaat zien van € 202.000. Uiteindelijk resulteert een negatief resultaat in boekjaar 2019 van € 601.000: een negatief verschil van € 399.000 met de begroting.

Het verschil tussen het begrote resultaat en het gerealiseerde resultaat wordt met name veroorzaakt door € 556.000 hogere personele lasten. Hiervan had € 332.000 betrekking op de inleen van personeel. Deze inleen betrof deels ziektevervanging waarbij het niet mogelijk was om iemand te benoemen en de inleen betrof deels een kwaliteitsimpuls.

Ook de huisvestingslasten waren veel hoger dan begroot, namelijk € 108.000 onder andere door hogere toevoegingen aan de onderhoudsvoorzieningen.

In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de verschillen tussen de realisatie en de begroting van 2019 en de verschillen tussen de realisatie van 2019 en 2018.

Analyse realisatie 2019 versus realisatie 2018 en realisatie 2019 versus begroting 2019

Onderstaand is de staat van baten en lasten voor het kalenderjaar 2019 opgenomen. De gerealiseerde baten en lasten zijn vergeleken met de begrote baten en lasten voor het kalenderjaar 2019 en gerealiseerde baten en lasten in het kalenderjaar 2018.

	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil	Realisatie 2018	Verschil
Baten					
Rijksbijdragen OCenW	8.744.633	8.553.953	190.680	8.490.709	253.924
Overige overheidsbijdragen	65.691	68.030	-2.339	97.802	-32.111
Overige baten	297.094	220.394	76.700	235.614	61.480
Totaal baten	9.107.418	8.842.377	265.041	8.824.125	283.293
Lasten					
Personele lasten	8.074.257	7.517.900	556.357	7.485.239	589.018
Afschrijvingen	159.406	202.000	-42.594	182.565	-23.159
Huisvestingslasten	713.329	605.753	107.576	481.275	232.054
Overige lasten	790.442	734.300	56.142	701.710	88.732
Totaal lasten	9.737.434	9.059.953	677.481	8.850.789	886.645
Saldo baten en lasten	-630.016	-217.576	-412.440	-26.664	-603.352
Financiële baten en lasten					
Financiële baten	36.972	23.458	13.514	83.628	-46.656
Financiële lasten	8.110	8.000	110	8.444	-334
Totaal financiële baten en lasten	28.862	15.458	13.404	75.184	-46.322
Totaal resultaat	-601.154	-202.118	-399.036	48.520	-649.674

Toelichting op de staat van baten en lasten:

rijksbijdragen OCenW

De rijksbijdragen bestaan uit de reguliere en de overige subsidies van het ministerie van OCenW en de vergoeding van het samenwerkingsverband. Deze waren allen hoger dan begroot. In totaal waren de rijksbijdragen € 191.000 hoger dan begroot.

In de begroting was voor De Prinsenhof en De Zonnehoek uitgegaan van € 250.000 aan extra rijksbijdragen. De afgelopen jaren waren voor beide scholen aanvullende rijksbijdragen ontvangen door aanpassing van de normbedragen, extra tellingen en aanvullende middelen passend onderwijs. Dit bedrag was volledig begroot bij de reguliere rijksbijdragen. Hierdoor is het minder goed mogelijk om begroting en realisatie te vergelijken. Een deel van de gerealiseerde aanvullende rijksbijdragen is gerealiseerd bij de ontvangsten van het samenwerkingsverband, maar is begroot bij de reguliere rijksbijdragen.

De reguliere rijksbijdragen € 41.000 hoger dan begroot. Op basis van het 'Convenant extra geld voor werkdrukverlichting en tekorten onderwijspersoneel in het funderend onderwijs 2020-2021' is in december € 59.000 aan aanvullende bekostiging ontvangen. Dit convenant is op 1 november 2019 gesloten en was derhalve nog niet bekend bij het opstellen van de begroting. De baten waren daardoor niet begroot.

De Prinsenhof en Zonnehoek ontvingen samen € 33.000. Deze vergoeding zal op basis van de nieuwe cao in februari 2020 worden ingezet voor een eenmalige uitkering aan het personeel van € 875 per fte. In 2020 zal nog € 61.000 worden ontvangen ter dekking van deze eenmalige uitkering.

De Boog ontving op basis van het convenant € 26.000. Dit bedrag is bedoeld om in te zetten in 2020 en 2021 voor bijvoorbeeld meer ontwikkeltijd, werkdrukverlichting, begeleiding van startende leerkrachten, begeleiding van zij-instromers, onderwijsinnovatie of maatregelen arbeidsmarkt-vraagstukken.

De normbedragen voor de Prinsenhof en de Zonnehoek zijn in 2019 met ongeveer 3% gestegen. Een deel van deze verhoging zal in februari 2020 worden ingezet voor de eenmalige uitkering aan het personeel van 33% van het salaris van januari. De vergoeding voor de werkdrukverlaging is per augustus 2019 met € 70 per leerling per schooljaar verhoogd. Dit is pas in het voorjaar van 2019 bekend geworden en was daardoor niet begroot.

Bij De Boog is de reguliere rijksbijdrage personeel eveneens met ongeveer 3% verhoogd. De cao van het voortgezet onderwijs kende een andere einddatum van de cao voor het primair onderwijs. In de nieuwe cao zijn geen afspraken gemaakt om een deel van de in 2019 ontvangen middelen in 2020 in te zetten voor een salarisverhoging.

De overige subsidies waren € 25.000 hoger dan begroot door de verhoging van het normbedrag van de subsidie prestatiebox en door de ontvangst van een aanvullende vergoeding voor een zij-instromer en meer lerarenbeurzen. Hier staan ook extra lasten tegenover.

De vergoeding van het samenwerkingsverband was voorzichtig begroot. De vergoeding was € 124.000 hoger dan begroot. Een deel van de begrote extra rijksbijdragen van € 250.000 is gerealiseerd door de hogere vergoeding van het samenwerkingsverband. De groeibekostiging was € 94.000 hoger dan begroot. De vergoeding voor naar het samenwerkingsverband gedetacheerde medewerkers was € 35.000 hoger dan begroot.

De rijksbijdragen waren € 254.000 hoger dan in 2018, waarvan € 221.000 door hogere reguliere rijksbijdragen. De hogere normbedragen en de aanvullende vergoeding op basis van het convenant hebben de invloed van het lagere leerlingenaantal meer dan volledig gecompenseerd. In 2019 werd voor gemiddeld 507 leerlingen bekostiging ontvangen. In 2018 voor gemiddeld 517 leerlingen. De overige vergoedingen was in 2019 hoger door de vergoeding voor de zij-instromer en de hogere lerarenbeurzen.

De vergoeding van het samenwerkingsverband was in beide jaren vergelijkbaar.

overige overheidsbijdragen

Er waren subsidies begroot voor de gymzaal, de parkeergarage, een impuls baankansen en de vrijval van de investeringssubsidie. De vergoeding voor de impuls baankansen was lager dan begroot, de vergoeding voor de gymzaal was hoger. In totaal sloten de gemeentelijke bijdragen goed aan op de begrote baten.

De bijdragen waren € 32.000 lager dan in 2018. In dat jaar was € 67.000 aan ESF-subsidie ontvangen. De impuls baankansen was in 2018 niet ontvangen.

overige baten

De overige baten bestaan uit verhuurbaten, ouderbijdragen, kantine-opbrengsten en diverse projectsubsidies en incidentele baten. De overige baten waren € 77.000 hoger dan begroot. Met name de projectsubsidies waren hoger dan begroot, in totaal € 71.000.

De subsidie voor de combinatiefunctionaris was € 23.000 hoger dan begroot. De vergoeding voor de uitleen van medewerkers, met name aan het project Meerwaarde was € 31.000 hoger dan begroot. Daarnaast is een bonus van € 11.000 van het Vervangingsfonds ontvangen wegens de lage declaraties ziektevervang.

De overige baten waren € 61.000 hoger dan in 2018. De verhuurbaten waren € 39.000 hoger dan in 2018. De vergoeding wegens de uitleen van personeel was € 16.000 hoger en in 2018 was geen bonus van het Vervangingsfonds ontvangen.

personele lasten

De personele lasten bestaan uit de loonkosten en de overige personele lasten. Deze waren samen € 556.000 hoger dan begroot en € 589.000 hoger dan in 2018.

In de begroting was uitgegaan van een verlaging van de formatieve inzet met 0,3 fte per augustus 2019. De formatieve inzet is in 2019 met 8,0 fte toegenomen. Door de hogere formatieve inzet waren de loonkosten verminderd met de ontvangen uitkeringen € 147.000 hoger dan begroot.

De overige personele lasten waren € 409.000 hoger dan begroot. Hiervan is € 332.000 veroorzaakt door de inleen van derden. Dit betrof voor een groot deel ziektevervanging waarbij het niet mogelijk was iemand te benoemen. Deels betrof het reguliere formatieve inzet, onder andere voor bewegingsonderwijs. De Zonnehoeck VSO heeft in het kader van het verbeterplan externe uitbreiding van het managementteam ingeleend. Dit zorgde voor € 138.000 aan niet begrote lasten. Naast de inleen van derden waren ook de nascholingslasten, de toevoeging aan de jubileumvoorziening en de uitkeringen voor eigen rekening hoger dan begroot.

De loonkosten waren € 285.000 hoger dan in 2018. Dit is veroorzaakt door de hogere formatieve inzet bij zowel de leerkrachten als het ondersteunend personeel.

De overige personele lasten waren € 304.000 hoger dan in 2018. Dit is voor € 287.000 veroorzaakt door hogere lasten van inleen van derden.

afschrijvingen

In de begroting was uitgegaan van € 283.000 aan investeringen. Er is € 251.000 geïnvesteerd.

Ondanks dat de investeringen niet veel afwaken van de begrote investeringen waren de afschrijvingslasten € 43.000 lager dan begroot. Er is meer geïnvesteerd in materiële vaste activa met een langere afschrijvingstermijn dan begroot.

De lasten waren € 23.000 lager dan in 2018. Met name de volledig afgeschreven ICT-middelen zijn nog niet volledig vervangen.

huisvestingslasten

De totale huisvestingslasten waren € 108.000 hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door het onderhoud. In 2019 zijn de meerjarenonderhoudsplannen herzien. Dit zorgde voor een € 56.000 hogere toevoeging dan begroot. De lasten van het dagelijks onderhoud waren € 50.000 hoger dan begroot. Bij alle scholen was er sprake van meer klachtenonderhoud dan verwacht.

De huisvestingslasten waren in totaal € 232.000 hoger dan in 2018. De toevoeging aan de voorziening was € 141.000 hoger. De lasten van het dagelijks onderhoud waren € 57.000 hoger.

overige lasten (incl. leermiddelen)

De overige lasten bestaan uit administratie en beheerlasten, uit de lasten inventaris en apparatuur, uit de lasten leer- en hulpmiddelen en de overige lasten.

De lasten waren in totaal € 56.000 hoger dan begroot. In alle vier groepen waren er diverse verschillen. De grootste overschrijdingen waren te vinden bij de lasten van bestuur- en management-ondersteuning, aanschaf verbruiksmateriaal, de reproductielasten en de representatielasten.

De lasten waren € 89.000 hoger dan in 2018. In vergelijking met 2018 waren met name de lasten van het verbruiksmateriaal, de ICT-gerelateerde lasten, de reproductielasten en de representatielasten hoger.

financiële baten en lasten

De rentebaten waren lager dan begroot doordat er minder obligaties in bezit zijn. Deze leveren meer op dan rente op de spaarrekeningen. Bij de verkoop van de obligaties is winst gemaakt. Hierdoor

waren de totale financiële baten € 14.000 hoger dan begroot. De financiële lasten kwamen goed overeen met de begrote lasten.

Zowel de rentebaten als de winst bij de verkoop van obligaties waren lager dan in 2018. Het saldo van de financiële exploitatie was hierdoor € 46.000 lager dan in 2018.

Investerings- en financieringsbeleid

Het beleid van de stichting is gericht op het zoveel mogelijk met eigen middelen financieren van de investeringen waarvoor geen investeringssubsidie wordt ontvangen. Het uitgangspunt is dat geen vreemd vermogen wordt aangetrokken voor het doen van investeringen. De investeringen van 2019 zijn dan ook met eigen middelen gefinancierd.

De toekomstige omvang van de liquide middelen is te zien in de toekomstbalans in de continuïteitsparagraaf. Hierbij is rekening gehouden met de geplande investeringen en de onttrekkingen uit de onderhoudsvoorziening. Uit de meerjarenbalans blijkt dat de omvang van de liquide middelen de komende jaren meer dan voldoende zal zijn om de lasten, de investeringen en de onttrekkingen uit de voorzieningen met eigen middelen te betalen. Er is derhalve geen noodzaak voor het aantrekken van vreemd vermogen.

Treasuryverslag

De stichting heeft 2016 een nieuw statuut opgesteld en vastgesteld dat voldoet aan de nieuwe Regeling beleggen, belenen en derivaten. In 2019 is conform het statuut gehandeld. Een overzicht van de beleggingsportefeuille is opgenomen in bijlage D3. In 2019 zijn waardepapieren verkocht en is belegd in nieuwe waardepapieren. Deze voldoen aan de criteria zoals opgenomen in het statuut en de regeling. Er hebben geen andere bijzondere treasury-activiteiten plaatsgevonden.

In 2019 is een resultaat van 0,5% op de liquide middelen en de financiële vaste activa behaald. In 2018 was dit 1,2%. Het lagere resultaat wordt met name veroorzaakt door de lagere boekwinst bij de verkoop van de financiële vaste activa.

CONTINUÏTEITSPARAGRAAF

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen voor de stichting. Hiermee wordt een beeld gegeven van de continuïteit van de stichting.

Er is geen sprake van majeure investeringen of van volledige doorcentralisatie van de huisvesting. De opgenomen vooruitblik heeft derhalve betrekking op de voorgeschreven drie jaar.

Intern risicobeheersings- en controlesysteem

CSO wil haar resultaten meetbaar maken én meten. Hiertoe zijn ken- en stuurgetallen onontbeerlijk. Met ken- en stuurgetallen worden de beleids- en de managementdoelstellingen meetbaar gemaakt en op grond daarvan kan bijgestuurd worden. Sinds eind 2018 wordt gewerkt met een systeem van Kritische Signaal Waarden. Periodiek – 4 keer per jaar – wordt in de managementrapportage over een aantal objectieve gegevens - sleutelindicatoren - gerapporteerd. Deze Kritische Signaalwaarden (KSW) zijn genormeerd en leggen de focus op wat kritiek is voor resultaat en succes. De KSW vormen een basis voor gesprek en ondersteunen de RvT bij de keuze van de juiste interventie. In de KSW rapportages wordt zeker niet alleen gekeken naar de financiële resultaten; ook indicatoren betreffende kwaliteitszorg, onderwijs en organisatie zijn opgenomen.

Risico's en onzekerheden

Om de financiële risico's goed in beeld te krijgen, is een uitgebreid risicoprofiel opgesteld. Ruim 120 risico's zijn in kaart gebracht met een daarbij behorende kans van optreden en de mogelijke gevolgen die dit kan hebben op het behalen van de strategische doelstellingen, op het financieel gebied en voor sommige risico's ook ten aanzien van het imago. Het inventariseren van de risico's is een jaarlijks terugkerende activiteit bij het opstellen van het nieuwe financieel beleidsplan.

Verbinding tussen de meerjarenbegroting en de doelstellingen vanuit het strategisch beleidsplan.

In 2019 heeft CSO een extern adviesbureau Infinite gevraagd de financiële positie van de stichting te analyseren mede in het licht van de voornemens om te investeren in het onderwijs. Er is in kaart gebracht hoe het publieke deel van het eigen vermogen is samengesteld, om welke redenen de verschillende onderdelen daarvan aangehouden moeten worden in de omvang die ze hebben en welke voornemens er zijn om het vermogen doelmatig in te zetten.

CSO verwacht voor de jaren 2019-2021 negatieve resultaten. Er is sprake van terugloop van leerlingen. Hierdoor nemen de baten af. CSO heeft ervoor gekozen om de reductie van de formatie door middel van natuurlijk verloop te laten plaatsvinden. Hiermee kan CSO de kwaliteit van het onderwijs in stand houden. Tevens kan in het kader van het lerarentekort personeel worden behouden, waardoor mogelijke toekomstige gaten in de formatie kunnen worden opgevangen c.q. worden beperkt.

Uit de analyse bleek dat - rekening houdend met de door CSO gekozen uitgangspunten na aftrek van het bedrag dat nodig is voor de financiering van de materiële vaste activa, het afwikkelen van de kortlopende schulden en het afdekken van de financiële gevolgen van de risico's - het vrij te besteden vermogen circa € 1.960.000 is. Dit is het bedrag dat CSO zonder risico kan inzetten voor het onderwijs.

November 2019 heeft het bestuur met de directeuren in een brainstormsessie activiteiten benoemd die voor uitvoering met inzet van het vermogen in aanmerking komen. Deze activiteiten zijn in willekeurige volgorde:

1. *Duurzaam en eigentijds HR-beleid. Herziening functiehuis. Werkdrukvermindering. Scholing AD opleiding Leraarondersteuner.*
2. *Behoud personeel, overbrugging bij terugloop bekostiging. Oplossingen voor het lerarentekort. Opzet vervangingspool CSO.*
3. *Leren van en met elkaar, personeelsdag CSO. Ontwikkelingsfonds CSO, facilitering ontwikkelteams. Scholing en deskundigheidsbevordering schoolteams*
4. *Managementontwikkeling, scholing directies en leidinggevendenden, zorgcoördinatoren en auditoren. Bestuurs- en managementondersteuning CSO (personeel, huisvesting, kwaliteit, ICT beheer).*
5. *Duurzaamheid schoolgebouwen (binnenklimaat, isolatie, koeling, energiebesparing, RVO maatregelen).*
6. *Kwaliteitszorgtraject en visitaties en audits.*
7. *Uitdagende leeromgeving en ICT Innovatie. ICT middelen personeel en incentives personeel.*
8. *Afschaffing ouderbijdragen.*

Rekening houdend met de resultaten 2019 en 2020 zal in de loop van 2020 een nadere uitwerking volgen in samenspraak met directies, GMR en RvT.

Kengetallen

	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
- De Prinsenhof	126	107	98	92	81
- De Zonnehoeke	209	217	224	230	237
- De Boog	169	166	156	150	145
Aantal leerlingen op 1 oktober	504	490	478	472	463
Personele bezetting in fte op 31 december					
Bestuur / Management	4,90	4,70	4,70	4,70	4,70
Personeel primair proces	59,29	62,40	59,70	57,40	55,30
Ondersteunend personeel	33,13	38,22	36,22	34,22	31,22
Totale personele bezetting	97,32	105,32	100,62	96,32	91,22

	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
Aantal leerlingen / Totaal personeel	5,18	4,65	4,75	4,90	5,08
Aantal leerlingen / Onderwijzend personeel	8,50	7,85	8,01	8,22	8,37

Toelichting op de kengetallen:

De leerlingprognose is opgesteld op basis van:

- instroomervaring
- demografische ontwikkeling
- invloed Passend Onderwijs

Door het Passend Onderwijs zal het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal (basis) onderwijs dalen. Leerlingen krijgen in beginsel binnen het reguliere onderwijs aanvullende zorg, het uitgangspunt is ook dat niet voor een duurdere onderwijsvorm wordt gekozen, als een goedkopere mogelijk is. Dit zorgt met name voor lagere leerlingenaantal bij De Prinsenhof.

Daarnaast is er sprake van een daling van het totale leerlingenaantal, waarvan de gevolgen de komende jaren met name in het Voortgezet Onderwijs en dus bij De Boog, zichtbaar zullen worden. Dit betekent dat twee van de drie de scholen te maken krijgen met dalende leerlingaantallen, wat resulteert in lagere inkomsten. Voor De Zonnehoeck wordt nog een stijging van het leerlingenaantal verwacht.

Om de lasten in evenwicht te brengen met de baten, zal met name de formatieve inzet moeten worden teruggebracht. In het financieel beleidsplan is uitgegaan van een verlaging van de inzet met 4,7 fte per 1 augustus 2020, 4,3 fte per augustus 2021 en 5,1 fte per augustus 2022. Dat is in bovenstaand overzicht verwerkt bij de leerkrachten en bij het ondersteunend personeel.

De verlaging van de formatieve inzet zal naar verwachting via natuurlijk verloop door pensionering en door vrijwillig vertrek kunnen worden gerealiseerd.

Balans

Activa	Realisatie 31-12-2018	Realisatie 31-12-2019	Prognose 31-12-2020	Prognose 31-12-2021	Prognose 31-12-2022
Materiële vaste activa	800.114	891.368	990.081	923.086	795.121
Financiële vaste activa	1.775.117	1.755.130	1.755.130	1.755.130	1.755.130
Totaal vaste activa	2.575.231	2.646.498	2.745.211	2.678.216	2.550.251
Vorderingen	606.160	545.569	478.623	476.586	476.586
Liquide middelen	4.341.224	4.045.498	3.244.512	3.050.930	2.844.849
Totaal vlottende activa	4.947.384	4.591.067	3.723.135	3.527.516	3.321.435
Totaal activa	7.522.615	7.237.565	6.468.346	6.205.732	5.871.686

Passiva	Realisatie 31-12-2018	Realisatie 31-12-2019	Prognose 31-12-2020	Prognose 31-12-2021	Prognose 31-12-2022
Algemene reserve	6.128.755	5.532.210	4.771.317	4.352.109	3.964.219
Bestemmingsreserves	12.806	8.198	5.312	2.876	1.240
Eigen vermogen	6.141.561	5.540.408	4.776.629	4.354.985	3.965.459
Voorzieningen	597.820	782.692	806.107	991.593	1.078.329
Langlopende schulden	3.150	2.495	1.840	1.185	530
Kortlopende schulden	780.084	911.971	883.770	857.969	827.368
Totaal passiva	7.522.615	7.237.566	6.468.346	6.205.732	5.871.686

Toelichting op de balans:

De omvang van de balans zal de komende jaren afnemen door de verwachte negatieve exploitatieresultaten. De stichting kiest er bewust voor om meer middelen te investeren in het onderwijs en een deel van het personeel voor eigen rekening te nemen, mede om voor de toekomst geen waardevolle leerkrachten te verliezen.

In de meerjarenbegroting is voor 2020 uitgegaan van uitbreidingsinvesteringen en voor de jaren erna van vervangingsinvesteringen. In 2020 zal € 282.000 worden geïnvesteerd, in 2021 € 116.000 en in 2022 € 55.000. De boekwaarde van de materiële vaste activa zal door deze investeringen in 2020 toenemen en daarna dalen.

De financiële vaste activa zullen worden aangehouden tot de einddatum. De komende jaren bereikt geen van de obligaties de einddatum.

De hoogte van de vorderingen is lastig te voorspellen. De balans is een momentopname. De hoogte van de vorderingen op dat moment is sterk afhankelijk van wanneer de subsidies en andere vergoedingen worden ontvangen. In 2020 kunnen de betaalde transitievergoedingen worden gedeclareerd. Er is uitgegaan van ontvangst van het bedrag in 2020. De hoogste vordering, die op het ministerie, zal dalen door het lagere leerlingenaantal van De Prinsenhof. Hier is in de toekomstbalans rekening mee gehouden.

De wijziging van de omvang van de liquide middelen wordt bepaald door de mutaties bij de andere balansposten. Met name de verwachte negatieve resultaten zullen zorgen voor een daling van de omvang van de liquide middelen.

De begrote resultaten zijn met het eigen vermogen verrekend. Bij de verrekening van het resultaat is rekening gehouden met de onttrekkingen aan de bestemmingsreserve nulmeting.

De komende jaren zal de toevoeging aan de onderhoudsvoorziening hoger zijn dan de onttrekkingen. In 2020 zal voor € 207.000 aan groot onderhoud worden uitgevoerd. Dit betreft met name het dak van De Boog. In 2022 gaat het om € 144.000, met name bestratingswerkzaamheden. De toevoegingen en onttrekkingen zijn beide zijn gebaseerd op de meerjarenonderhoudsplannen. Er wordt geen wijziging in de huisvestingssituatie verwacht. Bij de andere voorzieningen is geen rekening gehouden met wijziging van de omvang. Daar wordt de omvang sterk beïnvloed door mutaties in het personeelsbestand.

De langlopende schuld zal ieder jaar lager worden door de jaarlijkse vrijval van de investeringssubsidie.

De hoogte van de kortlopende schulden is, net zoals de hoogte van de vorderingen, lastig te voorspellen. Deze hoogte is sterk afhankelijk van het moment waarop de facturen worden ontvangen. In de toekomstbalans is alleen rekening gehouden met lagere salarisgebonden schulden door de lagere formatieve inzet.

Staat van baten en lasten

	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
Aantal leerlingen op 1 oktober	504	490	478	472	463
Baten					
Rijksbijdragen OCenW	8.490.709	8.744.633	8.817.436	8.522.675	8.414.813
Overige overheidsbijdragen	97.802	65.691	82.075	63.382	63.382
Overige baten	235.614	297.094	238.166	231.916	228.166
Totaal baten	8.824.125	9.107.418	9.137.677	8.817.973	8.706.361
Lasten					
Personeelslasten	7.485.239	8.074.257	8.295.547	7.656.000	7.523.600
Afschrijvingen	182.565	159.406	183.287	182.995	182.965
Huisvestingslasten	481.275	713.329	672.822	672.822	672.822
Overige lasten	701.710	790.442	751.800	729.800	718.500
Totaal lasten	8.850.789	9.737.434	9.903.456	9.241.617	9.097.887
Saldo baten en lasten	-26.664	-630.016	-765.779	-423.644	-391.526
Financiële baten en lasten					
Financiële baten	83.628	36.972	10.000	10.000	10.000
Financiële lasten	8.444	8.110	8.000	8.000	8.000
Totaal financiële baten en lasten	75.184	28.862	2.000	2.000	2.000
Totaal resultaat	48.520	-601.154	-763.779	-421.644	-389.526

Onderstaande toelichting op de meerjarenbegroting is een cijfermatige toelichting. Voor de inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van het bestuursverslag. De meerjarenbegroting 2020-2023 is vastgesteld door de bestuurder na goedkeuring door de Raad van Toezicht. De komende jaren zal een deel van het eigen vermogen worden ingezet. In juni 2020 zal de begroting worden herzien als er meer duidelijkheid is over de onzekerheden die er waren op het moment dat de meerjarenbegroting werd opgesteld.

Toelichting op de staat van baten en lasten:

De rijksbijdragen zullen de komende jaren dalen doordat ieder jaar voor minder leerlingen bekostiging zal worden ontvangen. De rijksbijdragen zijn gebaseerd op de normbedragen van november 2019. Er is geen rekening gehouden met aanpassing van de normbedragen. Deze aanpassingen zijn meestal voor het grootste deel nodig om de hogere salarislasten per fte te dekken. Deze mogelijke hogere salarislasten zijn ook niet begroot.

Met name De Prinsenhof en De Zonnehoek ontvangen ieder jaar incidentele baten door aanpassing van de bekostiging, extra tellingen en aanvullende middelen Passend Onderwijs. In de meerjarenbegroting is – na afstemming met de PO raad – op grond van ervaringen in het verleden een deel van de ‘onvoorspelbaarheid gekwantificeerd’ en een extra bedrag aan rijksbijdragen voor de Prinsenhof en de Zonnehoek begroot. Het ministerie werkt aan een wetsvoorstel voor het wijzigingen van de bekostiging van zowel het Primair als het Voortgezet Onderwijs. In de begroting is hier geen rekening mee gehouden, gezien de onzekerheid die er nu nog is.

De begrote overige overheidsbijdragen zijn voor de komende jaren begroot op het niveau van 2019. Er worden weinig aanvullende vergoedingen verwacht. De afgelopen jaren is regelmatig aanvullende subsidie wegens ESF-projecten ontvangen. Daar wordt de komende jaren niet vanuit gegaan. De overige baten bestaan uit de verhuurbaten, ouderbijdragen en diverse projectsubsidies en incidentele baten. Vooral de projectsubsidies en incidentele baten zijn zeer lastig te begroten. Meestal wordt pas gedurende het jaar bekend of een vergoeding wordt ontvangen. Op basis van de nu bekende projecten is uitgegaan van lagere baten dan in 2019.

De personele lasten zijn gebaseerd op de bij de kengetallen opgenomen formatieve inzet. De lagere formatieve inzet zal voor lagere salarislasten zorgen. In de salarislasten is nog geen rekening gehouden met de salarisverhogingen conform de cao. Deze werden pas bekend toen de meerjarenbegroting was afgerond. De personele lasten zullen in 2020 hoger zijn dan in 2019 doordat de verlaging van de formatieve inzet pas in augustus zal worden gerealiseerd.

De afschrijvingslasten zijn gebaseerd op de in de administratie aanwezige materiële vaste activa en zijn verhoogd met de afschrijvingslasten van de geplande investeringen. In 2020 zal er sprake zijn van uitbreidingsinvesteringen. Voor de jaren daarna is uitgegaan van gelijkblijvende afschrijvingslasten en dus vervangingsinvesteringen.

De huisvestingslasten zijn voor het grootste deel gebaseerd op de lasten in 2019. Er is alleen uitgegaan van lagere lasten voor het dagelijks onderhoud. Er wordt geen wijziging in de huisvestings-situatie verwacht.

De overige instellingslasten zijn gebaseerd op de historische lasten. Hierbij is rekening gehouden met de incidentele lasten van 2019. In begrote lasten is rekening gehouden met een verlaging van de lasten in de komende jaren door het lagere leerlingenaantal.

De financiële baten bestaan voor het grootste deel uit de baten van de financiële vaste activa. De baten zijn lager begroot dan in 2019. In 2018 was er boekwinst bij de verkoop van een deel van de portefeuille.

Overige rapportages

Gebeurtenissen na balansdatum - COVID-19

Als gevolg van het uitbreken van de Covid-19 crisis is een onzekere situatie ontstaan. Deze onzekerheid wordt mede veroorzaakt door maatregelen welke door de overheid worden ingesteld om de verspreiding van het Covid-19-virus te beperken. Het effect op de instelling en de vraag of dit op termijn kan leiden tot continuïteitsproblemen is onduidelijk. De overheid heeft steunmaatregelen aangekondigd, echter de exacte uitvoering en uiteindelijke afwikkeling hiervan is ook nog onduidelijk. Hierdoor bestaat er een onzekerheid die naar onze inschatting niet van materieel belang is op grond waarvan gerede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de instelling. Er zijn aanzienlijk meer kosten gemaakt als gevolg van verplichte (hygiënische) maatregelen en kosten inhuur personeel als gevolg van ziekte. Gezien de bijzondere situatie rondom het Covid-19-virus in combinatie met de branche waarin de instelling zich bevindt en de steun die door de overheid is uitgesproken, verwachten wij geen continuïteitsissue op deze grond voor de instelling. Wij zijn dan ook van mening dat de waarderingsgrondslagen op basis van continuïteit kunnen worden gehandhaafd. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de instelling.

Conclusie

Hoewel onzeker zijn wij op dit moment niet van mening dat de gevolgen van het Covid-19-virus een materieel negatief effect zullen hebben op onze financiële conditie of liquiditeit.

Rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

De stichting wil verantwoord financieel beleid voeren, waarmee de financiële middelen worden aangewend om een zo hoog mogelijke kwaliteit van het onderwijs te genereren, zonder dat financiële risico's in de organisatie ontstaan. De interne beheersing van de processen binnen de stichting is primair een verantwoordelijkheid van de bestuurder. Het totale stelsel van functiescheidingen, autorisaties en andere maatregelen en procedures ondersteunt de bestuurder bij het beheersen van de processen. De omvang van de organisatie maakt dat een functiescheiding niet altijd mogelijk is.

Bij de factuurafhandeling is functiescheiding gerealiseerd. De facturen worden digitaal verwerkt. Een administratief medewerker bereidt voor en de directeur keurt de factuur goed. De betaling van de facturen wordt onder een service level agreement verzorgd door een extern administratiekantoor. Dit geldt ook voor de betaling van de salarissen. De personele mutaties worden digitaal via een vastgelegde workflow doorgegeven aan het administratiekantoor.

De meerjarenbegroting wordt in het najaar opgesteld. Bij het opmaken van de meerjarenbegroting worden met de kosten van getroffen beheersingsmaatregelen rekening gehouden. De meerjarenbegroting wordt opgenomen in het financieel beleidsplan. De stichting stelt jaarlijks een financieel beleidsplan voor de komende vier jaar op. Hiermee wordt invulling gegeven aan de kernactiviteiten. Naast de meerjarenbegroting zijn hierin de overkoepelende doelstellingen van het financieel beleid, de investeringsbegroting de risico-paragraaf, de ontwikkeling van de balansposities en de liquiditeitsbegroting opgenomen.

Het controlesysteem bestaat uit de rapportages van het administratiekantoor die op afgesproken momenten worden opgeleverd. Met deze rapportages kan worden bepaald of de uitgaven en formatieve inzet conform planning zijn en of bijsturing noodzakelijk is. De rapportages worden besproken in het directieoverleg, met de bestuurder en in de vergadering van de RvT.

Met de inrichting van het interne risicobeheersings- en controlesysteem wordt voorkomen dat er onrechtmatig wordt gehandeld. Daarnaast wordt ervoor gezorgd dat er een goed beeld is van de financiële situatie.

De stichting heeft geen plannen om het interne risicobeheersings- en controlesysteem te wijzigen.

Risicomanagement en beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Om de financiële risico's goed in beeld te krijgen, is een uitgebreid risicoprofiel opgesteld. Ruim 120 risico's zijn in kaart gebracht met een daarbij behorende kans van optreden en de mogelijke gevolgen die dit kan hebben op het behalen van de strategische doelstellingen, op het financieel gebied en voor sommige risico's ook ten aanzien van het imago. Het inventariseren van de risico's is een jaarlijks terugkerende activiteit bij het opstellen van het nieuwe financieel beleidsplan. In december 2018 zijn alle risico's opnieuw bekeken en geactualiseerd en is de weerstandscapaciteit opnieuw berekend.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 5.179.727) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De benodigde weerstandscapaciteit is vastgesteld op € 1.407.722. De benodigde weerstandscapaciteit van CSO die

uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit (de reserves van de Stichting). De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

De belangrijkste financiële risico's zijn in volgorde van invloed:

- Een bestuurder/directeur valt uit door ziekte of andere oorzaken. Maatregel: In voorkomende gevallen zal een beroep worden gedaan op interims. De kosten kunnen worden gefinancierd vanuit het weerstandsvermogen
- Onvoorziene reparatie / aanpassing aan het schoolgebouw. Maatregel: Voor zover de kosten voor rekening komen van het schoolbestuur, is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. Indien deze niet toereikend is, dan wordt ten laste van het weerstandsvermogen aanvullend gedoteerd aan de voorziening onderhoud
- Daling van leerlingenaantal. Maatregel: De t-1/t-3 maandenbekostiging leidt tot een vertraging van de daling van de inkomsten. Voor het primair onderwijs geldt dat de financiële gevolgen pas het schooljaar erna zichtbaar worden. Om deze gevolgen op te vangen zal de personeelsformatie neerwaarts worden bijgesteld. Bij het voortgezet onderwijs zijn de financiële gevolgen al zichtbaar 3 maanden na de teldatum. Door middel van goede prognoses wordt echter geanticipeerd op het dalend aantal leerlingen en kan de formatie neerwaarts worden bijgesteld bij de start van het schooljaar.
- Vermindering bedrag per leerling (i.c. de kostenstijgingen worden niet of niet volledig door een stijging van de rijksvergoeding vergoed). Maatregel: De aanpassingen van de rijksvergoeding worden veelal pas laat gedurende het school jaar bekend gemaakt. Via het weerstandsvermogen worden de financiële gevolgen op korte termijn opgevangen. Het weerstandsvermogen van CSO is ruim voldoende om schommelingen op korte en middellange termijn op te vangen.
- Onveiligheid, (seksuele) intimidatie, (ernstig fysiek) geweld in de school / incidenten sociale veiligheid. Maatregel: CSO hanteert diverse protocollen om leerlingen en medewerkers te attenderen op dit soort risico's en over hoe met voorkomende gevallen hiermee moet worden omgegaan. Hoewel de kans niet groot is dat deze risico's zich voordoen, worden de financiële gevolgen opgevangen in het weerstandsvermogen.

Gezien de op korte termijn nog voortdurende ontwikkelingen rondom Passend Onderwijs en de financiële kwetsbaarheid van CSO doordat alle drie de scholen speciaal onderwijs, danwel een speciale vorm van onderwijs aanbieden neemt de bestuurder de aanbeveling van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement over om een ratio voor het weerstandsvermogen van 2 als streefgetal te hanteren. Dit betekent dat CSO een weerstandvermogen van € 2.815.444. nastreeft. Het inventariseren van de risico's is een jaarlijks terugkerende activiteit. Het risicomanagement is een regelmatig terugkerend onderwerp in het overleg tussen de bestuurder en de directies. Het staat ook meer of minder expliciet op de agenda van iedere vergadering van de RvT.

KENGETALLEN

Kengetallen	2019	2018	signaleringswaarde inspectie
Solvabiliteit 2	87%	90%	risico indien lager dan 30%
Liquiditeit	5,03	6,3	risico indien lager dan 0,75
Rentabiliteit	-6,6%	0,5%	risico indien lager dan - 10%
Weerstandvermogen	61%	69%	risico indien lager dan 5%
Huisvestingsratio	7%	6%	risico indien hoger dan 10%
Ratio weerstandsvermogen	3,9	4,4	n.v.t.

Solvabiliteit 2

Definitie: Eigen vermogen en voorzieningen gedeeld door het totale vermogen.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

De ratio van 87% geeft aan dat dan 87% van het vermogen bestaat uit eigen vermogen en voorzieningen en slechts 13% uit vreemd vermogen.

De onderwijsinspectie hanteert een signaleringswaarde van 30% voor de solvabiliteit (definitie 2). De solvabiliteit van de stichting is hoger dan de door de inspectie gestelde signaleringswaarde.

Liquiditeit

Definitie: De verhouding tussen de vlottende activa (som van liquide middelen, vorderingen en voorraden) en de kortlopende schulden.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

De liquiditeitsratio geeft aan dat 5,0 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende schulden, bestaande uit kortlopende verplichtingen aan crediteuren, nog te betalen posten en de overlopende passiva. De stichting heeft op 31 december 2019 de beschikking over € 4.045.000 aan liquide middelen en heeft daarnaast € 546.000 openstaan aan nog te ontvangen bedragen. Deze bedragen zijn binnen één jaar opeisbaar, waardoor kan worden voldaan aan de openstaande schulden die binnen één jaar voldaan moeten zijn, te weten € 912.000. De liquiditeitspositie van de stichting is hierdoor goed te noemen. De ratio is hoger dan de door de inspectie vastgestelde signaleringswaarde van 0,75.

Rentabiliteit

Definitie: Resultaat gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten.

De rentabiliteit geeft aan hoeveel procent van de totale opbrengsten omgezet wordt in het uiteindelijke resultaat. De stichting heeft van de totale opbrengsten, te weten € 9.144.000 een negatief resultaat behaald van € 601.000. Dit houdt in dat 6,6% meer middelen worden ingezet dan worden ontvangen.

De rentabiliteit is hoger dan de door de inspectie vastgestelde signaleringswaarde van - 10%. Dit betreft de signaleringswaarde voor één jaar. De signaleringswaarde voor drie jaar is 0%.

Weerstandsvermogen

Definitie: Het eigen vermogen gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

Er zijn meerdere definities van het weerstandsvermogen, bovenstaande wordt door de inspectie gebruikt. In deze definitie wordt de rol van het eigen vermogen als risicobuffer voor onvoorziene gebeurtenissen benadrukt.

Het weerstandsvermogen geeft derhalve aan of het vermogen hoog genoeg is om niet-voorziene, tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Bij toepassing en verankering van het risicomanagement in de organisatie en het goed functioneren van de planning- en controlcyclus blijven altijd restrisico's achter. Voor het opvangen van de mogelijke financiële effecten moet het bestuur voldoende weerstandsvermogen hebben of opbouwen.

Het weerstandsvermogen is hoger dan de signaleringswaarde van de inspectie.

Huisvestingsratio

Definitie: De som van de huisvestingslasten en afschrijvingen gebouwen en terreinen gedeeld door de som van de totale lasten (inclusief de financiële lasten).

Het kengetal huisvestingsratio geeft de verhouding aan tussen de huisvestingslasten en de totale lasten.

De inspectie hanteert een signaleringswaarde van 10%. De ratio van de stichting is lager hetgeen aangeeft dat het aandeel van de huisvestingslasten in de totale lasten niet te hoog is.

Ratio weerstandsvermogen

Definitie: beschikbare weerstandcapaciteit (reserves) gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit.

De stichting kent een eigen financieel kengetal. Dit kengetal geeft aan in hoeverre de omvang van het eigen vermogen voldoet aan de intern gestelde benodigde omvang van het eigen vermogen.

De benodigde weerstandscapaciteit is vastgesteld op afgerond € 1.408.000. In 2017 was dit € 1.332.000. Gezien de op korte termijn nog voortdurende ontwikkelingen rondom Passend Onderwijs en de financiële kwetsbaarheid van CSO doordat alle drie de scholen speciaal onderwijs, danwel een speciale vorm van onderwijs aanbieden heeft de bestuurder de aanbeveling van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement overgenomen om een ratio voor het weerstandsvermogen van 2 als streefgetal te hanteren. De benodigde weerstandscapaciteit komt daarmee op € 2.816.000.

JAARREKENING

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA, PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs). De jaarrekening is opgesteld in gehele euro's.

Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Voor zover noodzakelijk worden op de vorderingen voorzieningen getroffen voor verwachte oninbaarheid.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de instelling en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Grondslagen Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgelang plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven.
Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

Categorie	afschrijvings- termijn in maanden	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
<u>Gebouwen</u>			
Permanent	480	2,5	n.v.t.
Semi-permanent	240	5,0	n.v.t.
Noodlokalen	120	10,0	n.v.t.
<u>Installaties</u>			
Verwarming	180	6,7	1.000
Alarm	120	10,0	1.000
Liften	180	6,7	1.000
<u>Kantoormeubilair en inventaris</u>			
Bureau's	240	5,0	1.000
Stoelen	120	10,0	1.000
Kasten	240	5,0	1.000
<u>Huishoudelijke apparatuur</u>			
Schoonmaakapparatuur	60	20,0	1.000
<u>Schoolmeubilair en inventaris</u>			
Docentensets	240	5,0	1.000
Leerlingensets	180	6,7	1.000
Schoolborden	240	5,0	1.000
Garderobe	240	5,0	1.000
<u>Onderwijskundige apparatuur en machines</u>			
Kopieerapparatuur	60	20,0	1.000
Audio/video installatie	60	20,0	1.000
Beamer	60	20,0	1.000
Projectiemiddelen	60	20,0	1.000
<u>ICT</u>			
Servers	48	25,0	1.000
Netwerk	120	10,0	1.000
Computers	48	25,0	1.000
Printers	48	25,0	1.000
Telefooncentrale	120	10,0	1.000
Digitale schoolborden	96	12,5	1.000
<u>Leermiddelen</u>			
Methodes	96	12,5	n.v.t.
Spel- en sportmateriaal	96	12,5	1.000
<u>Vervoermiddelen</u>			
Vervoermiddelen	48	25,0	1.000

Gebouwen

De gebouwen en terreinen worden opgenomen indien sprake is van economisch eigendom. Hiervan is sprake in het geval van eigen investeringen of van doordecentralisatie van de huisvesting. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa

Effecten

Effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden de onderfinanciële vaste activa opgenomen effecten die:

- geen onderdeel zijn van de handelsportefeuille; en
 - niet tot einde looptijd worden aangehouden;
- gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves en bestemmingsreserves.

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur is aangebracht.

Omschrijving	Doel	Beperkingen	EUR
- Reserve nulmeting	Dekking van de afschrijvingslasten van de materiële vaste activa	Formele beperking, ontstaan bij de invoering van de lumpsumbekostiging.	8.198

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel.

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Voor het contant maken van de waarde van de voorziening wordt gerekend met een rekenrente welke voor eind 2019 wordt bepaald. De berekening is als volgt:
Rekenrente = Wettelijke rente (bron: DNB) +/- Inflatie (bron: CBS).

Voor 2019 wordt er gerekend met een rekenrente van -0,70%. Waarbij de waarde voor de wettelijke rente vastgesteld is op 2,00% en de uitgangswaarde voor de inflatie 2,70% is.

Jubileumuitkeringen

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Daarnaast wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans.

Voorziening levensfasebewust personeelsbeleid

De voorziening levensfasebewust personeelsbeleid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeelsleden waarbij een opnameplan is overeengekomen. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de opnamekans.

Voorziening groot onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt.

Bij de bepaling voor de voorziening groot onderhoud ultimo 2019 is gebruik gemaakt van de tijdelijke uitzonderingsbepaling conform RJO 4, lid 1c.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Onder deze post valt onder meer vooruitontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies moeten zichtbaar in mindering gebracht worden op de materiële vaste activa of als schuld gepresenteerd worden onder vooruitontvangen investeringssubsidies.

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruitontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen Staat van Baten en lasten

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken

van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de bestemde reserves die door het bestuur zijn bepaald.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De Stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt als verplichtingenbenadering.

Voor toegezegde-bijdrageregelingen betaalt de instelling op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de instelling geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen.

De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

Pensioenregeling

Nederlandse pensioenregelingen:

De instelling heeft op de balans geen eigen pensioenvoorziening opgenomen.

De instelling is volgens de cao aangesloten bij het ABP. De belangrijkste kenmerken van deze regelingen zijn:

- pensioengevende salarisgrondslag is middelloon
- er heeft in 2019 geen indexatie plaatsgevonden
- de dekkingsgraad van het ABP was per 31-12-2019 97,80%
- overige kenmerken zijn te vinden op www.abp.nl

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald door de instelling. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

Prijrisico

De instelling loopt risico's ten aanzien van de waardering van effecten, opgenomen onder financiële vaste activa en effecten, opgenomen onder vlottende activa. De instelling beheerst het marktrisico door onderscheid aan te brengen in de portefeuille, en limieten te stellen.

Kredietrisico

De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal voldoen aan het treasurybeleid.

Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Richtlijn voor Onderwijsinstellingen een segmentatie van de staat van baten en lasten gemaakt in de volgende segmenten: PO, VO

De stichting bestaat uit twee PO-scholen en één VO-school. De baten en lasten zijn toegerekend aan de scholen waar ze betrekking op hebben. De baten en lasten van het bestuur zijn volgens een verdeelsleutel verdeeld over PO en VO:

PO	78%
VO	22%

Deze percentages zijn gebaseerd op leerlingaantallen en aantal FTE's.

BALANS PER 31 DECEMBER 2019

En vergelijkende cijfers 2018. - na verwerking resultaatbestemming -

		31-12-2019		31-12-2018	
		€	€	€	€
1	ACTIVA				
1.1	Vaste activa				
1.1.2	Materiële vaste activa	891.368		800.114	
1.1.3	Financiële vaste activa	1.755.130		1.775.117	
	<i>Totaal vaste activa</i>		<i>2.646.498</i>		<i>2.575.231</i>
1.2	Vlottende activa				
1.2.2	Vorderingen	545.569		606.160	
1.2.4	Liquide middelen	4.045.498		4.341.224	
	<i>Totaal vlottende activa</i>		<i>4.591.067</i>		<i>4.947.384</i>
	TOTAAL ACTIVA		<u>7.237.565</u>		<u>7.522.615</u>
2	PASSIVA				
2.1	Eigen vermogen	5.540.407		6.141.561	
2.2	Voorzieningen	782.692		597.820	
2.3	Langlopende schulden	2.495		3.150	
2.4	Kortlopende schulden	911.971		780.084	
	TOTAAL PASSIVA		<u>7.237.565</u>		<u>7.522.615</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019
En vergelijkende cijfers 2018

		2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	8.744.633		8.553.953		8.490.709	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	65.691		68.030		97.802	
3.5	Overige baten	297.094		220.394		235.614	
	<i>Totaal baten</i>		<i>9.107.418</i>		<i>8.842.377</i>		<i>8.824.125</i>
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	8.074.257		7.517.900		7.485.239	
4.2	Afschrijvingen	159.406		202.000		182.565	
4.3	Huisvestingslasten	713.329		605.753		481.275	
4.4	Overige lasten	790.442		734.300		701.710	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>9.737.434</i>		<i>9.059.953</i>		<i>8.850.789</i>
	<i>Saldo baten en lasten *</i>		<i>-630.016</i>		<i>-217.576</i>		<i>-26.664</i>
6	Financiële baten en lasten						
6.1	Financiële baten	36.972		23.458		83.628	
6.2	Financiële lasten	8.110		8.000		8.444	
	<i>Saldo financiële baten en lasten</i>		<i>28.862</i>		<i>15.458</i>		<i>75.184</i>
	Totaal resultaat *		-601.154		-202.118		48.520

*(- is negatief)

(Voorstel) bestemming van het resultaat

Een (voorstel) bestemming van het resultaat is opgenomen na de toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten.

KASSTROOMOVERZICHT 2019
En vergelijkende cijfers 2018

		2019		2018	
	Ref.	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Resultaat uit gewone bedrijfssoefening (saldo baten en lasten)			-630.016		-26.664
<i>Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat:</i>					
- Afschrijvingen	4.2	159.406		182.565	
- Mutaties voorzieningen	2.2	184.872		-19.013	
Totaal van aanpassingen voor aansluiting met het bedrijfsresultaat			344.278		163.552
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>					
- Vorderingen	1.2.2-/1.2.2.14	63.068		49.808	
- Effecten	1.2.3	-		501.225	
- Kortlopende schulden	2.4-/2.4.18	131.887		-63.421	
Totaal van aanpassingen in werkkapitaal			194.955		487.612
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			-90.783		624.500
Ontvangen interest	6.1.1-/1.2.2.14		8.820		63.642
Betaalde interest	6.2.1-/2.4.18		8.110		8.444
Mutaties overige financiële vaste activa	6.1.4 / 6.2.2		25.675		37.872
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			-64.398		717.570
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings in materiële vaste activa	1.1.2	-250.659		-50.580	
Overige investeringen in financiële vaste activa	1.1.3	19.987		-30.051	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-230.672		-80.631
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Aflossing langlopende schulden	2.3	-655		-695	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-655		-695
Mutatie liquide middelen	1.2.4		<u><u>-295.725</u></u>		<u><u>636.244</u></u>
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:					
		2019		2018	
		€	€	€	€
Stand liquide middelen per 1-1		4.341.224		3.704.980	
Mutatie boekjaar liquide middelen		<u>-295.725</u>		<u>636.244</u>	
Stand liquide middelen per 31-12			4.045.499		4.341.224

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1 Activa

1.1 Vaste activa

1.1.2 Materiële vaste activa

	1.1.2.1 Gebouwen	1.1.2.2 Terreinen	1.1.2.3 Inventaris en apparatuur	1.1.2.4 Overige materiële vaste activa	Totaal materiële vaste activa
	€	€	€	€	€
Stand per 01-01-2019					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	245.329	3.302	1.825.549	146.677	2.220.857
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	74.550	303	1.233.040	112.851	1.420.744
Materiële vaste activa per 01-01-2019	170.779	2.999	592.509	33.826	800.113
Verloop gedurende 2019					
Investerings	11.690	-	189.890	49.079	250.659
Desinvesteringen *	-	-	329.460	18.196	347.656
Afschrijvingen	14.467	165	123.812	20.962	159.406
Afschrijvingen op desinvesteringen *	-	-	329.460	18.196	347.656
Mutatie gedurende 2019	2.777-	165-	66.078	28.117	91.253
Stand per 31-12-2019					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	257.019	3.302	1.685.979	177.560	2.123.860
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	89.017	468	1.027.392	115.616	1.232.493
Materiële vaste activa per 31-12-2019	168.002	2.834	658.587	61.944	891.367

* Betreft de desinvestering van volledig afgeschreven activa dat niet meer in de scholen aanwezig is.

1.1.3 Financiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2019	Investe- ringen 2019	Desinves- teringen 2019	Waarde- verandering 2019	Resultaat 2019	Boek- waarde 31-12-2019
	€	€	€	€	€	€
1.1.3.7 Effecten	1.775.117	500.400	520.325	-62	-	1.755.130
Totaal Financiële vaste activa	1.775.117	500.400	520.325	-62	-	1.755.130

1.1.3.7 Effecten	Boek- waarde 1-1-2019	Investe- ringen 2019	Desinves- teringen 2019	Waarde- verandering 2019	Boek- waarde 31-12-2019
	€	€	€	€	€
1.1.3.7.3 Overige obligaties	1.775.117	500.400	520.325	-62	1.755.130
Totaal Effecten	1.775.117	500.400	520.325	-62	1.755.130

Voor een specificatie verwijzen wij u naar bijlage "Specificatie balansposten".

1.2 Vlottende activa

1.2.2 Vorderingen	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
1.2.2.2 OCW	341.258	328.724
1.2.2.3 Gemeenten	6.350	78.582
1.2.2.10 Overige vorderingen	126.684	137.467
<i>Subtotaal vorderingen</i>	<i>474.292</i>	<i>544.773</i>
1.2.2.12 Vooruitbetaalde kosten	65.864	58.451
1.2.2.14 Te ontvangen interest	5.413	2.936
<i>Overlopende activa</i>	<i>71.277</i>	<i>61.387</i>
Totaal Vorderingen	545.569	606.160

Alle vorderingen genoemd onder 1.2.2 hebben een looptijd korter dan een jaar .

1.2.2.3 Gemeenten	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
1.2.2.3.3 Additionele aanvragen	6.350	9.281
1.2.2.3.4 Project ESF	-	67.150
1.2.2.3.4 Overige	-	2.151
Totaal Gemeenten	6.350	78.582

1.2.2.10 Overige vorderingen	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
1.2.2.10.1 Vervangingsfonds	29.331	23.347
1.2.2.10.2 Huur en medegebruik	19.984	29.982
1.2.2.10.7 UWV, compensatie transitievergoedingen	55.741	55.741
1.2.2.10.7 Samenwerkingsverbanden	16.776	14.891
1.2.2.10.7 Accres, combinatiefunctienarissen	-	2.778
1.2.2.10.7 Overige vorderingen	4.853	10.728
Totaal Overige vorderingen	126.684	137.467

1.2.4	Liquide middelen	31-12-2019		31-12-2018	
		€	€	€	€
1.2.4.1	Kasmiddelen		423		184
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen		4.045.076		4.341.040
	Totaal liquide middelen		<u>4.045.499</u>		<u>4.341.224</u>

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

	Stand per 01-01- 2018	Resultaat 2018	Overige mutaties	Stand per 31-12- 2018	Stand per 01-01- 2019	Resultaat 2019	Overige mutaties	Stand per 31-12- 2019
	€	€	€	€	€	€	€	€
2.1.1 Eigen vermogen								
2.1.1.1 Algemene reserve	6.062.847	65.908	-	6.128.755	6.128.755	-596.546	-	5.532.210
2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)	30.194	-17.388	-	12.806	12.806	-4.609	-	8.198
Totaal Eigen vermogen	6.093.041	48.520	-	6.141.561	6.141.561	-601.154	-	5.540.408

De toelichting over de beperkte doelstellingen van de reserves zijn vermeld in de Grondslagen.

2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)

	Stand per 01-01- 2018	Resultaat 2018	Overige mutaties	Stand per 31-12- 2018	Stand per 01-01- 2019	Resultaat 2019	Overige mutaties	Stand per 31-12- 2019
	€	€	€	€	€	€	€	€
2.1.1.2.10 Reserve nulmeting	30.194	-17.388	-	12.806	12.806	-4.609	-	8.198
Totaal bestemmingsreserves (publiek)	30.194	-17.388	-	12.806	12.806	-4.609	-	8.198

2.2 Voorzieningen

	Stand per 01-01- 2019	Dotatie 2019	Onttrek- king 2019	Vrijval 2019	Rente mutatie*	Stand per 31-12- 2019	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1 Personele voorzieningen	180.428	28.809	12.173	-	-	197.064	9.216	95.262	92.586
2.2.3 Voorzieningen groot onderhoud	417.392	216.782	48.546	-	-	585.628	207.154	378.474	-
Totaal Voorzieningen	597.820	245.591	60.719	-	-	782.692	216.370	473.736	92.586

* bij netto contante waarde

2.2.1 Personele voorzieningen

	Stand per 01-01- 2019	Dotatie 2019	Onttrek- king 2019	Vrijval 2019	Rente mutatie*	Stand per 31-12- 2019	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2 Levensfasebewust	15.713	662	-	-	-	16.375	-	16.375	-
2.2.1.4 Jubileum-uitkeringen	164.715	28.147	12.173	-	-	180.689	9.216	78.887	92.586
Totaal personele voorzieningen	180.428	28.809	12.173	-	-	197.064	9.216	95.262	92.586

* bij netto contante waarde

2.3 Langlopende schulden

	Stand per 01-01- 2019	Aangege- ne lening in 2019	Aflossing in 2019	Stand per 31-12- 2019	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€
2.3.7 Overige langlopende schulden	3.150	-	655	2.495	2.495	305
Totaal Langlopende schulden	3.150	-	655	2.495	2.495	305

2.3.7 Overige langlopende schulden

	Stand per 01-01- 2019	Aangege- ne lening in 2019	Aflossing in 2019	Stand per 31-12- 2019	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€
2.3.7.5 Vooruitontvangen investeringssubsidies	3.150	-	655	2.495	2.495	305
Totaal Overige langlopende schulden	3.150	-	655	2.495	2.495	305

2.4 Kortlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
2.4.6 Schulden aan gemeenten	-	6.097
2.4.8 Crediteuren	182.922	93.286
2.4.9 Belastingen en premies sociale verzekeringen	301.561	274.722
2.4.10 Schulden terzake van pensioenen	95.736	80.223
2.4.12 Kortlopende overige schulden	22.749	42.009
<i>Subtotaal kortlopende schulden</i>	<i>602.968</i>	<i>496.337</i>
2.4.14 Vooruit ontvangen subsidies OCW	24.269	5.172
2.4.15 Vooruit ontvangen investeringssubsidies	655	695
2.4.16 Vooruit ontvangen bedragen	23.750	54.564
2.4.17 Vakantiegeld en vakantiedagen	234.654	215.915
2.4.19 Overige overlopende passiva	25.674	7.401
<i>Overlopende passiva</i>	<i>309.002</i>	<i>283.747</i>
Totaal Kortlopende schulden	911.970	780.084

2.4.12 Overige kortlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
2.4.12.4 Netto salarissen	4.822	16.344
2.4.12.8 Overige geldstromen	14.749	19.497
2.4.12.8 Accountantscontrole	916	2.614
2.4.12.8 Overige schulden	2.262	3.554
Totaal Overige kortlopende schulden	22.749	42.009

2.4.19 Overige overlopende passiva

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
2.4.19.1 Vooruitontvangen subsidie Gemeente, impuls baankansen	18.585	-
2.4.19.6 Overige overlopende passiva	7.089	7.401
Totaal overige overlopende passiva	25.674	7.401

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3 Baten

3.1	Rijksbijdragen	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
3.1.1	Rijksbijdragen						
3.1.1.1	Rijksbijdrage OCW	8.059.503		8.018.043		7.838.892	
	Totaal Rijksbijdrage		8.059.503		8.018.043		7.838.892
3.1.2	Overige subsidies						
3.1.2.1	Overige subsidies OCW	199.045		173.828		168.118	
	Totaal Rijksbijdragen		199.045		173.828		168.118
3.1.4	Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV		486.085		362.082		483.700
	Totaal Rijksbijdragen		8.744.633		8.553.953		8.490.710

3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden						
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en Gemeenschappelijke Regelingen - bijdragen en -subsidies	65.691		68.030		97.802	
	Totaal Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		65.691		68.030		97.802
	Totaal overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		65.691		68.030		97.802

Overige gemeentelijke en Gemeenschappelijke Regelingen -bijdragen en -subsidies

Vergoeding gymzaal	22.324	17.000	19.332
Vergoeding parkeergarage	10.953	10.500	10.791
Vrijval investeringssubsidie gemeente	530	530	530
Project ESF	24	-	67.150
Impuls baankansen	31.860	40.000	-
	<u>65.691</u>	<u>68.030</u>	<u>97.802</u>

3.5	Overige baten	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
3.5.1	Verhuur	134.509		111.000		95.568	
3.5.2	Detachering personeel	-		-		3.670	
3.5.5	Ouderbijdragen	26.921		43.200		22.737	
3.5.9	Opbrengst kantine	3.105		4.500		4.600	
3.5.10	Overige	132.559		61.694		109.039	
	Totaal overige baten		297.094		220.394		235.614

Overige

Autisme Steunpunt	-	-	7.042
Subsidie combinatiefunctionaris	33.333	10.000	33.333
Vrijval investeringssubsidies overige	166	166	166
LGF via derden	164	-	2.047
Premiedifferentiatie	10.694	-	-
Overige personele opbrengsten	41.506	10.000	25.273
Subsidie impuls muziekonderwijs	19.861	21.528	14.583
Overige opbrengsten	26.835	20.000	26.595
	<u>132.559</u>	<u>61.694</u>	<u>109.039</u>

4 Lasten

4.1 Personeelslasten	2019	Begroot 2019	2018
	€	€	€
4.1.1 Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten			
4.1.1.1 Lonen en salarissen	5.429.744	7.032.400	5.342.180
4.1.1.2 Sociale lasten	1.151.744	-	1.041.664
4.1.1.5 Pensioenpremies	841.061	-	720.983
Totaal lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	7.422.549	7.032.400	7.104.827
4.1.2 Overige personele lasten			
4.1.2.1 Dotaties personele voorzieningen	16.636	4.000	-2.376
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	559.724	227.500	272.617
4.1.2.3 Overige	318.153	254.000	320.462
Totaal overige personele lasten	894.513	485.500	590.703
4.1.3 Ontvangen uitkeringen personeel			
4.1.3.2 Uitkeringen van het Vervangingsfonds	184.985	-	170.781
4.1.3.3 Overige uitkeringen personeel	57.820	-	39.511
Af: Ontvangen uitkeringen personeel	242.805	-	210.292
Totaal personele lasten	8.074.257	7.517.900	7.485.238

Overige

(Na)scholing	172.209	119.500	166.242
Kosten BGZ	59.043	48.000	42.457
Premiedifferentiatie	-	-	43.630
Schoolbegeleiding	8.700	12.500	4.646
Verrekening uitkeringen	36.208	-	37.846
Overige personele lasten	41.993	74.000	25.641
	<u>318.153</u>	<u>254.000</u>	<u>320.462</u>

Gemiddeld aantal werknemers

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 160 in 2019 (2018: 159). Hieronder is de onderverdeling te vinden van het gemiddeld aantal werknemers.

	2019	2018
Bestuur / Management	6	7
Personeel primair proces	90	92
Ondersteunend personeel	64	60
Totaal gemiddeld aantal werknemers	<u>160</u>	<u>159</u>

4.2	Afschrijvingen	2019	Begroot 2019	2018
		€	€	€
4.2.2	Afschrijvingen op materiële vaste activa	159.406	202.000	182.565
	Totaal afschrijvingen	<u>159.406</u>	<u>202.000</u>	<u>182.565</u>

4.2.2	Afschrijvingen op materiële vaste activa	2019	Begroot 2019	2018
		€	€	€
4.2.2.1	Gebouwen	14.632	-	14.520
4.2.2.3	Inventaris en apparatuur	133.936	202.000	157.207
4.2.2.4	Overige materiële vaste activa	10.838	-	10.838
	Totaal afschrijvingen	<u>159.406</u>	<u>202.000</u>	<u>182.565</u>

4.3	Huisvestingslasten	2019	Begroot 2019	2018
		€	€	€
4.3.1	Huur	10.367	12.000	10.347
4.3.3	Onderhoudslasten (klein onderhoud)	137.021	87.500	79.849
4.3.4	Energie en water	129.260	135.000	117.914
4.3.5	Schoonmaakkosten	162.084	162.500	155.252
4.3.6	Belastingen en heffingen	31.459	35.000	32.940
4.3.7	Dotatie onderhoudsvoorziening	216.782	160.753	75.685
4.3.8	Overige	26.356	13.000	9.289
	Totaal huisvestingslasten	<u>713.329</u>	<u>605.753</u>	<u>481.276</u>

4.4	Overige lasten	2019	Begroot 2019	2018
		€	€	€
4.4.1	Administratie en beheerlasten	188.940	171.650	186.280
4.4.2	Inventaris en apparatuur	27.512	23.650	25.430
4.4.3	Leer- en hulpmiddelen	231.965	212.050	196.416
4.4.5	Overige	342.025	326.950	293.584
	Totaal overige lasten	<u>790.442</u>	<u>734.300</u>	<u>701.710</u>

4.4.1	Administratie en beheerlasten	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1	Administratie en beheerslasten	136.946		119.150		135.271	
4.4.1.2	Reis- en verblijfkosten	13.167		15.000		13.051	
4.4.1.3	Telefoon- en portokosten	33.475		33.500		32.739	
4.4.1.4	Kantoorartikelen	4.112		4.000		3.525	
4.4.1.5	Overige administratie- en beheerslasten	1.241		-		1.694	
	Totaal administratie- en beheerslasten		188.940		171.650		186.280

Separate specificatie kosten instellingsaccountant

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountants honoraria (reeds onderdeel van 4.4.1) ten laste van het resultaat gebracht:

		2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1	Controle van de jaarrekening	4.580		4.900		4.364	
			4.580		4.900		4.364

Uitsplitsing honoraria naar accountantskantoor

Alle hierboven opgesomde werkzaamheden zijn verricht door hetzelfde accountantskantoor in het huidig en/of vorig boekjaar.

Honoraria met betrekking tot de werkzaamheden

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Bovenstaande accountants honoraria zijn verwerkt op basis van het lastenstelsel.

4.4.5	Overige lasten	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
4.4.5.1	Wervingskosten	7.909		10.000		1.677	
4.4.5.2	Representatiekosten	40.394		18.000		22.980	
4.4.5.3	Huishoudelijke kosten	24.160		23.000		28.564	
4.4.5.4	Buitenschoolse cq bijzondere activiteiten	23.492		19.000		50.004	
4.4.5.6	Contributies	14.490		15.000		15.918	
4.4.5.7	Abonnementen	4.596		5.350		6.039	
4.4.5.8	Medezeggenschapsraad	5.322		4.500		2.830	
4.4.5.9	Verzekeringen	35		6.250		1.399	
4.4.5.10	Reproductiekosten, drukwerk, schoolgids	56.723		45.000		43.437	
4.4.5.11	Toetsen en testen	9.611		10.500		6.532	
4.4.5.12	Culturele vorming	3.541		6.000		2.247	
4.4.5.13	Schoolzwemmen	31.722		30.000		29.533	
4.4.5.13	Kantinekosten	8.496		10.000		9.295	
4.4.5.13	Examenkosten	8.191		9.000		8.374	
4.4.5.13	Public Relations	45.655		30.000		9.500	
4.4.5.13	Uitgaven overige geldstromen	32.518		53.200		18.527	
4.4.5.13	Overige overige lasten	25.171		32.150		36.728	
	Totaal overige lasten		342.025		326.950		293.584

6 Financiële baten en lasten

6.1	Financiële baten	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
6.1.1	Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	11.297		23.458		45.756	
6.1.4	Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	25.675		-		37.872	
	Totaal financiële baten		<u><u>36.972</u></u>		<u><u>23.458</u></u>		<u><u>83.628</u></u>
6.2	Financiële lasten	2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
6.2.1	Rentelasten en soortgelijke lasten	8.110		8.000		8.444	
	Totaal financiële lasten		<u><u>8.110</u></u>		<u><u>8.000</u></u>		<u><u>8.444</u></u>
	Nettoresultaat *		<u><u>-601.154</u></u>		<u><u>-202.118</u></u>		<u><u>48.520</u></u>

*- is negatief

(VOORSTEL) BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

		Resultaat 2019	
		€	€
2.1.1	Algemene reserve (publiek)		-596.546
2.1.2	<u>Bestemmingsreserves (publiek)</u>		
2.1.2.10	Reserve nulmeting	-4.609	
	Totaal bestemmingsreserves publiek		-4.609
	Totaal resultaat		-601.154

GESEGMENTEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019
En vergelijkende cijfers 2018
PO

		2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	6.321.350		6.219.971		6.238.374	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	47.781		48.030		60.252	
3.5	Overige baten	253.294		178.894		191.798	
	<i>Totaal baten</i>		6.622.425		6.446.895		6.490.425
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	6.220.875		5.582.940		5.664.010	
4.2	Afschrijvingen	116.842		152.000		135.135	
4.3	Huisvestingslasten	533.794		449.280		349.494	
4.4	Overige lasten	542.422		483.820		478.159	
	<i>Totaal lasten</i>		7.413.933		6.668.040		6.626.798
	<i>Saldo baten en lasten</i>		-791.507		-221.145		-136.375
6	Financiële baten en lasten		22.512		12.057		58.644
	Totaal resultaat		<u>-768.995</u>		<u>-209.088</u>		<u>-77.731</u>

GESEGEMENTEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019

En vergelijkende cijfers 2018

VO

		2019		Begroot 2019		2018	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	2.423.282		2.333.982		2.252.335	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	17.910		20.000		37.550	
3.5	Overige baten	43.800		41.500		43.815	
	<i>Totaal baten</i>		2.484.992		2.395.482		2.333.700
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	1.853.381		1.934.960		1.821.229	
4.2	Afschrijvingen	42.564		50.000		47.430	
4.3	Huisvestingslasten	179.535		156.473		131.781	
4.4	Overige lasten	248.021		250.480		223.551	
	<i>Totaal lasten</i>		2.323.501		2.391.913		2.223.990
	<i>Saldo baten en lasten</i>		161.491		3.569		109.710
6	Financiële baten en lasten		6.350		3.401		16.541
	Totaal resultaat		<u>167.841</u>		<u>6.970</u>		<u>126.251</u>

Resultaat op bedrijfsniveau

Totaal resultaat PO	-768.995	-209.088	-77.731
Totaal resultaat VO	167.841	6.970	126.251
Totaal resultaat op bedrijfsniveau (zie Staat van baten en lasten)	<u>-601.154</u>	<u>-202.118</u>	<u>48.520</u>

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

De uitbraak van Covid-19 heeft zich in 2020 razendsnel ontwikkeld. Maatregelen die door diverse overheden zijn genomen om het virus in te perken hebben negatieve gevolgen gehad voor de (economische) activiteit. Wij hebben een aantal maatregelen genomen om de effecten van het Covid-19-virus te bewaken en te voorkomen, zoals veiligheids- en gezondheidsmaatregelen voor onze medewerkers (zoals beperking van sociale contacten en vanuit huis werken). In dit stadium zijn de gevolgen voor onze activiteiten en onze resultaten beperkt. Wij zullen het beleid en het advies van de diverse nationale instellingen blijven volgen en zullen tegelijkertijd ons uiterste best doen om onze activiteiten zo goed en veilig mogelijk voort te zetten zonder daarbij de gezondheid van onze medewerkers in gevaar te brengen.

Wij verwijzen tevens naar de toelichting in de paragraaf Continuïteit op pagina 65 in het bestuursverslag

VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

Verbonden partij, minderheidsdeelneming

Statutaire naam	Juridische vorm 2019	Statutaire zetel	Code activiteiten	Deelnamepercentage
Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn VO	Stichting	Apeldoorn	4	0%
Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn PO	Stichting	Apeldoorn	4	0%

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

VERANTWOORDING SUBSIDIES

De subsidies die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

(Regeling ROS art. 13, lid 2 sub a en EZ regelingen betrekking hebbend op de EZ subsidies)

Omschrijving	Toewijzing		Prestatie afgerond?
	Kenmerk	Datum	
Subsidie voor studieverlof	929412-1	20-09-2018	Ja
Subsidie voor studieverlof	1007171-1	20-09-2019	Nee
Subsidie zij-instroom	994460-1	15-04-2019	Nee

WNT-VERANTWOORDING 2019

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Indeling en bezoldigingsklasse

De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria te weten:

- (a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
- (b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten, en
- (c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren.

Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

Aantal complexiteitspunten per instellingscriteria:	2019
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	1
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	4
Totaal aantal complexiteitspunten	9
Bezoldigingsklasse	D
Bezoldigingsmaximum	€ 152.000

Afwijkende bezoldiging

Er is geen afwijkende bezoldiging van toepassing voor het verslagjaar 2019.

WNT-VERANTWOORDING 2019

Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

De volgende leidinggevende topfunctionarissen en toezichthoudende topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Topfunctionaris				
Aanhef	De heer	De heer	De heer	De heer
Voorletters	R.C.H.	L.K.	P.J.H.	F.H.
Tussenvoegsel		van		ten
Achternaam	Steneker	Oorspronk	Bouswema	Klooster
Functie(s)	Voorzitter	Lid	Lid	Lid
Leidinggevend topfunctionaris bij andere WNT-instelling	Nee	Nee	Nee	Nee
Is werkzaam in dienstbetrekking als topfunctionaris (geen toezichthouder) bij de volgende andere WNT plichtige instelling(en)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Toelichting

Bij deze leidinggevende topfunctionaris(sen) is er geen overschrijding van het bezoldigingsmaximum na cumulatie van alle bezoldigingen bij deze en andere WNT-instellingen.

WNT-VERANTWOORDING 2019

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling

De volgende leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Leidinggevende topfunctionaris			
Aanhef	De heer	De heer	De heer
Voorletters	D.J.	M.J.	N.P.
Tussenvoegsel		van	van
Achternaam	Rensink	Zanten	Gemerén

Functiegegevens in verslagjaar (2019)

Functie(s)	Voorzitter
Aanvang functie	01-01
Afloop functie	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,658
Dienstbetrekking	Ja
Leidinggevend topfunctionaris bij andere WNT-instelling	Nee
Is werkzaam in dienstbetrekking als topfunctionaris (geen toezichthouder) bij de volgende andere WNT plichtige instelling(en)	N.v.t.

Bezoldiging in verslagjaar (2019)

Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	70.835
Beloningen betaalbaar op termijn	12.832
Subtotaal bezoldiging	83.667
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-
Bezoldiging	83.667
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	100.062
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens in vorig verslagjaar (2018)

Functie(s)	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang functie	01-01	01-01	01-01
Afloop functie	31-12	18-12	31-07
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,467	1,000	0,200
Dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	48.801	85.730	10.777
Beloningen betaalbaar op termijn	8.242	13.346	-
Subtotaal bezoldiging	57.043	99.076	10.777
Bezoldiging	57.043	99.076	10.777
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	82.414	140.800	16.960

Toelichting

Bovenstaande leidinggevende topfunctionarissen hebben geen uitkering wegens beëindiging dienstverband in 2019 ontvangen.

Bij deze leidinggevende topfunctionaris(sen) is er geen overschrijding van het bezoldigingsmaximum na cumulatie van alle bezoldigingen bij deze en andere WNT-instellingen.

Leidinggevend topfunctionaris zonder dienstbetrekking maand 1 - 12 van de functievervulling

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking maand 1- 12 van de functievervulling.

Niet-topfunctionarissen boven de norm

Niet van toepassing, er zijn geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

Totale bezoldiging van een topfunctionaris, voor alle functies bij het bevoegd gezag en eventuele aan het bevoegd gezag gelieerde rechtspersonen.

Niet van toepassing, er zijn geen (voormalige) topfunctionarissen met één of meerdere functies bij het bevoegd gezag of aan het bevoegd gezag gelieerde rechtspersonen.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Rechten

Er zijn geen niet uit balans blijkende rechten die hier moeten worden toegelicht.

Verplichtingen

De volgende niet uit balans blijkende verplichtingen worden hieronder toegelicht.

Vlg Nr.	Omschrijving	Periode van t/m	Loop- tijd Mndn	Bedrag per maand €	Bedrag verslag- jaar €	Bedrag < 1 jaar €	Bedrag 1 - 5 jaar €	Bedrag > 5 jaar €	Bedrag totaal €
1	Ricoh kopieerapparatuur (De Zonnehoek)	11-11-15 t/m 11-11-20	60	1.301	15.612	14.311	-	-	14.311
2	Canon kopieerapparatuur (De Prinsenhof)	14-04-16 t/m 14-04-21	60	604	7.248	7.248	2.416	-	9.664
3	Canon kopieerapparatuur (De Boog)	19-03-14 t/m 19-03-20	72	360	4.320	1.080	-	-	1.080

GEGEVENS OVER DE RECHTSPERSOON

Naam: Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn
Rechtsvorm: Stichting
Zetel: Apeldoorn
KvK nummer: 40103192

Adres: Meester van Hasseltlaan 57, 7316 DK Apeldoorn
Telefoon: 055-5889889
Internetsite: www.cso-apeldoorn.nl

Contactpersoon: D.J. Rensink
E-mailadres: j.rensink@cso-apeldoorn.nl

Bestuursnummer: 72464

BRIN-nummers: 01FJ De Prinsenhof
02VX De Zonnehoeke
15DN De Boog

ONDERTEKENING DOOR BESTUURDERS EN RAAD VAN TOEZICHT

Bestuurder(s)

Naam	Plaats	Datum	Ondertekend	Reden niet ondertekend

Toezi chthouder(s)

Naam	Plaats	Datum	Ondertekend	Reden niet ondertekend

OVERIGE GEGEVENS

STATUTAIRE BEPALING VAN HET RESULTAAT

Er is statutair niets geregeld inzake de bepaling van het resultaat.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vier pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vier pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vier pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(beslaat vier pagina's)

BIJLAGEN

SPECIFICATIE BALANSPOSTEN

1.1.3 Financiële vaste activa

1.1.3.7.3 Overige obligaties

<i>Omschrijving</i>	<i>coupon datum</i>	<i>nominale waarde</i>	<i>aankoop waarde</i>	<i>markt waarde</i>	<i>boek waarde</i>	<i>%</i>
1,25% EIB 14/26	13-nov	250.000	267.750	275.168	262.425	1,250
0,25 BNG 15/25	5-mei	500.000	495.830	510.581	497.021	0,250
0.625 NAB 17/24	18-sep	500.000	493.000	510.903	495.333	0,625
0,625 NWB 17/27	18-jan	500.000	500.400	523.648	500.350	0,625
		<u>1.750.000</u>	<u>1.756.980</u>	<u>1.820.299</u>	<u>1.755.130</u>	

RESERVES EN VOORZIENINGEN PER KOSTENPLAATS

2.1 Reserves

2.1.1.1 Algemene reserve (publiek)	Stand 01-01-2019 €	Mutaties 2019		Stand 31-12-2019 €
		Resultaat	Overige mutaties	
		€	€	
01 De Prinsenhof	3.194.015	-233.573	-	2.960.442
02 De Zonnehoeke	2.136.726	-490.709	-	1.646.017
04 De Boog	653.212	179.864	-	833.076
99 Bestuur	144.802	-52.128	-	92.675
Totaal Algemene reserve	6.128.755	-596.546	-	5.532.210

Bestemmingsreserves

2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)

2.1.1.2.10 Reserve nulmeting	Stand 01-01-2019 €	Mutaties 2019		Stand 31-12-2019 €
		Resultaat	Overige mutaties	
		€	€	
01 De Prinsenhof	2.364	-1.301	-	1.063
02 De Zonnehoeke	9.067	-2.753	-	6.314
04 De Boog	1.375	-554	-	821
Totaal Reserve nulmeting	12.806	-4.609	-	8.198

2.2 Voorzieningen

2.2.1 Personeelsvoorzieningen

2.2.1.2.2 Voorziening Levensfasebewust personeelsbeleid

	Stand 01-01-2019	Mutatie 2019	Stand 31-12-2019
	€	€	€
04 De Boog	15.713	662	16.375
Totaal Voorziening Levensfasebewust personeelsbeleid	15.713	662	16.375

2.2.1.4 Jubileumvoorziening

	Stand 01-01-2019	Mutatie 2019	Stand 31-12-2019
	€	€	€
01 De Prinsenhof	30.178	2.161	32.339
02 De Zonnehoek	94.799	13.585	108.384
04 De Boog	39.739	228	39.967
Totaal Jubileumvoorziening	164.715	15.974	180.689

2.2.3 Voorzieningen groot onderhoud

2.2.3.1.1 Voorziening Gebouwen	Stand 01-01-2019	Mutaties 2019			Stand 31-12-2019
		Dotatie	Onttrekking	Vrijval	
	€	€	€	€	€
01 De Prinsenhof	273.947	88.702	11.161	-	351.488
02 De Zonnehoek	92.640	60.774	-	-	153.414
04 De Boog	50.805	67.306	37.384	-	80.727
Totaal Voorziening Gebouwen	417.392	216.782	48.546	-	585.628

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019 PER KOSTENPLAATS

De Prinsenhof

		2019		2018	
		€	€	€	€
3	Baten				
3.1	Rijksbijdragen OCW	1.674.836		1.747.147	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	33.277		30.122	
3.5	Overige baten	95.216		55.810	
	<i>Totaal baten</i>		<i>1.803.329</i>		<i>1.833.079</i>
4	Lasten				
4.1	Personeelslasten	1.617.651		1.565.524	
4.2	Afschrijvingen	24.518		43.237	
4.3	Huisvestingslasten	257.038		148.119	
4.4	Overige lasten	138.997		139.146	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>2.038.204</i>		<i>1.896.026</i>
	Totaal resultaat *		-234.875		-62.947

*(- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019 PER KOSTENPLAATS

De Zonnehoek

		2019		2018	
		€	€	€	€
3	Baten				
3.1	Rijksbijdragen OCW	4.588.231		4.491.227	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	14.504		30.130	
3.5	Overige baten	158.010		135.221	
	<i>Totaal baten</i>		4.760.745		4.656.578
4	Lasten				
4.1	Personeelslasten	4.511.831		4.012.567	
4.2	Afschrijvingen	92.324		91.898	
4.3	Huisvestingslasten	276.756		200.459	
4.4	Overige lasten	373.296		317.290	
	<i>Totaal lasten</i>		5.254.207		4.622.214
	Totaal resultaat *		-493.462		34.364

*(- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019 PER KOSTENPLAATS

De Boog

		2019		2018	
		€	€	€	€
3	Baten				
3.1	Rijksbijdragen OCW	2.406.843		2.252.335	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	17.910		37.550	
3.5	Overige baten	43.781		43.599	
	<i>Totaal baten</i>		<i>2.468.534</i>		<i>2.333.484</i>
4	Lasten				
4.1	Personeelslasten	1.827.603		1.796.995	
4.2	Afschrijvingen	42.564		47.430	
4.3	Huisvestingslasten	179.535		131.522	
4.4	Overige lasten	239.523		217.424	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>2.289.225</i>		<i>2.193.371</i>
	Totaal resultaat *		179.309		140.113

*(- is negatief)

D6 STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019 PER KOSTENPLAATS

Bestuur

		2019		2018	
		€	€	€	€
3	Baten				
3.1	Rijksbijdragen OCW	74.722		-	
3.5	Overige baten	87		983	
	<i>Totaal baten</i>		74.809		983
4	Lasten				
4.1	Personeelslasten	117.171		110.152	
4.3	Huisvestingslasten	-		1.176	
4.4	Overige lasten	38.627		27.851	
	<i>Totaal lasten</i>		155.798		139.179
	<i>Saldo baten en lasten *</i>		-80.989		-138.196
6	Financiële baten en lasten				
6.1	Financiële baten	36.972		83.628	
6.2	Financiële lasten	8.110		8.444	
	<i>Saldo financiële baten en lasten</i>		28.862		75.184
	Totaal resultaat *		-52.127		-63.012

*(- is negatief)